

Development of People's Life Quality According to The King's Philosophy of Khlong Phikrai Subdistrict Municipality, Phran Kratai District, Kamphaeng Phet Province

Phra Khanathip Suthivinyu¹ Somkid Pumurian² and PrakruNiwitkitjanurak³

Received: January 10, 2023

Revised: February 17, 2023

Accepted: March 23, 2023

Abstract

The purpose of this research article was to present a guideline for improving people's life quality according to The King's Philosophy of Khlong Phikrai Subdistrict Municipality, Phran Kratai District, Kamphaeng Phet Province. It was a mixed methods research. The results of the research showed that the development of people's life quality according to the King's Philosophy of Klong Phi Krai Municipality, Phran Kratai District, Kamphaeng Phet Province according to sufficiency economy philosophy, overall, was at a high level with an average of 4.12. The results of the analysis of the relationship between the independent variables, Ditthadhammikatha 4, and the dependent variables, the 5 aspects of the Sufficiency Economy Philosophy. It was found that in overall, there was a statistical significance level of 0.01 and a statistical significance level of 0.05 with a positive correlation or a correlation in a pairwise manner. The overall level was moderate Pearson Correlation (r) (0.482**). In terms of the guidelines for improving

¹ Kamphaeng Phet Provincial Office of Buddhism

²⁻³ Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author, e-mail: kanatip.tatiya9999@gmail.com, Tel. 099-1687488

people's life quality according to The King's Philosophy of Khlong Phi Krai Subdistrict Municipality, Phran Kratai District, Kamphaeng Phet Province, it should have the following guidelines: 1) in the aspect of knowledge, the municipality should educate the people on the sufficiency economy philosophy first, provide people with knowledge and guidelines for conducting the sufficiency economy philosophy correctly; 2) in terms of reasonableness, the municipality should stick to savings, cut unnecessary expenses, reduce extravagance in living, adhere to a career with accuracy, honesty, have a consciousness of love, unity, and have a reason for spending to be suitable for the current situation; 3) in the aspect of moral, the municipality should instill morality and ethics among the people, not take advantage of each other, adhere to the guidelines of honesty, not cheat; 4) in terms of modesty, the municipality should provide advice or educate the public on modesty whether it's moderation in spending their property as well or the management of the use of assets as a whole, cultivate awareness of the value of wealth, know how to eat, know how to spend, and know how to save in order to maintain it for use in the future; and 5) in the aspect of immunity, there were knowledge and prudence in living life without negligence to prevent future events, material immunity, social immunity, environmental immunity, cultural immunity, and immunity in the lives of the people.

Keywords: Life Quality Development, The King's Philosophy, Sufficiency Economy Philosophy, Municipality

การพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนตามแนวศาสตร์พระราชาทศบาลตำบล คลองพิไกร อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร

พระคณาธิป สุทธิวิญญู¹ สมคิด พุ่มทุเรียน² และพระครูนิวิฐกิจจานุรักษ์³

Received: January 10, 2023

Revised: February 17, 2023

Accepted: March 23, 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนตามแนวศาสตร์พระราชาทศบาลตำบลคลองพิไกร อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ผลการวิจัย พบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนตามแนวศาสตร์พระราชาทศบาลตำบลคลองพิไกร อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.12 ส่วนผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง ตัวแปรต้น คือ หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ 4 ประการ และตัวแปรตาม คือ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 5 ด้าน พบว่า โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.01 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีความสัมพันธ์ในทางบวกหรือมีความสัมพันธ์กันในลักษณะที่คล้ายตามกันเป็นคู่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง Pearson Correlation (r) (0.482**) ส่วนแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนตามแนวศาสตร์พระราชาทศบาลตำบลคลองพิไกร อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชรนั้นควรมีแนวทางดังนี้ 1) ด้านความรู้ ทางเทศบาลควรให้ความรู้ในเรื่องของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแก่ประชาชนเป็นอันดับแรก ให้ประชาชนรู้แนวทางในการประพฤติปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถูกต้อง 2) ด้านความมีเหตุผล ควรยึด

² สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดกำแพงเพชร

²⁻³ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ความประหยัด ตัดทอนค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น ลดความฟุ่มเฟือยในการดำรงชีพ ยึดถือการประกอบอาชีพด้วยความถูกต้อง สุจริต มีจิตสำนึกในเรื่องของการรู้จัก สามัคคี และมีเหตุผลในการใช้จ่าย ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน 3) ด้านคุณธรรม ควรปลูกจิตสำนึกด้านคุณธรรมจริยธรรมแก่ประชาชน ไม่เอารัดเอาเปรียบซึ่งกันและกัน ยึดถือปฏิบัติตามแนวทางแห่งความซื่อสัตย์สุจริต ไม่คดโกง 4) ด้านความพอประมาณ เทศบาลควรมีการให้คำแนะนำ หรือให้ความรู้แก่ประชาชนในเรื่องของความพอประมาณ ไม่ว่าจะเป็นความพอประมาณในการใช้จ่ายทรัพย์สินของตงกิติ หรือการบริหารการใช้ทรัพย์สินที่เป็นส่วนรวม ปลูกจิตสำนึกให้ตระหนักถึงคุณค่าแห่งทรัพย์สิน รู้จักกิน รู้จักใช้ รู้จักประมาณ ประหยัด และอดออม เพื่อรักษาเอาไว้ใช้ประโยชน์ในวันข้างหน้า และ 5) ด้านภูมิคุ้มกัน คือ มีความรอบรู้ รอบครอบ ในการดำเนินชีวิต โดยความไม่ประมาท เพื่อป้องกันเหตุที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต มีภูมิคุ้มกันด้านวัตถุ มีภูมิคุ้มกันด้านสังคม มีภูมิคุ้มกันด้านสิ่งแวดล้อม ภูมิคุ้มกันด้านวัฒนธรรม และมีภูมิคุ้มกัน ในการดำเนินชีวิตของประชาชน

คำสำคัญ: การพัฒนาคุณภาพชีวิต, ศาสตร์พระราชา, ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง, เทศบาล

บทนำ

กำแพงเพชรเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ในภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย พื้นที่โดยทั่วไปของจังหวัดกำแพงเพชร มีแม่น้ำปิงไหลผ่านตัวจังหวัด ทางทิศตะวันตกเป็นพื้นที่ภูเขาสูงสลับซับซ้อน ด้านเหนือและตอนกลางของจังหวัดเป็นเนินเขาเตี้ย ๆ สลับกับที่ราบ ส่วนทางด้านตะวันออกและใต้ของจังหวัดเป็นลักษณะที่ราบลุ่มแม่น้ำเหมาะแก่การเพาะปลูก จังหวัดกำแพงเพชรนั้นแบ่งเขตการปกครองส่วนภูมิภาคแบ่งออกเป็น 11 อำเภอ 78 ตำบล 823 หมู่บ้าน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ การทำสิกรรมทำนาทำไร่ทำสวน ซึ่งล้วนเป็นอาชีพที่สืบต่อกันมาอย่างช้านาน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน อันเราจะเห็นได้เลยว่าสิ่งเหล่านี้ คือ ภูมิปัญญาอันเกิดจากแนวคิดของคนในสมัยโบราณ ที่รู้จักการพึ่งพาตนเอง ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นให้เดือดร้อน รู้จักใช้ชีวิตให้อยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างเหมาะสมและมีความสุข อีกทั้งยังสามารถจัดสรรพื้นที่ในบริเวณที่อยู่อาศัยของตนให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด เพื่อป้องกันความอดอยากหรือขาดแคลนซึ่งอาหารอันจะเกิดหรือไม่เกิดขึ้นก็ได้ในอนาคต เพราะด้วยสถานการณ์ของโลกที่

เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นทางด้านเทคโนโลยี สิ่งแวดล้อมทางสังคมหรือเหตุอื่น ๆ แม้กระทั่งภัยพิบัติต่าง ๆ อีกทั้งโลกต้องเดินทางเข้าสู่สภาวะสงครามสมัยใหม่ อันเกิดจากเชื้อไวรัส อาทิ COVID-19 เมื่อมีภัยอย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้น ผู้ที่ได้รับผลกระทบก็คือมนุษย์ และสิ่งที่ทำให้มนุษย์นั้นเกิดทุกข์ อีกอย่างหนึ่ง คือภัยอันเกิดจากความหิว ความอดอยากที่ก่อให้เกิดความทุกข์ทางกาย ทุกข์ทางใจอย่างแสนสาหัส และในปัจจุบันประเทศไทยได้พบเจอกับภาวะข้าวยาก หมาแพง วัตถุดิบต่าง ๆ ในการอุปโภคบริโภค มีราคาเพิ่มสูงขึ้น จนทำให้เกิดความเดือนร้อน ในทุกระดับชั้น อีกหนึ่งผลกระทบที่ตามมานั้นก็คือ ภาระหนี้สินของประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลคลองพิไกร อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร ก็เป็นอีกหนึ่งพื้นที่ ที่ได้รับผลกระทบดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น ภาระหนี้สินของประชาชนในพื้นที่ โดยอ้างอิงจากหนี้ สหกรณ์ และกองทุนหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 88.45 % (คณะทำงานบริหารการจัดเก็บข้อมูล จปฐ. ระดับจังหวัด จังหวัดกำแพงเพชร, 2561) แต่ประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลคลองพิไกร อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร นิยมปลูกพืชผักสวนครัวไว้กินได้ไว้บริเวรบ้านของตนเองเพื่อลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น เสมือนมีซูเปอร์มาเก็ตประจำครัวเรือน โดยมีผู้นำชุมชน คือผู้ใหญ่บ้านขวัญเรือน ใจใหม่ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 3 ตำบลคลองพิไกร อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร เป็นผู้นำต้นแบบในการขับเคลื่อน การทำเกษตรแบบผสมผสาน ตามแนวศาสตร์พระราชา โดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่าศาสตร์พระราชหรือปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางการทำการเกษตรที่เน้นการพึ่งพาตนเองก่อนเป็นอันดับแรก เน้นทำไว้กิน ปลูกไว้กิน เหลือแบ่งขายหรือแบ่งปันกัน ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ ศาสตร์พระราชหรือหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่พระองค์ท่านได้ทรงพระราชดำริคิดค้น และทรงพระราชทานไว้เป็นแนวทางแก่พสกนิกรชาวไทยเพื่อใช้ในการดำเนินชีวิต อย่างมีสติ มีเหตุผล และเป็นภูมิคุ้มกันในอนาคต เป็นหลักแห่งการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน และจะเป็นแนวทางที่นำพาเราทุกคนให้รอดพ้น ผ่านพ้นวิกฤตการณ์ต่าง ๆ ไปได้ด้วยดี เสมือนดังหลุมหลบภัย ที่พร้อมด้วยข้าวปลาและอาหารนานาชนิดที่พระองค์ได้ทรงพระราชทานไว้เป็นแนวทาง และเพื่อเป็นเครื่องพิสูจน์ยืนยันให้เห็นเป็นรูปธรรมได้ว่า ศาสตร์พระราชนี้สามารถเป็นทางรอดได้จริง ในยามที่มีภัย ดังคำที่ปราชญ์ชาวบ้านได้กล่าวเอาไว้ว่า “เกษตร คือ ทางรอด ไม่ใช่ทางเลือก”

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนตามแนวศาสตร์พระราชชาติของเทศบาลตำบลคลองพิไกร อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนตามแนวศาสตร์พระราชชาติของเทศบาลตำบลคลองพิไกร อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร
3. เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนตามแนวศาสตร์พระราชชาติของเทศบาลตำบลคลองพิไกร อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เก็บรวบรวมข้อมูลจากการแจกแบบสอบถาม (Questionnaire) จากกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากสูตรของ Taro Yamane จำนวน 375 คน จากประชากรทั้งหมด 5,945 คน ที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลคลองพิไกร อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยมีความเชื่อมโยงข้อมูลและความคิดเห็นที่ได้จากการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ นำไปสู่กระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนตามแนวศาสตร์พระราชชาติของเทศบาลตำบลคลองพิไกรอำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร ทั้งนี้มีวิธีการศึกษาใน 3 ลักษณะ ได้แก่

1. การทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับศาสตร์พระราชชาติแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต หลักพุทธธรรมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต พุทธเศรษฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ความสุข รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องข้างต้น
2. การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้การศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ เก็บรวบรวมข้อมูลจากการแจกแบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่น 0.981 จากประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากสูตรของ Taro Yamane จำนวน 375 คน ที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลคลองพิไกร อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร โดยการกำหนดขนาดของกลุ่มเป็นสัดส่วน โดยพิจารณาจาก

จำนวนประชากร เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีลักษณะกระจาย ให้สัมพันธ์กับสัดส่วนของประชากร โดยทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น จากสูตรจะได้ประชากรที่เป็นกลุ่มตัวอย่างของแต่ละหมู่บ้าน จำนวน 10 หมู่บ้าน ในเขตเทศบาลตำบลคลองพิไกร อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร รวม 375 คน

3. การวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบการสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 24 รูป/คน ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลในเรื่องของหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา จำนวน 8 รูป/คน ผู้เชี่ยวชาญด้านศาสตร์พระราชา ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 7 รูป/คน นักวิชาการ จำนวน 4 รูป/คน ผู้แทนชาวบ้าน ผู้นำชุมชน และผู้เกี่ยวข้องในระดับพื้นที่ จำนวน 5 รูป/คน

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามทำให้ทราบว่า มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนตามแนวศาสตร์พระราชา ของเทศบาลตำบลคลองพิไกร อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ $\bar{X} = 4.12$ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตสูงสุด คือด้านความมีเหตุผล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 4.16$, S.D.=0.44) รองลงมา ได้แก่ ด้านภูมิคุ้มกัน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 4.13$, S.D.= 0.38) ด้านคุณธรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 4.13$, S.D.= 0.39) ด้านความรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 4.13$, S.D.= 0.40) เนื่องด้วยทางเทศบาลมีการส่งเสริมในเรื่องของการอยู่ร่วมกันในชุมชนอย่างมีความสุข โดยให้ยึดถือในการใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ ไม่ว่าจะเป็นการปลูกฝังในเรื่องของคุณธรรม จริยธรรม ให้แก่เด็กเยาวชน หรือคนในชุมชน อีกทั้งส่งเสริมในเรื่องของการสืบสานขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม ให้คงอยู่สู่ลูกหลาน และในการอยู่ร่วมกันนั้นเป็นชุมชน เนื่องด้วยมนุษย์นั้นเป็นสัตว์สังคม ชอบอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม เป็นหมู่คณะ เมื่อมากคนย่อมมากความ จึงจำเป็นที่จะต้องมีกฎ หรือระเบียบกติกาในการอยู่ร่วมกัน เพื่อป้องกันในการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลซึ่งกันและกัน ทางเทศบาลจึงมีการส่งเสริมในเรื่องของการเคารพกฎหมาย และเคารพกฎกติกาของบ้านเมือง เคารพสิทธิซึ่งกันและกัน โดยมีการปลูกฝังในเรื่องของคุณธรรมจริยธรรมเอาไว้เป็นเกราะป้องกันอีกชั้นหนึ่งด้วย และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านความพอประมาณ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 4.05$, S.D.= 0.44) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่า ทางเทศบาล หรือทางผู้นำชุมชนควรมีการส่งเสริม

และให้ความรู้ในด้านความพอประมาณในการใช้ชีวิตประจำวันแก่ประชาชน เพราะคำว่าพอประมาณในที่นี้ ไม่ได้หมายความว่าพอประมาณในการใช้จ่ายเพียงเท่านั้น แต่หมายความว่าไปถึงความพอประมาณในการใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติอีกด้วย จึงจำเป็นที่จะต้องผสมผสานความร่วมมือกันหลาย ๆ ฝ่าย โดยมีผู้นำชุมชนเป็นหนึ่งในกำกับการขับเคลื่อน รวมไปถึงพลังแห่ง บวร คือ บ้าน วัด ราชการ

2. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง ตัวแปรต้น คือ หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ 4 ประการ ได้แก่ 1) อุภูฐานสัมปทา (ขยันหา) 2) อารักขสัมปทา (รักษาไว้) 3) กัลยาณมิตรตา (การเป็นมิตร) 4) สมชีวิตา (อยู่อย่างพอเพียง) และตัวแปรตาม คือ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความพอประมาณ 2) ด้านความมีเหตุผล 3) ด้านภูมิคุ้มกัน 4) ด้านความรู้ 5) ด้านคุณธรรม ซึ่งวิเคราะห์โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) พบว่า ภาพรวมมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ความสัมพันธ์ของหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะและหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยภาพรวมมีค่าความสัมพันธ์ในทางบวกหรือความสัมพันธ์กันในลักษณะที่คล้ายตามกันเป็นคู่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($r = 0.482$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า คู่ของด้านอารักขนาปทา กับด้านความพอประมาณ มีค่าความสัมพันธ์สูงที่สุด ($r = 0.632$) รองลงมา ได้แก่ คู่ของด้านสมชีวิตากับด้านความพอประมาณ มีค่าความสัมพันธ์อยู่ที่ ($r = 0.355$) และน้อยที่สุด ได้แก่ คู่ของด้านอุภูฐานสัมปทา กับด้านความรู้ มีค่าความสัมพันธ์อยู่ที่ ($r = 0.070$)

3. แนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนตามแนวศาสตร์พระราชา ของเทศบาลตำบลคลองพิไกร อำเภอรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร คือ

3.1 ด้านความพอประมาณ ควรให้คำแนะนำ หรือให้ความรู้แก่ประชาชนในเรื่องของความพอประมาณ ปลูกจิตสำนึกให้ตระหนักถึงคุณค่าแห่งทรัพย์ ส่งเสริม ความขยัน (อุภูฐานสัมปทา ขยันหา) ซื่อสัตย์ ประหยัด และอดออมเพื่อเป็นภูมิคุ้มกันในอนาคต รู้จักใช้สอย มีการบริหารจัดการอย่างพอดี ประหยัดไม่ฟุ่มเฟือย (อารักขสัมปทา รักษาไว้) คือ มีความพอดี 5 ประการ คือ 1) พอดีด้านจิตใจ คือ มีจิตสำนึกที่ดี เอื้ออาทร นึกถึงประโยชน์ส่วนรวม 2) พอดีด้านสังคม คือ ช่วยเหลือเกื้อกูล รู้รักสามัคคี สร้างความเข้มแข็งให้ ครอบครัวและชุมชน 3) พอดีด้านทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ รู้จักใช้และจัดการอย่างฉลาดและรอบคอบ

และเกิดความ ยั่งยืนสูงสุด 4) พอดีด้านเทคโนโลยี คือ รู้จักใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมและ สอดคล้องต่อความต้องการ เป็นประโยชน์ต่อสภาพแวดล้อมและเกิดประโยชน์ต่อ ส่วนรวม และ 5) พอดีด้านเศรษฐกิจ คือ เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ดำรงชีวิตอย่างพอควร พออยู่ พอกิน สมควร ตามอัตตาภาพและฐานะของตน

3.2 ด้านความมีเหตุผล ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วม ของภาคประชาชน โดยการ ปลุกจิตสำนึกในเรื่องของการรู้จัก สามัคคี ใช้สันติวิธีในการหาทางออกร่วมกัน (กัลยาณมิตตา การเป็นมิตร) ในยามที่มีวิกฤติหรือปัญหาเกิดขึ้น และครองชีพโดยความไม่ประมาท เพื่อป้องกัน ความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต (สมชีวิตา อยู่อย่างพอเพียง)

3.3 ด้านความมีภูมิคุ้มกัน ควรปลุกจิตสำนึกในเรื่องของการเก็บออมเพื่อเป็น ภูมิคุ้มกันในอนาคต พร้อมปลุกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ไม่ทำลาย (อารักขสัมปทา รักษาไว้) และส่งเสริมการปลูกพืชผักสวน คร้วไว้บริโภคเอง เพื่อลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น (สมชีวิตา อยู่อย่างพอเพียง)

3.4 ด้านความรู้ ควรมีการส่งเสริมให้ความรู้ ในด้านต่าง ๆ แก่ประชาชน ไม่ว่าจะ เป็นในเรื่องความรู้ในเรื่องศาสตร์พระราชา การเก็บออม (อารักขสัมปทา รักษาไว้) การทำ การเกษตรแบบผสมผสาน การให้ความรู้ในเรื่องของการสร้างมูลค่าเพิ่มจากพืชผลทาง การเกษตร (อุฏฐานสัมปทา ขยันหา) และควรมีพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดของคน รุ่นใหม่มาประยุกต์ใช้ ทั้งหมดนี้เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนสืบไป (กัลยาณมิตตา การเป็น มิตร) โดยมีผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมกับชาวบ้านในการขับเคลื่อน

3.5 ด้านคุณธรรม ควรมีการส่งเสริมการปลุกจิตสำนึกด้านคุณธรรมจริยธรรม แก่ประชาชน รู้รักสามัคคี ไม่เอารอดเอาเปรียบซึ่งกันและกัน ยึดถือปฏิบัติ ตามแนวทางแห่งความ ซื่อสัตย์สุจริต ไม่คดโกง ดำรงและรักษาไว้ซึ่ง สัจจะแห่งคำพูดและการกระทำ พร้อมส่งเสริม ความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อครอบครัว ต่อผู้อื่น ต่อสังคม เป็นพื้นฐานคุณธรรมแห่งชีวิต (กัล ยาณมิตตา การเป็นมิตร)

อภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนตามแนวศาสตร์พระราชา ของเทศบาลตำบล คลองพิไกร อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ทางเทศบาลมีการส่งเสริมใน

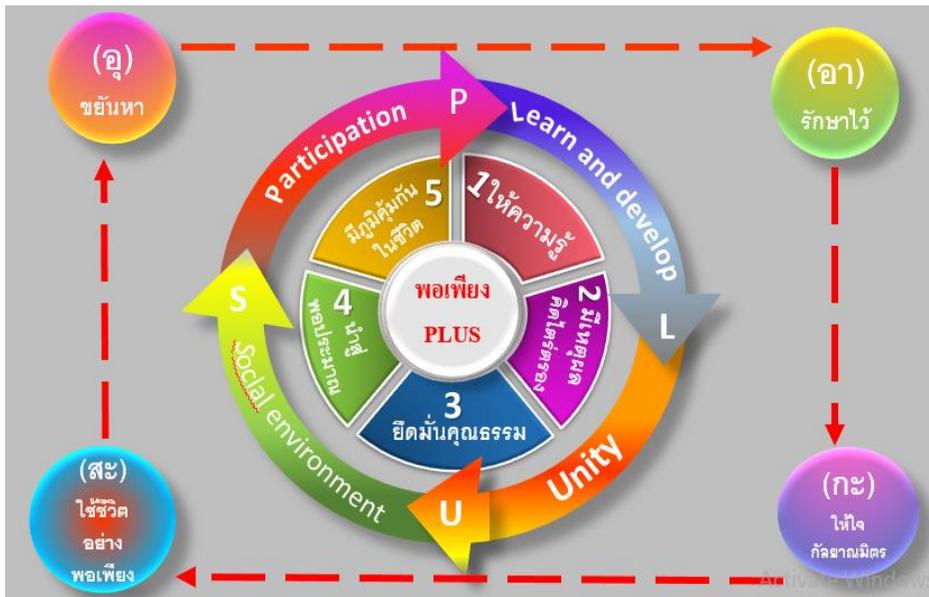
เรื่องของการอยู่ร่วมกันในชุมชนอย่างเป็นสุข โดยให้ยึดถือในการใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ ไม่ว่าจะเป็นการปลูกฝังในเรื่องของคุณธรรม จริยธรรม ให้แก่เด็กเยาวชน หรือคนในชุมชน อีกทั้งส่งเสริมในเรื่องของการสืบสานขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม ให้คงอยู่สู่ลูกหลาน และในการอยู่ร่วมกันนั้นเป็นชุมชน เนื่องด้วยมนุษย์นั้นเป็นสัตว์สังคม ชอบอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม เป็นหมู่คณะ เมื่อมากคนย่อมมากความ จึงจำเป็นที่จะต้องมีกฎ หรือระเบียบกติกาในการอยู่ร่วมกัน เพื่อป้องกันในการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลซึ่งกันและกัน ทางเทศบาลจึงมีการส่งเสริมในเรื่องของการเคารพกฎหมาย และเคารพกฎกติกาของบ้านเมือง เคารพสิทธิซึ่งกันและกัน โดยมีการปลูกฝังในเรื่องของคุณธรรมจริยธรรมเอาไว้เป็นเกราะป้องกันอีกชั้นหนึ่งด้วย

ทั้งนี้ ผู้วิจัยขออภิปรายเฉพาะประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังนี้ คือ ด้านของความพอประมาณ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 4.05$, $S.D. = 0.44$) ดังนั้น ทางเทศบาล หรือทางผู้นำชุมชนควรมีการส่งเสริมและให้ความรู้ในด้านความพอประมาณในการใช้ชีวิตประจำวันแก่ประชาชน เพราะคำว่าพอประมาณในที่นี้ ไม่ได้หมายความว่าถึงพอประมาณในการใช้จ่ายเพียงเท่านั้น แต่หมายความรวมถึงความพอประมาณในการใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติอีกด้วย จึงจำเป็นที่จะต้องผสมผสานความร่วมมือกันหลายฝ่าย โดยมีผู้นำชุมชนเป็นหนึ่งในกระบวนการรวมไปถึงพลังแห่ง บวร คือ บ้าน วัด ราชการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระวัชรยา ฐิติสมปนโน (2560) พบว่า ผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมในการร่วมพัฒนาโดยการให้ผู้นำชุมชนนั้นเป็นแบบอย่างหรือเป็นต้นแบบในการพัฒนาก่อน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวิทยา จันทร์แดง และจำนง อติวัฒนสิทธิ์ (2559) พบว่า การมีส่วนร่วมที่สนับสนุนให้ชุมชนเข้มแข็งแบบไตรภาคี ได้แก่องค์กรชุมชน องค์กรภาครัฐ และองค์กรภาคีสนับสนุน การวิจัยครั้งนี้ยังได้ข้อค้นพบใหม่คือการพัฒนาชุมชนบ้านด่านพัฒนาเป็นความร่วมมือของสามฝ่าย บ้าน วัดและราชการนั้นมาภายหลังจากที่ผู้ใหญ่บ้านได้ริเริ่มการพัฒนาจนประชาชน วัดและราชการเห็นว่าผู้ใหญ่บ้านมีความมุ่งมั่นจริงจังและทุ่มเทในการพัฒนาหมู่บ้าน บ้าน วัด และราชการจึงร่วมมือในระยะต่อมา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอัครเดช พรหมกัลป์ และคณะ (2560) พบว่า หลักการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดมาจากปู่ย่าตายาย ขณะเดียวกันต้องมีการประยุกต์ใช้หลักพุทธเศรษฐศาสตร์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเริงวิญญ์ นิลโคตร พร้อมคณะ (2564) พบว่า การประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชามาเพื่อเสริมพลังอำนาจสุขภาวะชุมชน มี 4 ระดับในการนำไปใช้ คือ 1) การเข้าใจ 2) การเข้าถึง 3) การพัฒนา และ 4)

การยกระดับขยายผล โดยมีเป้าหมายหลัก คือ การอยู่ร่วมกันแบบสังคมเครือญาติและความสุขของชุมชน และสร้างมรดกผลสมดุคแบบพึ่งพาตนเองให้สมบูรณ์ที่สุด โดยผู้นำมีบทบาทในการขับเคลื่อนงานสร้างเสริมสุขภาวะของชุมชน และประสานความร่วมมือทั้งภายในและภายนอกชุมชน อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของรฐพัชย์ ทตนนท์ (2560) พบว่า ประชาชนบางกลุ่มยังขาดความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มต่าง ๆ ของแต่ละชุมชนมีความเข้มแข็งไม่เท่ากัน อีกทั้งในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดำเนินชีวิตตามแนวศาสตร์พระราชาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นจะลืมนิดนั้นก็คือ สังคมและวัฒนธรรม มีประวัติศาสตร์ มีประเพณี และมีวัฒนธรรมที่เป็นแบบแผนของการดำเนินชีวิตเป็นอัตลักษณ์ มีการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับสังคมและวัฒนธรรมของแต่ละของชุมชน ฉะนั้นต้องประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสม โดยอิงฐานเดิมของสังคม วัฒนธรรมและประเพณี

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยขอสรุปลองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

จากภาพที่ 1 การพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนตามแนวศาสตร์พระราชาของเทศบาลตำบลคลองพิไกร อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชรนั้น ควรมีรูปแบบและลักษณะ ดังนี้

1. ต้องมีความรู้ก่อนเป็นอันดับแรก โดยการแนะนำให้ความรู้ในเรื่องของศาสตร์พระราชา ผ่านรูปแบบโครงการฯ ต่าง ๆ โดยให้ผู้นำชุมชนหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ช่วยกันขับเคลื่อน

2. ปลุกฝังและส่งเสริม ในเรื่องของการใช้เหตุผลแก่ประชาชนในเขตพื้นที่ มีเหตุผลในการดำรงชีวิต มีเหตุผลในการใช้จ่ายทรัพย์สินของตนเอง และมีเหตุผลในการใช้สอยทรัพยากรส่วนรวม อันได้แก่ ทรัพยากรทางธรรมชาติ เป็นต้น

3. ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่ประชาชน อันเป็นพื้นฐานที่ดีงามในการอยู่ร่วมกันเป็นสังคม

4. นำสู่ความพอประมาณ คือ มีความพอดี 5 ประการ คือ 1) พอดีด้านจิตใจ คือ มีจิตสำนึกที่ดี เอื้ออาทร นึกถึงประโยชน์ส่วนรวม 2) พอดีด้านสังคม คือ ช่วยเหลือเกื้อกูล รู้รักสามัคคี สร้างความเข้มแข็งให้ ครอบครัวและชุมชน 3) พอดีด้านทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ รู้จักใช้และจัดการอย่างฉลาดและรอบคอบและเกิดความ ยั่งยืนสูงสุด 4) พอดีด้านเทคโนโลยี คือ รู้จักใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมและสอดคล้องต่อความต้องการ เป็นประโยชน์ต่อสภาพแวดล้อมและเกิดประโยชน์ต่อ ส่วนรวม และ 5) พอดีด้านเศรษฐกิจ คือ เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ดำรงชีวิตอย่างพอควร พออยู่ พอกิน สมควรตามอัตตาภาพและฐานะของตน

5. นำสู่ภูมิคุ้มกันที่ยั่งยืนของชีวิต ทั้ง 5 องค์ประกอบที่กล่าวมา ดำเนินการภายใต้การขับเคลื่อนตามกรอบแนวคิด PLUS การถอดบทสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ของพระพรหมบัณฑิต, ศ.ดร.

P = Participation “ต้องมีส่วนร่วม” ระหว่างผู้นำชุมชนและชาวบ้าน

L = Learn and develop ต้องมี “การเรียนรู้และพัฒนา” อย่างมีประสิทธิภาพ

U = Unity “ความสามัคคี” คือ พลังแห่งความสำเร็จทั้งปวง

S = Social environment ภายใต้สภาพแวดล้อมทางสังคมแบบวิถีชาวบ้าน

และวงจรกิจกรรมขับเคลื่อนทั้งหมด อยู่ภายใต้หลักทฤษฎีธรรมาภิบาล คือ ประโยชน์ที่เห็นได้ในปัจจุบัน (อุ) การขยันหา (อา) รักษาไว้ (กะ) ให้ใจกล้าปยามมิตร (สะ) ใช้ชีวิตอย่างพอเพียง

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. เทศบาลตำบลคลองพิไกร อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร ควรกำหนดแนวทาง นโยบายด้านการพัฒนาประเทศหรือพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนของทางภาครัฐ ควรมีการสนับสนุนส่งเสริมกระบวนการให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการน้อมนำศาสตร์พระราชาศาสตร์พระราชาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันหรือให้เหมาะสมกับสภาพสังคมในปัจจุบันได้อย่างไร รวมไปถึงการถ่ายทอดเป็นองค์ความรู้ สู่ระดับครอบครัว ชุมชน และต้องปฏิบัติให้เห็นเป็นรูปธรรมอย่างสม่ำเสมอ

2. ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนนั้น เทศบาลตำบลคลองพิไกร อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร ต้องเริ่มต้นที่หน่วยงานองค์กรของตัวเองก่อนเป็นอันดับแรก จึงนำสู่การพัฒนาในระดับชุมชนต่อไป รวมถึงผู้นำในเขตพื้นที่ ทำการสร้างบุคคลต้นแบบให้เกิดขึ้น สร้างแม่พิมพ์ในชุมชนก่อน แล้วจึงถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ชุมชนและคนรอบข้างต่อไป

3. ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการจัดสรรงบประมาณเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ยั่งยืนต่อไป หรือทางผู้นำชุมชนควรมีการเขียนแผนโครงการเพื่อเสนอของบประมาณกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดการพัฒนาและขับเคลื่อน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. เทศบาลตำบลคลองพิไกร อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร และผู้นำชุมชนในเขตพื้นที่ต้องมีการสนับสนุนส่งเสริมให้ความรู้ในเรื่องของศาสตร์พระราชาศาสตร์พระราชาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแก่ประชาชนในเขตพื้นที่

2. เทศบาลตำบลคลองพิไกร อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร และผู้นำชุมชนในเขตพื้นที่ต้องมีความตระหนักร่วมกันในการพัฒนาตามแนวศาสตร์พระราชาศาสตร์พระราชาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นต้นแบบให้ประชาชนในเขตพื้นที่ปฏิบัติตามต่อไป

3. เทศบาลตำบลคลองฟิไกร อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร ควรมี การสรุปลงความรู้ เทคนิค วิธีการ ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนตามแนวศาสตร์ พระราชาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นโมเดลหรือฐานข้อมูลชุมชน เพื่อให้บุคคลหรือผู้ที่ สนใจศึกษาได้มาทำการค้นคว้าและนำไปปฏิบัติตาม อีกทั้งถ่ายทอดองค์ความรู้ไปยังผู้นำ ชุมชนในเขตเทศบาล เพื่อให้เป็นบุคลากรต้นแบบในการถ่ายทอดองค์ความรู้

เอกสารอ้างอิง

- คณะทำงานบริหารการจัดเก็บข้อมูล จปฐ. ระดับจังหวัด จังหวัดกำแพงเพชร. (2561). *รายงาน คุณภาพชีวิตคนกำแพงเพชร*. (อัตสำเนา).
- ฐุพชัย ทตนนท์. (2559). *บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลกับการส่งเสริมการดำเนินชีวิต ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน: กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วน ตำบลลำาน อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย.
- พระวัชรธยา ฐิติสมปนโน. (2560). ความร่วมมือของบ้านวัด และโรงเรียนในการพัฒนาสังคม อำเภอวิหารแดง จังหวัดสระบุรี. *วารสาร มจร.พัฒนาสังคม*, 1(3), 86-102.
- เริงวิษญ์ นิลโคตร พร้อมคณะ. (2564). การประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาเพื่อเสริมพลังอำนาจสุข ภาวะชุมชน. *วารสารสังคมและวัฒนธรรม*, 5(2), 53-69.
- วิทยา จันทร์แดง และจ่านง อติวัฒน์สิทธิ์. (2559). การพัฒนาการพัฒนารูปแบบการบริหาร จัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในเขตจังหวัดภาคกลาง ตอนบนของไทย. *สัปดาห์: วารสารการวิจัย*, 18(2), 23-40.
- อัครเดช พรหมกัลป์ และคณะ. (2560). *ยุ่งช่วยยุคใหม่: กระบวนการปรับตัวสู่ทางรอดแห่งภูมิ ปัญญาของชาวนาไทย*. (รายงานการวิจัย). สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.): มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

Development of People's Life Quality in Yan Matsi Sub-district Administrative Organization, Phayuha Khiri District, Nakhon Sawan Province According to Buddhadhamma

Chuleerut Chuanon¹ Somkid Pumthurien² and Sukunyanut Opsin³

Received: December 10, 2022

Revised: March 08, 2023

Accepted: March 25, 2023

Abstract

The objectives of this research article were 1) to study people's life quality in Yan Matsi Subdistrict Administrative Organization, Phayuha Khiri District, Nakhon Sawan Province; and 2) to study the relationship between Bhavana 4 and the development of people's life quality in Yan Matsee Subdistrict Administrative Organization, Phayuha Khiri District, Nakhon Sawan Province. It was a quantitative research by using exploratory research studies. The sample group was obtained from Taro Yamane formula, 360 people. The data were analyzed by using frequency, percentage, mean and standard deviation and Pearson's correlation coefficient. The results of the research were as follows: 1) the application of Bhavana for improving people's life quality in Yan Matsi Subdistrict Administrative Organization, Phayuha Khiri District, Nakhon Sawan Province, overall, was at a high level (\bar{X} = 3.92, S.D. = 0.78). Bhavana was related to development of people's life quality in Yan Matsi Subdistrict Administrative Organization, Phayuha Khiri District,

¹ Yan Mutsi Sub-District Administrative Organization, Nakhon Sawan Province

²⁻³ Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author, e-mail: kerokp@hotmail.com, Tel. 092-6153952

Nakhon Sawan Province, overall, was a statistically significant relationship at the 0.01 level with a positive correlation. They were related in a way that they conformed to each other in pairs. Overall, it was at a very high level, Pearson Correlation (r) (0.943). When considering the details in each aspect, It was found that a pair of Cittabhavana and the environment had the highest correlation ($r = 0.732$) followed by a pair of Cittabhavana and social relationship with the correlation at ($r = 0.720$) and the smallest was a pair of Kayabhavana and the body with the correlation at ($r = 0.508$).

Keywords: Application of Bhavana, Relationship Between Bhavana and Life Quality Development, People's Life Quality Level

การพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลย่านมัทรี อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักพุทธธรรม

ชุลีรัตน์ เชื้อนุ่น¹ สมคิด พุ่มทุเรียน² และสุกัญญาณัฐ อปสิณ³

Received: December 10, 2022

Revised: March 08, 2023

Accepted: March 25, 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับคุณภาพชีวิตประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลย่านมัทรี อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ และ 2) ศึกษาความสัมพันธ์ของหลักภavana 4 กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลย่านมัทรี อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้การศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่าง ที่ได้จากสุตรหาโรยมาเน่ จำนวน 360 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการวิจัย พบว่า 1) การประยุกต์หลักภavana เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลย่านมัทรี อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.92$, S.D. = 0.78) 2) หลักภavana มีความสัมพันธ์กับการการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลย่านมัทรี อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าความสัมพันธ์ในทางบวก มีความสัมพันธ์กันในลักษณะที่คล้ายตามกันเป็นคู่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูงมาก Pearson Correlation (r) (0.943) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า คู่ของด้านจิตภavana กับด้านสิ่งแวดล้อม มีค่าความสัมพันธ์สูงที่สุด ($r = 0.732$) รองลงมาคือ คู่ของด้านจิต

¹ องค์การบริหารส่วนตำบลย่านมัทรี จังหวัดนครสวรรค์

²⁻³ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ภาวนากับด้านความสัมพันธ์ทางสังคม มีค่าความสัมพันธ์อยู่ที่ ($r = 0.720$) และค่าที่น้อยที่สุดคือ คู่ของกายภาวนากับด้านร่างกาย มีค่าความสัมพันธ์อยู่ที่ ($r = 0.508$)

คำสำคัญ: การประยุกต์หลักภาวนา, ความสัมพันธ์ของหลักภาวนากับการพัฒนาคุณภาพชีวิต, ระดับคุณภาพชีวิตประชาชน,

บทนำ

การปกครองท้องถิ่นถือว่าเป็นหัวใจและรากฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตย เป็นยุทธศาสตร์หนึ่งในการบริหารจัดการบ้านเมืองของรัฐโดยมุ่งลดบทบาทของรัฐบาลกลาง (Decentralize) ลงเหลือภารกิจหลักเท่าที่ต้องทำเท่าที่จำเป็นและให้ประชาชนได้มีส่วนในการบริหารงานชุมชนท้องถิ่นตามเจตนารมณ์ของประชาชนมากขึ้นซึ่งเหตุผลการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นตามรัฐธรรมนูญก็เพื่อให้การดำเนินงานของรัฐมีประสิทธิภาพมากขึ้นลดขั้นตอนการดำเนินการอันเนื่องจากการล่าช้าในการตัดสินใจจากส่วนกลางโดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนร่วมแสดงความคิดเห็นร่วมดำเนินการ ตลอดจนร่วมตรวจสอบการทำงานของภาครัฐเพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างแท้จริงและเพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจจึงส่งเสริมให้การพัฒนาส่วนท้องถิ่นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลทั้งการเมือง เศรษฐกิจและสังคม

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 มาตรา 249 (ราชกิจจานุเบกษา, 2560) ให้มีการจัดการปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น ทั้งนี้ตามวิธีการและรูปแบบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่กฎหมายบัญญัติ การจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบใดให้คำนึงถึงเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่นและความสามารถในการปกครองตนเองในด้านรายได้ จำนวน และความหนาแน่นของประชากรและพื้นที่ที่ต้องรับผิดชอบประกอบกัน มาตรา 250 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่ และอำนาจดูแลและจัดทำบริการสาธารณะและกิจกรรมสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามหลักการพัฒนาย่างยั่งยืนรวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นตามกฎหมายบัญญัติ การจัดทำบริการสาธารณะและกิจกรรมสาธารณะใดที่สมควรให้เป็นหน้าที่ และอำนาจโดยเฉพาะขององค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละรูปแบบ หรือให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการใดให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติซึ่งต้องสอดคล้องกับรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามวรรคสี่ และกฎหมายดังกล่าวอย่างน้อยต้องบัญญัติเกี่ยวกับกลไกและขั้นตอนในการกระจายหน้าที่และอำนาจ ตลอดจนงบประมาณและบุคลากรที่เกี่ยวข้องหน้าที่และอำนาจดังกล่าวของส่วนราชการให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วย ในการจัดทำบริการสาธารณะหรือกิจกรรมสาธารณะใดที่เป็นหน้าที่ และอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถ้าร่วมดำเนินการกับเอกชนหรือหน่วยงานของรัฐ หรือการมอบหมายให้เอกชนหรือหน่วยงานของรัฐดำเนินการจะเป็นประโยชน์แก่ประชาชนในท้องถิ่นมากกว่าที่ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะดำเนินการเอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะร่วมหรือมอบหมายให้เอกชนหรือหน่วยงานของรัฐดำเนินการก็ได้ รัฐดำเนินการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีรายได้ของตนเอง โดยจัดระบบภาษีหรือจัดระบบภาษีที่เหมาะสม รวมทั้งส่งเสริมและพัฒนารายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้สามารถดำเนินการตามวรรคหนึ่งได้อย่างเพียงพอ ในระหว่างที่ยังไม่อาจดำเนินการได้ให้รัฐจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไปพลางก่อน กฎหมายตามวรรคหนึ่ง และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นต้องให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอิสระในการบริหารจัดการและจัดทำบริการสาธารณะการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา การเงินและการคลังและการกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งต้องทำเพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นหรือประโยชน์ของประเทศเป็นส่วนรวม การป้องกันการทุจริตและการใช้จ่ายเงินอย่างมีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงความเหมาะสมและความแตกต่างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละรูปแบบ และต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการป้องกันการขัดกันแห่งผลประโยชน์ และการป้องกันการก้าวร้าวการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการท้องถิ่นด้วย

พระราชบัญญัติกำหนดแผนและกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ได้มีการกำหนดอำนาจและหน้าที่ในการจัดบริการสาธารณะให้องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล เมืองพัทยา องค์การบริหารส่วนตำบล และกรุงเทพมหานคร มีอำนาจและหน้าที่ในการจัดบริการสาธารณะให้เป็นไปตามที่ได้รับมอบหมายเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง และกำหนดให้รัฐบาลเป็นผู้จัดสรรอุดหนุนและเงินจากการจัดสรรภาษีและอากร เพื่อให้การดำเนินการด้านบริการสาธารณะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2552 และตามพระราชบัญญัติกำหนดขั้นตอนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2549 และรวบรวมกฎหมายอื่นขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นในการดำเนินการตามภารกิจสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายรัฐบาล แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาอำเภอ แผนพัฒนาตำบล และนโยบายของผู้บริหารท้องถิ่นเพื่อให้ตรงกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น ทั้งนี้สามารถวิเคราะห์ให้ตรงกับสภาพปัญหา ปัจจุบันการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นมี 2 รูปแบบ ได้แก่ การบริหารท้องถิ่นรูปแบบทั่วไป คือ องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด และเทศบาล กับการบริหารท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ คือกรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยาที่เกิดขึ้นหลังจากประเทศไทยเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นระบอบประชาธิปไตยซึ่งแต่ละองค์กรมีลักษณะโครงสร้างการบริหารอำนาจหน้าที่และระบบหลักการจัดตั้งที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับกฎหมายการปกครองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ๆ องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นที่จัดตั้งตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติมจนถึงฉบับที่ 6 พ.ศ. 2552 มาตรา 66 องค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาตำบลทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม มาตรา 67 ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย มีหน้าที่ที่ต้องทำในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล ดังนี้ (1) จัดให้มีและบำรุงรักษาทางน้ำและทางบก (2) รักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดิน และที่สาธารณะรวมทั้งกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล (3) ป้องกันโรคและระงับโรคติดต่อ (4) ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (5) ส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (6) ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ (7) คุ้มครอง ดูแล และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (8) บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น (9) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ทางราชการมอบหมายโดยจัดสรรงบประมาณหรือบุคลากรตามความจำเป็นและเหมาะสม

องค์การบริหารส่วนตำบลย่านมัทรี อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ เป็นการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นที่มีเป้าหมายสำคัญประการหนึ่งคือ การส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน แต่ก็ยังประสบปัญหา อาทิเช่น ปัญหาแหล่งกักเก็บน้ำเพื่อใช้ในการเกษตรมีไม่

เพียงพอ บางพื้นที่ประสบปัญหาอุทกภัยและภัยแล้งซ้ำซาก ปัญหาการกัดเซาะพังทลายของหน้าดินริมตลิ่งแม่น้ำเจ้าพระยา พื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในการครอบครองของทหาร ทำให้ยากต่อการพัฒนา ปัญหาขยะมูลฝอย ประชาชนยังขาดความเข้าใจและเข้ามามีส่วนร่วมในการลดขยะต้นทางและการคัดแยกขยะ จากการขยายตัวเมืองอย่างรวดเร็วประกอบกับการเพิ่มจำนวนประชากรที่เข้ามาอยู่อาศัยและทำงานในพื้นที่ ทำให้การพัฒนาคุณภาพชีวิตไม่สามารถตอบสนองความต้องการได้อย่างเพียงพอและทั่วถึง

การพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนจึงนับได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่ทางองค์การบริหารส่วนตำบลย่านมัทรีจะต้องดำเนินการให้เกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพสูงสุดโดยการประเมินการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลย่านมัทรี เพื่อที่จะสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลโดยคำนึงถึงความต้องการของประชาชนในเขตพื้นที่ประกอบด้วย การดำเนินการขององค์การบริหารส่วนตำบลย่านมัทรี จะต้องสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาอำเภอ แผนพัฒนาตำบล นโยบายของภาครัฐ และนโยบายของผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลเป็นสำคัญ โดยแกนหลักของการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน คือ ผู้บริหารข้าราชการ เจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ๆ ซึ่งบุคคลเหล่านี้มีภาระหน้าที่ในการขับเคลื่อนและกำหนดนโยบายจึงต้องมีคุณธรรมและจริยธรรมในการบริหารจัดการคุณภาพชีวิตประชาชน ดังนั้นการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาบูรณาการในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถือว่าเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาและช่วยเสริมสร้างแนวทางการพัฒนาแบบยั่งยืนได้ ซึ่งในทางพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงหลักธรรมที่สามารถส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนไว้หลายประการ โดยเฉพาะสังคหวัตถุธรรม หรือธรรมที่เป็นที่ตั้งแห่งการสงเคราะห์กัน หรือยึดเหนี่ยวน้ำใจกัน

ดังนั้นเพื่อจะให้การพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นไปตามหลักพุทธธรรมและความต้องการของประชาชนมากที่สุด ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการนำภาวนา 4 ไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลย่านมัทรี อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ เพื่อนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลย่านมัทรี อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งเป็นองค์กรส่วนท้องถิ่นที่ประสานงาน

สนับสนุนการดำเนินงานและสนองนโยบายของภาครัฐให้บรรลุเป้าหมาย มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น และเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนสืบไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลย่านมัทรี อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของหลักภavana 4 กับการการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลย่านมัทรี อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้การศึกษาวินิจฉัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ด้วยการใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลย่านมัทรี อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปี ขึ้นไป จำนวน 360 คน ใช้สูตรทาร์เยน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นจากการศึกษาเอกสาร ตำรา วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยเป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (Check list) และแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scales) โดยแบ่งเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ จำแนกตาม เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ และที่มาของรายได้

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลย่านมัทรี อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักภavana ได้แก่ 1) กายภavana 2) ศีลภavana 3) จิตภavana 4) ปัญญาภavana

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลย่านมัทรี อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ ตามตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลก ประกอบด้วย 1) ด้านร่างกาย (Physical Domain) 2) ด้านจิตใจ (Psychological Domain) 3) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม (Social relationship) 4) ด้านสิ่งแวดล้อม (Environment)

ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลย่านมัทรี อำเภอยะหริ่ง จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักพุทธธรรม มีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open ended Question) ให้เลือกตอบแบบเสรี

แบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปหาค่าความตรงเชิงเนื้อหา โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 รูป/คน ค่าความสอดคล้อง ระหว่าง 0.6-1.00 และค่าความเที่ยง (Reliability) โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (ประยูร อาษานาม, 2551) ผลการคำนวณออกมาได้ค่าอยู่ที่ .946

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

สรุปผลการวิจัย

1. ระดับคุณภาพชีวิตประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลย่านมัทรี อำเภอยะหริ่ง จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักพุทธธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.92$, S.D. = 0.78) เมื่อพิจารณารายละเอียดเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่อยู่ในค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านกายภาพ ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = 0.74) รองลงมา ได้แก่ ด้านปัญญา ($\bar{X} = 3.97$, S.D. = 0.79) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านจิต ($\bar{X} = 3.81$, S.D. = 1.03)

2. ความสัมพันธ์ของหลักภูมิกายกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลย่านมัทรี อำเภอยะหริ่ง จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า หลักภูมิกายมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลย่านมัทรี อำเภอยะหริ่ง จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าความสัมพันธ์ในทางบวก มีความสัมพันธ์กันในลักษณะที่คล้ายคลึงกันเป็นคู่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูงมาก Pearson Correlation(r) (0.943) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้านพบว่าคู่ของด้านจิตภูมิกายกับด้านสิ่งแวดล้อม มีค่าความสัมพันธ์สูงที่สุด ($r = 0.732$) รองลงมาคือ คู่ของด้านจิตภูมิกายกับด้านความสัมพันธ์ทางสังคม มีค่า

ความสัมพันธ์อยู่ที่ ($r = 0.720$) และค่าที่น้อยที่สุดคือ คู่ของกายภาวนากับด้านร่างกาย มีค่าความสัมพันธ์อยู่ที่ ($r = 0.508$)

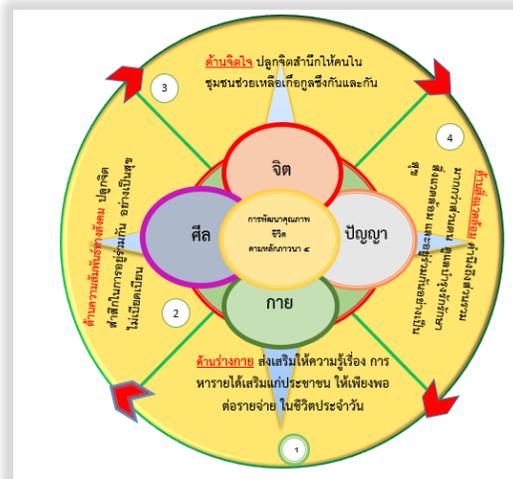
อภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลย่านมัทรี อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ ทางองค์การบริหารส่วนตำบลย่านมัทรี มีการส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน ให้เกิดความเท่าเทียมกัน มีการอำนวยความสะดวกทางด้านร่างกาย โดยการแจกเบี้ยยังชีพแก่ผู้สูงอายุ ผู้พิการ หรือผู้ป่วย HIV ประจำเดือน อีกทั้งมีการส่งเสริมสนับสนุนในเรื่องของโภชนาการแก่เด็กปฐมวัย โดยสนับสนุนให้มีอาหารเสริมหรือนมแก่เด็กนักเรียน รวมไปถึงการอำนวยความสะดวก ความสะดวกปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินแก่ประชาชนในพื้นที่โดยการติดตั้งเสาไฟฟ้า ตามถนนหนทางเพื่อส่องสว่างในยามค่ำคืนเพื่อความปลอดภัยในการใช้รถใช้ถนน ในยามค่ำคืน อีกทั้งทางองค์การบริหารส่วนตำบลย่านมัทรียังส่งเสริมสนับสนุนในเรื่องของการอยู่ดี กินดี แก่ประชาชนในพื้นที่ ผ่านโครงการต่าง ๆ เช่น โครงการปรับปรุงซ่อมแซมที่อยู่อาศัยให้ประชาชนในพื้นที่ ทั้งนี้จากผลการวิเคราะห์ ในเรื่องของการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลย่านมัทรี อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ ในด้านที่มีค่าเฉลี่ยหรือค่าคะแนนต่ำที่สุด ที่จะต้องมีการพัฒนา คือ ด้านจิตภาวนา โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 3.81$, $S.D. = 1.03$) ดังนั้น ทางองค์การบริหารส่วนตำบลย่านมัทรี ควรมีการส่งเสริมในเรื่องคุณธรรมจริยธรรม ให้แก่ประชาชนในพื้นที่ ผ่านโครงการต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระสุเวทย์ คุณรตโน (น้อย) และคณะ (2564) พบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตเกิดขึ้นได้จากคิทธิ พุทธิและทำดี จึงทำให้คนในชุมชนรู้ว่าสิ่งไหนควรหรือไม่ควรทำ ไม่เห็นแก่ตัวไม่เอาเปรียบ ไม่ทำให้ชุมชนเดือดร้อน ชุมชนเกิดความสงบสุขได้ไม่ส่งผลเสียต่อคนในชุมชน ดังนั้น จึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักภาวนา 4 คือ กายภาวนา สิลภาวนา จิตตภาวนาและปัญญาภาวนา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเพิ่มพูล ไชยสิทธิ์ (2559) พบว่า แนวทางทางการประยุกต์ใช้หลักภาวนา 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ควรมุ่งเน้นฝึกคนให้มีความรับผิดชอบ และส่งเสริมให้ประชาชนได้รับความรู้ ควรใช้สถานที่และบุคลากรของสถาบันทางศาสนาในการส่งเสริมการรักษาศีล ฝึกอบรมจิตภาวนาด้วยการนั่งสมาธิ และฝึกเจริญปัญญา

ภาวานา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาเชาวฤทธิ์ นรินโท (ทรัพย์สวัสดิ์) และคณะ (2561) พบว่า ด้านจิตภาวานา ผู้สูงอายุฝึกพัฒนาจิตใจของตนเองด้วยการไหว้พระ การสวดมนต์ภาวานา และการนั่งสมาธิ ฝึกพัฒนาจิตใจและการทำจิตใจของตนให้มีความสุขในชีวิตประจำวัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระปลัดธัญวัฒน์ อโศโก (รักษเพ็ชร) (2563) พบว่า การประยุกต์ใช้หลักจิตภาวานาในการพัฒนาคุณภาพชีวิต มีวิธีการ คือ ยกกระตักจิตตนให้สูงขึ้น ยึดมั่นในความไม่ประมาท สำรวมระวัง อินทรีย์และมีคุณธรรม

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยขอเสนอแนะองค์ความรู้ใหม่ ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่ สามารถวิเคราะห์และอธิบายได้ ดังนี้ การพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลย่านมัทรี อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ ควรมีการส่งเสริมปลุกจิตสำนึกในเรื่องของคุณธรรมจริยธรรมแก่ประชาชนในพื้นที่ โดยการจัดกิจกรรมผ่านโครงการต่าง ๆ เช่น ปฏิบัติธรรม หรือสวดมนต์ เจริญภาวานา ในวันสำคัญต่าง ๆ หรือก่อนมอบเบี้ยยังชีพประจำเดือนควรมีการสวดมนต์บทสั้น ๆ เพื่อเป็นการส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาและเป็นการขัดเกลาจิตใจไปในตัวด้วย ในภาพองค์ความรู้ (วงใน) จิต อยู่ด้านบนสุด หมายความว่า ควรยกระดับจิต ให้สูงสุด เพราะเมื่อสุขภาพจิตสมบูรณ์

ทุกสิ่งอย่างในการดำเนินชีวิต ก็สมบูรณ์ตามมาด้วย ด้านกาย เป็นพื้นฐานในเบื้องต้นที่จะรับรู้เรื่องราวต่าง ๆ เป็นสื่อกลางระหว่างความรู้สึกทั้งหมด จำเป็นที่จะต้องทำการพัฒนากายให้สมบูรณ์บริบูรณ์ในทุก ๆ สิ่ง ไม่ว่าจะเป็นในด้านที่อยู่อาศัย สิ่งอำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวัน เป็นต้น ตลอดจนความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เมื่อสภาพทางกายสมบูรณ์ นำสู่การพัฒนาด้านศีล อันมีศีลห้าเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิต ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ให้เดือดร้อน นำสู่สังคมเป็นสุข ชุมชนสีขาว จึงเข้าสู่สภาวะจิตที่ใสสะอาดบริสุทธิ์ ด้านจิตภาวนา คือ มีจิตใจที่ใสสะอาด เปลี่ยนล้นด้วยคุณธรรมจริยธรรม โดยผ่านการปลูกฝังการมีส่วนร่วมของประชาชน ให้เกิดความรู้สึก สามัคคี พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน นำสู่ด้านปัญญา คือ โดยการส่งเสริมสนับสนุน ในเรื่องของการศึกษา ให้ความรู้ ความเข้าใจ แก่เด็กเยาวชน และคนในชุมชน ในเรื่องราวหรือสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งนี้ องค์ความรู้ทั้งหมดหมุนเวียนกันเป็นวัฏจักร เริ่มต้นจาก กาย ศีล จิต และปัญญา โดยเน้นในเรื่องของการยกระดับองค์ความรู้ด้านจิตของคนในชุมชน ให้สูงขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. องค์การบริหารส่วนตำบลย่านมัทรี อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ ควรกำหนดแนวทาง นโยบายด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน ควรมีการสนับสนุนส่งเสริม กระบวนการให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการปลูกจิตสำนึกคุณธรรมจริยธรรม และความสามัคคี
2. ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลย่านมัทรี อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ ต้องเริ่มต้นที่หน่วยงานองค์กรของตัวเองก่อนเป็นอันดับแรก จึงนำสู่การพัฒนาในระดับชุมชนต่อไป รวมถึงผู้นำในเขตพื้นที่ ทำการสร้างบุคคลต้นแบบให้เกิดขึ้น สร้างแม่พิมพ์ในชุมชนก่อน แล้วจึงถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ชุมชนและคนรอบข้างต่อไป
3. ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการจัดสรรงบประมาณเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ยั่งยืนต่อไป หรือทางผู้นำชุมชนควรมีการเขียนแผนโครงการเพื่อเสนอ

ของงบประมาณกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดการพัฒนาและขับเคลื่อนชุมชนต้นแบบ
คุณธรรม

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ควรนำหลักการและผลของการวิจัยนี้ไปปรับใช้ และพัฒนาองค์การบริหาร
ส่วนตำบลย่านมัทรี อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์
2. ควรมีการสรุปองค์ความรู้ เทคนิค วิธีการในการพัฒนาคุณภาพชีวิต
ประชาชนตามแนวศาสตร์พระราชาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นโมเดลหรือฐานข้อมูล
ชุมชน เพื่อให้บุคคลหรือผู้ที่สนใจศึกษาได้มาทำการค้นคว้าและนำไปปฏิบัติตาม

เอกสารอ้างอิง

- ประยูร อาษานาม. (2551). *คู่มือวิจัยทางการศึกษา*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- พระปลัดธัญวัฒน์ อโศโก (รักษ์เพ็ชร). (2563). *การประยุกต์ใช้หลักท้าว 4 ในการพัฒนา
คุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านบ่อเกตุ อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา*. (วิทยานิพนธ์พุทธ
ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการคณะสงฆ์). บัณฑิตวิทยาลัย:
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาเชาวฤทธิ์ นรินโท (ทรัพย์สวัสดิ์). (2561). *การศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิต
ผู้สูงอายุตามหลักท้าว 4: กรณีศึกษาผู้สูงอายุบ้านห้วยหอย ตำบลธาตุทอง
อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ*. (ดุขนิพนธ์หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย
- พระสุเวทย์ คุณรัตน (น้อย) และคณะ. (2564). *การประยุกต์ใช้หลักท้าว 4 เพื่อการพัฒนา
คุณภาพชีวิตของชุมชนตำบลปกาสัย อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่*. (วิทยานิพนธ์
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการคณะสงฆ์). บัณฑิตวิทยาลัย:
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

เพิ่มพูล ไชยสิทธิ์. (2559). *การประยุกต์ใช้หลักภavana 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของประชาชนตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการคณะสงฆ์). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560, 6 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 134. ตอนที่40 ก, น. 77-81.

Guidelines for Preserving the Local Wisdom of Palm Sugar Making, of Koei Chai Subdistrict, Chum Saeng District, Nakhon Sawan Province

Suphot Suna¹ Phileis Mohamhmad² Asa Mohammed³ and
Chittapol Khumsupan⁴

Received: January 15, 2023

Revised: February 19, 2023

Accepted: March 23, 2023

Abstract

The objectives of this research article were 1) to study the local wisdom of sugar making of Koei Chai subdistrict, Chum Saeng District, Nakhon Sawan Province; and 2) to present guidelines for preserving the local wisdom of sugar making of Koei Chai subdistrict, Chum Saeng District, Nakhon Sawan Province. It was a qualitative research. Data were collected by in-depth interviews with 20 key informants divided into 4 groups: villagers, local leaders, government officials and a group of local sages. Descriptive Content Analysis Techniques were used. The results of the research revealed that 1) the Koei Chai community had a long history of wisdom preservation, inherited from ancestors with the abundance of natural resources. And there was an inheritance and development of palm sugar to come out in a variety of forms, whether it was sugar candy toddy, palm wine, fresh sugar, palm sugar, palm kernel (chao tan), toddy palm, etc.; and 2) guidelines for preserving the local wisdom of making sugar of Koei Chai subdistrict, Chum Saeng District, Nakhon Sawan Province currently had various institutions come to

¹⁻⁴ Independent Scholar

Corresponding author, e-mail: suphot367776@gmail.com

study and acquire knowledge from the above local knowledge. And there were agencies at the local level to carry on local traditions or culture, such as Wai Kru Tan tradition, sugar palm tree raising tradition, sugar eating competition, palm sugar products were promoted and processed into OTOP products in order to generate additional income for the community.

Keywords: Preservation of Local Wisdom, Palm Sugar Making, Koei Chai

แนวทางในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำน้ำตาลโตนด ตำบลเกยไชย อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์

สุพจน์ สุณา¹ ไพเลิศ โมฮัมหมัด² อาษา โมฮัมหมัด³ และชิตพล คุ่มสุพรรณ⁴

Received: January 15, 2023

Revised: February 19, 2023

Accepted: March 23, 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำน้ำตาลโตนด อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ และ 2) นำเสนอแนวทางในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำน้ำตาลโตนด อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 รูป/คน แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มชาวบ้าน กลุ่มผู้นำท้องถิ่น กลุ่มข้าราชการ และกลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา พบว่า 1) ชุมชนเกยไชย มีพัฒนาการทางด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญาอย่างยาวนาน สืบทอดมาจากบรรพบุรุษด้วยความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรทางธรรมชาติ และมีการสืบทอดต่อยอดพัฒนาตาลโตนดให้ออกมาในหลากหลายรูปแบบไม่ว่าจะเป็นขนมตาล หรือน้ำตาลเมาน้ำตาลสด น้ำตาลปึก จาวตาล ตาลเชื่อม และอื่น ๆ และ 2) แนวทางในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำน้ำตาลโตนด อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์นั้นปัจจุบันมีสถาบันต่าง ๆ เข้ามาศึกษาหาความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นข้างต้น และมีหน่วยงานในระดับท้องถิ่นมีการสืบสานงานประเพณีหรือวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นต้นว่า ประเพณีไหว้ครูตาล ประเพณีแข่งขันตาล ประเพณีแข่งกินตาล และมีการส่งเสริมและแปรรูปผลิตภัณฑ์จากตาลโตนดเป็นสินค้า OTOP ทั้งนี้เพื่อสร้างรายได้เสริมให้กับชุมชน

¹⁻⁴ นักวิชาการอิสระ

Corresponding author, e-mail: suphot367776@gmail.com

คำสำคัญ: การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น, การทำน้ำตาลโตนด, เกยไชย

บทนำ

ในสมัยบรรพบุรุษได้ทำตามโตนดไว้กินเองทำได้เพียงน้ำตาลปึกและน้ำตาลเมาไว้กินเองในหมู่บ้านเท่านั้นโดยบรรพบุรุษได้ทำตาลโตนดสืบทอดกันมา ประมาณ 300 ปีต่อมามีการก่อสร้างถนนสาย ชุมแสง-นครสวรรค์ ซึ่งผ่านตำบลเกยไชยชาวบ้านจึงได้นำผลิตภัณฑ์ต่างๆ มาวางขายริมทางจึงมีการรวมกลุ่มสมาชิกกลุ่มอาชีพผลิตภัณฑ์จากตาลโตนดอำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ซึ่งผลิตจากตาลโตนดและน้ำตาลสดและผลิตภัณฑ์จากตาลโตนดเป็นสิ่งที่ต้องการของตลาดอยู่เสมอผลิตภัณฑ์จากตาลโตนดอำเภอชุมแสงจังหวัดนครสวรรค์จึงต้องมีเทคนิค การนำสินค้ามา แปรรูปเป็นขนมตาล และจาวตาล ตาลเชื่อม น้ำตาลเมา น้ำตาลปึก น้ำตาลปืบ ไอศกรีมน้ำตาลสด และอื่น ๆ อีกมากมายกลุ่มสมาชิกกลุ่มอาชีพผลิตภัณฑ์ และยังถือว่าเป็นพืชที่มีความสัมพันธ์กับคนไทยมาเป็นเวลาช้านาน ไม่ว่าจะทางด้านสังคมวัฒนธรรมและเศรษฐกิจของไทยอยู่ตลอดเวลา

ตำบลเกยไชยเป็นตำบลหนึ่งที่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอชุมแสงจังหวัดนครสวรรค์พื้นที่ในตำบลเกยไชยเป็นที่ราบลุ่ม ชาวบ้านมีอาชีพทำนาทำไร่และสวนตาลโตนดในอำเภอชุมแสง มีต้นตาลประมาณ 30,000 ต้น เฉพาะในตำบลเกยไชยมีจำนวน 8,000 ต้น ที่เหลือต่างกระจายออกไปในแต่ละตำบล ซึ่งในปัจจุบัน ณ ปีพ.ศ2565-2566 ในเขตอำเภอชุมแสงมีจำนวนต้นตาลโตนดเหลืออยู่ประมาณ 27,000 ต้น และเฉพาะตำบลเกยไชยมีต้นตาลโตนดจำนวน 7,800 ต้น (อุทัยวรรณ ภูเทษ, 2553) ในปัจจุบันจึงมีเทคนิคการดูแลรักษาต้นตาลโตนดในด้านพันธุ์ ด้านผสมเกสร ด้านการใส่ปุ๋ย ด้านการป้องกันกำจัดโรคและแมลง ด้านการตัดแต่งทางใบ ด้านการปลูกพืชคลุมดิน ด้านการเก็บเกี่ยวผลผลิตเทคโนโลยีเหล่านี้จะเป็นทางการส่งเสริมแล้วพัฒนาการดูแลรักษาต้นตาลให้กับสมาชิกกลุ่มอาชีพผลิตภัณฑ์จากตาลโตนดอำเภอชุมแสงจังหวัดนครสวรรค์

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำน้ำตาลเกยไชย อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์
2. เพื่อนำเสนอแนวทางในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำน้ำตาลเกยไชย อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 20 รูป/คน แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มชาวบ้าน กลุ่มผู้นำท้องถิ่น กลุ่มข้าราชการ และกลุ่มประชาชนชาวบ้าน ซึ่งเป็นกลุ่มประชาชนชาวบ้าน กลุ่มผู้ที่มีความรู้เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาการทำน้ำตาลโตนด ตำบลเกยไชย อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง ประกอบด้วยโดยผู้วิจัยนำแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามในการสัมภาษณ์ มีด้วยกัน 3 ตอน ดังนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคล
2. ความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำน้ำตาลโตนด อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์
3. แนวทางในส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการทำน้ำตาลโตนด อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์

การจัดเก็บข้อมูลโดยการสังเกตและการสัมภาษณ์ จากนั้นทำการจดบันทึกประเด็นที่ศึกษา แล้วนำมาเรียบเรียง แล้ววิเคราะห์ข้อมูล เมื่อคณะผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสังเกตเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ได้จัดทำข้อมูลให้เป็นระเบียบ จัดเป็นหมวดหมู่ตามประเด็นที่ศึกษา โดยพิจารณาจากวัตถุประสงค์ของการวิจัย และนำข้อมูลที่ได้อามาวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อประกอบการสรุปและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำน้ำตาลโตนด อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ สำหรับขั้นตอน ในการทำน้ำตาลสด ต้นตาลมีระยะเวลาในการปลูกรานประมาณ 15-20 ปี ถึงจะได้ผลผลิตพอถึงระยะเวลาเก็บผลผลิตชาวบ้านก็จะเริ่มกระบวนการตัดพะอง (พะอง คือ ไม้ไผ่ลำยาวที่มีกิ่งของไผ่ยาวประมาณ 3-5 นิ้ว เป็นลำไม้ไผ่สำหรับพาดขึ้นต้นตาลแทนบันได) ส่วนใหญ่ชาวบ้านจะนิยมตัดพะองในเดือนมกราคมของทุกปี พอพาดพะองแล้วก็จะมาดูว่าตาลประเภทไหนจะออกช่อดอกก่อน โดยกระบวนการนวดตาลตัวเมียต้องนวด 7 ไม้ (ภาษา

ชาวบ้าน) หรือนวด 7 วัน พอบครบ 7 ไม้ก็จะเว้นไปอีก 1 วันแล้วที่ 8 ค่อยรองน้ำตาลสดมาเคี่ยว ส่วนตาลตัวผู้นั้นชาวบ้านจะนิยมนวดเพียง 4 วันหรือภาษาชาวบ้านเรียกว่า 4 ไม้ จากนั้นจะเว้นไว้ 1 วัน พอถึงวันที่ 6 ก็จะกลับขึ้นไปนวดอีกก่อนที่จะแช่ไว้อีก 2 คืน แล้วค่อยขึ้นไปปาดทิ้งไว้ อีกสัก 2-3 คืน เพื่อให้น้ำตาลหยุด ก่อนที่จะกลับขึ้นไปปาดทิ้งไว้อีก 4-5 วันจึงจะนำกระบอกลไม้ไผ่ขึ้นไปรองน้ำตาลสด โดยมีการมัดกระบอกลไม้ไผ่ไว้ตรงโคนช่อดอกหรือวงดอก เพื่อจะเก็บเอาน้ำตาลสดจากช่อดอกตาล ช่วงแรกที่ลองน้ำตาลสดจากวงตาลจะได้น้ำตาลสดที่น้อยมาก แต่พอเริ่มทำไปเรื่อย ๆ ก็จะได้น้ำตาลสดที่เยอะขึ้นจนเต็มกระบอกลไม้ไผ่

ส่วนกระบวนการเตรียมกระบอกลไม้ไผ่นั้น ชาวบ้านก็จะนำกระบอกลไม้ไผ่ไปแช่น้ำ โดยน้ำที่แช่จะต้องเป็นน้ำคลองหรือน้ำธรรมชาติที่ไม่ใช้น้ำประปา และต้องเป็นน้ำคลองที่มีตะกอนจากดินซึ่งจะช่วยให้กระบอกลไม้ไผ่มีความชุ่มชื้น และก่อนที่จะนำกระบอกลไม้ไผ่ไปรองน้ำตาลสด จะต้องนำกระบอกลไม้ไผ่ไปเผารมควันเพื่อฆ่าเชื้อและทำให้กระบอกลไม้ไผ่แห้ง จากนั้นให้นำผิวตะเคียนและใบเตยใส่ในกระบอกลไม้ไผ่เพื่อเป็นสมุนไพรกันการบูดเน่าของน้ำตาลสด ส่วนใบเตยนั้นชาวบ้านนิยมใส่เพื่อให้มีกลิ่นหอมของใบเตยปะปนในน้ำตาลสด ในกระบวนการทำน้ำตาลปึกนั้น ชาวบ้านจะนำน้ำตาลสดที่รองจากช่อดอก จากนั้นจะนำน้ำตาลสดมาใส่ลงในกระทะใบบัวขนาดใหญ่เพื่อจะต้มหรือเคี่ยว โดยมีเตาดินเผาที่ชาวบ้านปั้นเองและมีการสูมฟืนที่เป็นไม้แห้งอยู่ตลอดเวลา ทั้งนี้เพื่อรักษาอุณหภูมิและให้ได้ความร้อนที่คงที่ โดยใช้เวลาดำหรือเคี่ยวประมาณ 2-3 ชั่วโมง น้ำตาลก็จะเริ่มเหนียวหรือข้นและจับตัวกัน และมีสีน้ำตาลอ่อนถึงน้ำตาลแก่ พอเห็นว่าได้ที่แล้วชาวบ้านก็จะตักใส่ ในชามกระเบื้องเล็ก ๆ ที่มีฝาขาวบางวางอยู่ เพื่อให้แกะออกง่ายจากชามกระเบื้อง พอน้ำตาลปึกแข็งตัวหรือแห้งแล้วชาวบ้านก็จะนำออกจาก ชามกระเบื้อง ไปบรรจุลงในถุงบรรจุภัณฑ์และนำส่งให้กับพ่อค้าแม่ค้านำไปขายที่ตลาดต่อไป

2. แนวทางในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำน้ำตาลเกยไชย อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์นั้นปัจจุบันมีสถาบันต่าง ๆ เข้ามาศึกษาหาความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นข้างต้น และมีหน่วยงานในระดับท้องถิ่นมีการสืบสานงานประเพณีหรือวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นต้นว่า ประเพณีไหว้ครุฑตาล ประเพณีแข่งขึ้นตาล ประเพณีแข่งกินตาล และมีการส่งเสริมและแปรรูปผลิตภัณฑ์จากตาลโตนดเป็นสินค้า OTOP ทั้งนี้เพื่อสร้างรายได้เสริมให้กับชุมชน ชาวบ้านในชุมชน ตำบลเกยไชย มีการส่งผลผลิตเข้าสู่ท้องตลาดเพื่อสร้างรายได้ให้กับคนใน

ชุมชนและมีการร่วมสินค้า OTOP เพื่อเป็นการยกระดับให้กับสินค้าในท้องถิ่นและเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจชุมชนให้มีความเจริญงอกงามทางภูมิปัญญาท้องถิ่นและยังมีผู้นำในท้องถิ่นคอยประชาสัมพันธ์ให้ผลิตภัณฑ์สินค้าให้ผู้ที่มาสนใจได้เลือกสินค้าเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจในชุมชนให้ขับเคลื่อนเศรษฐกิจไปในทางที่ดีนอกจากเรื่องเศรษฐกิจแล้ว ยังมีการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำน้ำตาลโตนดให้กับเยาวชนรุ่นใหม่ อีกทั้งยังมีการจัดกิจกรรมปลูกต้นตาลโตนดทุกปี มีศูนย์อนุรักษ์ตาลโตนด และประชาชนในพื้นที่ยังคิดว่าน่าจะจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์ตาลโตนดเพื่ออนุรักษ์ต้นตาลและน้ำตาลโตนดให้คงอยู่ชุมชนชาวตำบลเกษไชยสืบต่อไป

2.1 ด้านสังคม ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ได้กลายเป็นนโยบายสำคัญของรัฐบาลในยุคปัจจุบัน หลักการของการพัฒนา คือ การใช้ความรู้ความสามารถที่ชุมชนมีอยู่เดิมในการสร้างรายได้อย่างเป็นกระบวนการและเชื่อมโยงไปสู่การสร้างชุมชนเข้มแข็งโดยใช้แนวคิดเศรษฐกิจชุมชน ซึ่งมีลักษณะสำคัญคือ ครอบครัวเป็นหน่วยการผลิต แรงงานของสมาชิกในครอบครัวเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญที่สุด การพึ่งตนเองขึ้นอยู่กับการใช้แรงงาน เพราะแรงงานเป็นสิ่งที่ครอบครัวมีอยู่โดยธรรมชาติ ไม่ต้องจ้าง เป็นสิ่งที่มีมากับสถาบันครอบครัว พึ่งทรัพยากรท้องถิ่นพึ่งตัวเอง และพึ่งกันเองในชุมชนเป็นขั้นตอนพื้นฐาน การขายจะเป็นขั้นตอนระดับที่สูงขึ้น เป็นการขายในตลาดใกล้ตัว ตลาดภูมิภาค ตลาดภายในประเทศ เศรษฐกิจฝังตัวอยู่ในสังคมและเป็นวัฒนธรรมธุรกิจชุมชนที่เกิดจากครอบครัวชุมชน มาจากรากฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นและพลังอันเป็นศักยภาพ ตลอดจนทรัพยากรที่มีอยู่ชุมชนนั้นที่ถ่ายทอดสืบทอดกันมา จนกลายเป็นรากฐานของชาติและเป็นธุรกิจระดับโลก ดังนั้น วัฒนธรรมพื้นบ้านจึงมีผลต่อการผลิตและการดำรงชีวิตของชาวบ้าน ทั้งยังส่งเสริมความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสังคมอีกด้วย ฉะนั้น เพื่อที่จะส่งเสริมและสืบทอดวัฒนธรรมพื้นบ้าน เราจึงจะต้องพัฒนาให้มีสังคมหรือชุมชนในรูปลักษณะที่เอื้อต่อการคงอยู่ มีรูปแบบขององค์กรทางสังคมและเศรษฐกิจ มีผู้นำท้องถิ่นได้มีการบริหารจัดการและให้ความรู้กับชุมชนโดยมีองค์ความรู้การจัดการให้ชุมชนของเราได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์และให้ความรู้เกี่ยวกับบริบทในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันได้อย่างผาสุก

2.2 ด้านการศึกษา แสดงให้เห็นถึงภูมิรู้พื้นฐานเกี่ยวกับตาลโตนดที่สะท้อนจากคำศัพท์ในความหมายต่าง ๆ การจำแนกเพศของตาลพันธุ์หรือชนิดของตาลส่วนต่าง ๆ ของต้นตาลการเก็บเกี่ยวผลผลิตและผลิตภัณฑ์จากตาลโตนด โดยชาวบ้านได้เสนอใน

ลักษณะของอนุกรมวิธาน ส่วนหนึ่งของการศึกษาชี้ให้เห็นความรู้อย่างเข้าใจของคนทำตาล เกี่ยวกับส่วนของต้นตาล เป็นความพิถีพิถันของกรรมวิธีเก็บน้ำตาลที่ปรากฏผ่านคำเฉพาะ นอกจากนี้การให้ความหมายของคำเกี่ยวกับตาลตามมุมมองของชาวบ้านสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมตาลของคนเกยไชยได้แก่วิถีอาชีพและช่วงเวลาทำตาลวัฒนธรรมอาหารท้องถิ่นจากตาลและความเชื่อขนบธรรมเนียมเกี่ยวกับอาชีพทำตาล งานวิจัยนี้นำไปสู่ความเข้าใจความรู้ พุทธศาสตร์ตาลแบบพื้นบ้านและวิถีวัฒนธรรมตาลของคนเกยไชย ซึ่งยังเป็นประโยชน์ต่อการ สืบทอดการอนุรักษ์การจัดทรัพยากรของท้องถิ่นตลอดจนการพัฒนาอาชีพทำตาล และสามารถ เชื่อมโยงความรู้ไปสู่รุ่นต่อรุ่นและยังทำให้คนที่มาศึกษาได้เข้าใจและเห็นประโยชน์ของตาล และ นำตาลไปประยุกต์ใช้ได้หลากหลายรูปแบบไม่ว่าจะเป็นอาหารคาว ขนมหวาน เครื่องดื่ม เป็นต้น

2.3 ด้านสิ่งแวดล้อม จากการศึกษาประโยชน์ของอนุรักษ์ภูมิปัญญา ท้องถิ่นการทำน้ำตาลโตนด ทำให้มนุษย์นั้นมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เช่น ช่วยให้เห็น ท้องถิ่นนั้นดำรงชีวิตอยู่ด้วยความสงบสุขกลมกลืนกับสิ่งแวดล้อม สามารถนำผลิตภัณฑ์จากต้น ตาลมาแปรรูปและยังสามารถสร้างรายได้ส่งผลกระทบต่อชุมชนให้มีความเจริญองงามทางภูมิปัญญา และยังมีหน่วยงานทางราชการส่งเสริมและการอนุรักษ์การปลูกต้นตาลตลอดจนถึงวิถีการ ดำเนินชีวิตของชาวบ้านเป็นเรื่องที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาแต่บรรพบุรุษการปรับเปลี่ยนการ ประยุกต์และการสืบทอดภูมิปัญญาของคนในชุมชนในการปลูกตาลเพื่อให้เกิดความสอดคล้อง กับเหตุการณ์และเงื่อนไขที่เปลี่ยนแปลงไป สร้างประโยชน์ในการประกอบอาชีพภูมิปัญญาท้องถิ่นใน ปัจจุบันซึ่งเป็นภูมิปัญญาที่ประยุกต์แล้วนำมาใช้ประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเช่นเรื่องของการเกษตรกรรมธรรมชาติการแก้ปัญหาเรื่องการอนุรักษ์ที่สำคัญช่วยให้ เข้าใจชุมชนในการให้ความรู้ การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นกลุ่มข้าราชการและผู้นำท้องถิ่น ตำบลเกยไชย อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ มีการลงพื้นที่เพื่อสำรวจภูมิปัญญาดังกล่าวเพื่อ ถอดบทเรียนความรู้ ประสานหน่วยงานในพื้นที่ลงไปให้ความรู้ปราชญ์ชาวบ้านที่อนุรักษ์ภูมิ ปัญญาท้องถิ่นการทำตาลผลิตภัณฑ์จากต้นตาล เพื่อความปลอดภัยของผู้บริโภค ตลอดจนปลัก ต้นให้ปราชญ์ชาวบ้านในพื้นที่ได้รับการรับรอง เพื่อเป็นการสร้างขวัญและเชิดชูเกียรติปราชญ์ ชาวบ้านต่อไปและได้มีการมีส่วนร่วมในการให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องความสะอาดและความ ปลอดภัย ตำบลเกยไชย อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ และยังสามารถให้หน่วยงานราชการ

มีส่วนร่วมในการส่งเสริมหรืออนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำน้ำตาลเกยไชย อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำน้ำตาลโตนด ตำบลเกยไชย อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ชาวบ้านในชุมชน ต.เกยไชย มีการส่งผลผลิตเข้าสู่ท้องตลาดเพื่อสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนและมีการร่วมสินค้า OTOP เพื่อเป็นการยกระดับให้กับสินค้าในท้องถิ่นและเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจชุมชนให้มีความเจริญงอกงามทางภูมิปัญญาท้องถิ่นและยังมีผู้นำในท้องถิ่นคอยประชาสัมพันธ์ให้ผลิตภัณฑ์สินค้าให้มีผู้ที่มาสนใจได้เลือกสินค้าเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจในชุมชนให้ขับเคลื่อนเศรษฐกิจไปในทางที่ดีนอกจากเรื่องเศรษฐกิจแล้วสอดคล้องกับงานวิจัยของชุนชิตา นาคภพ (2561) พบว่า ตำบลเกยไชยมีแหล่งทุนทางวัฒนธรรมที่มีศักยภาพ ทั้งวัด พิพิธภัณฑน์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประเพณีและความเชื่อของชุมชน อันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ยังมีการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำน้ำตาลโตนดให้กับเยาวชนรุ่นใหม่ อีกทั้งยังมีการจัดกิจกรรมปลูกต้นตาลโตนดทุกปี มีศูนย์อนุรักษ์ตาลโตนด และประชาชนในพื้นที่ยังคิดว่าน่าจะจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์ตาลโตนดเพื่ออนุรักษ์ต้นตาลและน้ำตาลโตนดให้คงอยู่คู่ชุมชนชาวตำบลเกยไชย สอดคล้องกับลักษณะ โรจนพิทักษ์กุล (2550) พบว่า ปัจจัยภายในที่มีศักยภาพของชุมชนมาสร้างกระบวนการการเรียนรู้จากหลักวิชาการ กรอบการปฏิบัติการจากความร่วมมือของ 3 ส่วน ได้แก่ ชาวบ้านที่เป็นผู้นำ ผู้วิจัย และเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ซึ่งพบว่า การดำเนินงาน พัฒนาเพื่อการแก้ไขปัญหาของชุมชนเกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ มีการเชื่อมโยงความรู้อย่างต่อเนื่อง เพิ่มเติมความรู้ใหม่โดยมีชุมชนเป็นฐาน สร้างความภูมิใจให้กับคนรุ่นต่อ ๆ ไป และวางรากฐานที่สำคัญของประเทศและสังคมไทย อีกทั้งเป็นแนวคิดที่ต้องการให้แต่ละหมู่บ้านมีผลิตภัณฑ์หลัก 1 ประเภท เป็นผลิตภัณฑ์ที่ใช้วัตถุดิบทรัพยากรท้องถิ่น ลดปัญหาการอพยพย้ายถิ่นไปสู่เมืองใหญ่ สอดคล้องกับงานวิจัยของเจตนัสฤกษ์ สังกขพันธ์ และคณะ (2562) พบว่า สามารถจ้างแรงงานนอกครัวเรือนในการขึ้นต้นตาลได้ หรือการให้เช่าต้นตาลแก่คนในชุมชนที่ยังคงดำรงชีวิตด้วยการขึ้นต้นตาล อีกทั้งเป็นการสร้างรายได้ส่งผลแก่ชุมชนให้มีความเจริญงอกงามทางภูมิปัญญาและยังมีหน่วยงานทางราชการส่งเสริมและการอนุรักษ์การปลูกต้นตาลตลอดจนถึงวิถีการดำเนินชีวิตของชาวบ้านเป็นเรื่องที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาแต่บรรพบุรุษการปรับเปลี่ยนการประยุกต์และการสืบทอดภูมิปัญญาของคนในชุมชนในการปลูกตาลเพื่อให้เกิด

ความสอดคล้องกับเหตุการณ์และเงื่อนไขที่เปลี่ยนไป สร้างประโยชน์ในการประกอบอาชีพภูมิปัญญาท้องถิ่นใน ซึ่งสอดคล้องกับยศ สันตสมบัติ (2542) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของภูมิปัญญาพื้นบ้านที่ปรากฏในรูปความเชื่อพิธีกรรม จารีตประเพณีและวิถีปฏิบัติ ว่าเป็นส่วนหนึ่งของภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อการบริหารจัดการด้านระบบการผลิตและจัดการทรัพยากร โดยกำหนดเป็นพิธีกรรมจารีตประเพณีซึ่งมีแบบแผนปฏิบัติ สร้างความผูกพันทางด้านศีลธรรม และการอยู่ร่วมกันแบบพึ่งพาอาศัยกันและกันระหว่างชุมชน โดยในแต่ละท้องถิ่นหรือแต่ละชุมชนอาจมีรูปแบบการจัดการที่มีความแตกต่างกันและหลากหลายย่อมส่งผลให้จารีตประเพณีย่อมมีความแตกต่างกันไปด้วย

องค์ความรู้ใหม่

ภูมิปัญญาท้องถิ่นจัดเป็นมิติทางวัฒนธรรมที่มีบทบาทในการช่วยพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชน ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับว่าสังคมจะอยู่รอดได้อย่างยั่งยืนนั้นด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนโดยส่วนรวมในที่สุด และยังช่วยให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง “การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นน้ำตาลเกยไชย อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์บนฐานการมีส่วนร่วม” คณะผู้วิจัยเห็นถึงการอนุรักษ์และข้อจำกัดจำนวนมากเกี่ยวกับประสิทธิภาพและคุณภาพในการปฏิบัติงานของคนในท้องถิ่นและหน่วยงานราชการ ซึ่งประกอบ กระบวนการอนุรักษ์ และแนวทางในการการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงทำให้ผู้วิจัยได้นำหลักการบริหารจัดการที่ดีมาประกอบเพื่อนำเสนอการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นที่พึงประสงค์ให้สามารถยกระดับที่สอดคล้องกับความต้องการได้ ซึ่งผู้วิจัยจะขอเสนอแนะเพื่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อไป จากการได้ชมภูมิปัญญาของชาวบ้านเกยไชย เกี่ยวกับการถนอมอาหารจากตาลโตนด ไม่ใช่มีแค่เพียงการทำน้ำตาลโตนดแบบพื้นบ้าน และการทำน้ำตาลปึกเท่านั้น ยังมีอาหารอีกหลายอย่างที่ เป็น OTOP ซึ่งเป็นภูมิปัญญาของชาวบ้านอย่างแท้จริง ที่สำคัญคือทำให้รู้ว่าการขึ้นตาลเป็นอาชีพที่ควรส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์ ดังนั้นผู้วิจัยขอเสนอแนะตามประเด็นดังต่อไปนี้

1. รัฐบาลควรที่จะคุ้มครองและให้สิทธิพิเศษกับคนขึ้นตาล เพื่อให้อาชีพของชาวบ้านกลุ่มนี้มีการสืบทอดกันต่อไปอีกยาวนาน เนื่องจากอาชีพคนขึ้นตาลเป็นอาชีพที่มีความ

เสี่ยงสูง จึงไม่ได้รับความสนใจจากลูกหลานที่จะสืบทอดต่อ ดังนั้นภาครัฐควรมีแนวทางส่งเสริมให้สถาบันการศึกษา หรือองค์กรภาครัฐในการช่วยคิดนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีในการขึ้นเก็บน้ำตาลโตนด เพื่อให้รุ่นลูก รุ่นหลานได้มีน้ำตาลโตนดรับประทาน ไม่ใช่รู้จักเพียงชื่อเท่านั้น

2. ภาครัฐควรที่จะส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เพื่อยกระดับรายได้ให้แก่ชุมชน และเป็นการเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นเชิงอนุรักษ์ตาลโตนดของชาวบ้านตำบลเกยไชยอีกด้วย

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

จากการวิจัยเรื่อง “การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นทำน้ำตาลเกยไชย อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์บนฐานการมีส่วนร่วม” แสดงให้เห็นว่าชุมชนยังคงมีการอนุรักษ์ทรัพยากรตาลโตนด อีกทั้งมีการสืบสานภูมิปัญญาและประเพณีวัฒนธรรมเกี่ยวกับตาล โดยชาวบ้านมีความคิดเห็นว่าตาลยังคงเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของชุมชนโดยมีความพึงพอใจในเรื่องการสืบสานภูมิปัญญา และประเพณีวัฒนธรรมเกี่ยวกับตาล ดังนั้น จุดเริ่มต้นของการพัฒนาศักยภาพของชุมชนควรผ่านแกนนำชุมชนแล้วจึงขยายผลสู่ประชาชนในท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง โดยมีกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ การผลิตและแปรรูปที่หลากหลายมากขึ้นจากตาล และการศึกษาดูงาน ซึ่งส่งผลให้ประชาชนในชุมชนมีความมั่นใจในการประกอบอาชีพ และมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน

เอกสารอ้างอิง

- เจตน์สถุณี สันขพันธ์ และคณะ. (2562). *แนวทางการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนเพื่อให้เกิดความมั่นคงทางอาหารของชุมชนภายใต้วิถีโหนด-นา-เล ในคาบสมุทรสหิงพระ.* กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
- ชุนษิตา นาคภพ. (2561). *รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเกยไชย อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 8(2), 71-80.*
- ยศ สันตสมบัติ. (2542). *ความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน.* เชียงใหม่: คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

- ลักษณะ โรจน์พิทักษ์กุล. (2550). การพัฒนารูปแบบการอนุรักษ์และส่งเสริมผลผลิตจาก
ตาลโตนด กรณีศึกษาชุมชนตำบลปากน้ำ อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา.
วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 18(2), 49-62.
- อุทัยวรรณ ภูเทศ. (2553). ศักยภาพของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตำบลเกย
ไชย อำเภอลำดวน จังหวัดนครสวรรค์. (รายงานการวิจัย). คณะมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

Service Quality of Pawn-Shops under Nakhon Sawan City Municipality, Nakhon Sawan Province

Yupadee Buadaeng¹ Pongsatorn Buadaeng² Nonpawit Srijanthawong³ and
Chanut Kongpracha⁴

Received: January 15, 2023

Revised: March 04, 2023

Accepted: March 25, 2023

Abstract

The objective of this research article was to study the service quality of pawn-shops under Nakhon Sawan City Municipality, Nakhon Sawan Province. It was a quantitative research. The research tool was a questionnaire with a total of 58,327 people who received services at the municipal pawn-shops from 2020-2022. The sample size was determined according to the Taro Yamane formula of 398 people. But the research team asked to use 399 people for equality in distributing questionnaires to those receiving services at 3 pawn-shops under Nakhon Sawan city municipality received a sample group of 133 people each. Statistics used in data analysis were percentages. The research results found that those receiving services at the municipal pawn-shops were highly satisfied with the service quality of the 3 pawn-shops under Nakhon Sawan City Municipality. And there was a promotion to reduce interest rates clearly.

Keywords: Satisfaction, Service Quality, Pawn-Shop

¹⁻⁴ Independent Scholar

Corresponding author, e-mail: smallbest3383@gmail.com, Tel.084-8153325

คุณภาพการให้บริการของสถานธนานุบาลในสังกัดเทศบาลนครนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์

ยุพดี บัวแดง¹ พงศธร บัวแดง² นนทปวิชัย ศรีจันทวงศ์³ และชญุตย์ คงประชา⁴

Received: January 15, 2023

Revised: March 04, 2023

Accepted: March 25, 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณภาพการให้บริการของสถานธนานุบาลในสังกัดเทศบาลนครนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถามกับผู้มารับบริการที่สถานธนานุบาลของเทศบาลฯ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2563-2565 จำนวนทั้งสิ้น 58,327 ราย และกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ Taro Yamane จำนวน 398 คน แต่คณะผู้วิจัยขอใช้ 399 คน เพื่อความเท่าเทียมในการแจกแบบสอบถามกับผู้มารับบริการที่สถานธนานุบาล สังกัดเทศบาลนครนครสวรรค์ จำนวน 3 แห่ง ได้กลุ่มตัวอย่างแห่งละ 133 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ผลการวิจัย พบว่า ผู้มารับบริการที่สถานธนานุบาลของเทศบาลมีความพึงพอใจในคุณภาพการให้บริการของสถานธนานุบาลในสังกัดเทศบาลนครนครสวรรค์ทั้ง 3 แห่งเป็นอย่างมาก และมีการแนะนำโปรโมชั่นการลดอัตราดอกเบี้ยได้ชัดเจน

คำสำคัญ: ความพึงพอใจ, คุณภาพการให้บริการ, สถานธนานุบาล

บทนำ

การรับจำนำในประเทศไทยมีมาตั้งแต่สมัยโบราณ ปรากฏตามหลักฐานในรัชสมัยพระบรมโกษฐ์แห่งกรุงศรีอยุธยา โดยโปรดให้ตราเป็นพระราชกำหนดขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2234

¹⁻⁴ นักวิชาการอิสระ

Corresponding author, e-mail: smallbest3383@gmail.com, Tel.084-8153325

ปรากฏในพระราชกำหนดเก่ากฎ 40 ลงวันอังคาร เดือน 3 ขึ้นค่ำหนึ่ง ปีระกา ตรีศก จุลศักราช 1130 เพื่อควบคุมการรับจำนำ โดยกำหนดให้การรับจำนำกระทำในเวลากลางวัน การให้จำนำกันให้แก่คนที่รู้จักกันดี และในปี พ.ศ. 2411 มีการตราพระราชบัญญัติลงวันศุกร์ เดือนสี่ ขึ้นสอง ค่ำ ปีมะโรง สัมฤทธิ์ศก จุลศักราช 1230 กำหนดไม่ให้เรียกดอกเบี้ยเกินกว่าชั่งละ 1 บาทต่อ 1 เดือน ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทางราชการเข้าควบคุมการดำเนินกิจการรับจำนำโดยโปรดเกล้าให้ตราพระราชบัญญัติโรงรับจำนำรัตนโกสินทร์ ศก 114 ขึ้น ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2439 กำหนดให้ผู้ที่จะต้องตั้งโรงรับจำนำต้องขออนุญาต มีการกำหนดค่าธรรมเนียม และระยะเวลาการใช้ใบอนุญาต กำหนดเวลาจำนำ และไถ่ถอน กำหนดให้จัดทำตัวจำนำ และบัญชีไว้เป็นหลักฐาน และกำหนดอัตราดอกเบี้ยจำนำ

ใน พ.ศ. 2480 รัฐบาลได้ออกกฎหมายโรงรับจำนำฉบับใหม่มาใช้บังคับ กำหนดหลักการอนุญาตให้การตั้งโรงรับจำนำต้องกระทำโดยวิธีประมูลทุกระยะเวลา 5 ปี และกำหนดให้ผู้รับจำนำต้องเสียค่าใบอนุญาตเป็นรายเดือน แต่หลักการที่ว่าให้ประมูลตั้งโรงรับจำนำและค่าใบอนุญาตนี้มีให้ใช้บังคับในกรณีที่เทศบาลเป็นผู้รับจำนำ อย่างไรก็ตามแม้ว่าพระราชบัญญัติฉบับนี้จะมิพบัญญัติในลักษณะเปิดโอกาสให้เทศบาลจัดตั้งโรงรับจำนำได้ก็ตามแต่ก็ไม่ปรากฏว่ามีเทศบาลแห่งใดจัดตั้งโรงรับจำนำขึ้นแต่อย่างใด ตลอดเวลาที่เริ่มมีกิจการรับจำนำขึ้นในประเทศไทยจนถึงปี พ.ศ. 2498 ปรากฏว่ามีเพียงโรงรับจำนำเอกชนเท่านั้นที่เปิดดำเนินกิจการอยู่ โดยทางราชการมีบทบาทในการควบคุม และในปี พ.ศ. 2498 รัฐบาลในสมัย ฯพณฯ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ได้มีนโยบายจัดตั้งโรงรับจำนำของรัฐเป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ 29 เมษายน 2498 โดยใช้ชื่อย่อว่า “โรงรับจำนำของรัฐ” ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น “สถานธนานุเคราะห์ ขึ้นกับสำนักงานสถานธนานุเคราะห์” ซึ่งมีฐานะเป็นรัฐวิสาหกิจ สังกัดกรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย (เทศบาลเมืองลำตาเสา, 2565)

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2498 กิจการของสถานธนานุเคราะห์เป็นที่นิยมของประชาชนเป็นอันมากแต่สถานธนานุเคราะห์ก็มีอยู่เฉพาะในเขตกรุงเทพมหานครเท่านั้น มิได้ขยายไปสู่ภูมิภาค ประชาชนผู้เดือดร้อนขาดสันทนาการเงินในต่างจังหวัดจึงไม่มีโอกาสได้ใช้บริการโรงรับจำนำของรัฐแต่อย่างใด ต่อมารัฐบาลได้พิจารณาเห็นว่าจังหวัดต่าง ๆ ในส่วนภูมิภาคมีความเจริญมากพอสมควรและประชาชนโดยทั่วไปก็มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการรับจำนำกันดีแล้ว ดังนั้นใน

การประชุมคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2503 ที่ประชุมจึงได้พิจารณาหาทางจัดตั้ง
 โรงรับจำนำในส่วนภูมิภาคขึ้น โดยมีมติให้กระทรวงมหาดไทยรับเรื่องดังกล่าวมาดำเนินการ
 เพื่อเป็นการช่วยเหลือประชาชนที่ยากจนจะได้ไม่ต้องไปกู้ยืมเงินจากเอกชนที่จะต้องเสีย
 ดอกเบี้ยในอัตราสูง และยังเป็นประโยชน์ในการควบคุมการรับซื้อของโจรอีกประการหนึ่งด้วย
 และหากกระทรวงมหาดไทย ไม่สามารถจัดตั้งขึ้นเองได้ก็ให้พิจารณาให้เอกชนเข้ามาร่วมทุนหรือ
 เข้าหุ้น โดยกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้จัดการและดำเนินงาน

ในการประชุมกระทรวงมหาดไทย ครั้งที่ 20/2503 เมื่อวันที่ 29 มิถุนายน 2503 ที่
 ประชุมได้พิจารณาเห็นว่า เดิมเทศบาลหลายแห่งก็ได้คิดที่จะดำเนินการจัดตั้งโรงรับจำนำอยู่
 แล้ว เนื่องจากเทศบาลเป็นหน่วยบริหารราชการส่วนท้องถิ่น มีงบประมาณของตนเองจึง
 สามารถจัดตั้งเองได้ ดังนั้น การมอบหมายให้เทศบาลจัดตั้งโรงรับจำนำก็จะตรงกับเป้าหมายที่
 กฎหมายบัญญัติไว้ โดยในระยะแรกให้ดำเนินการจัดตั้งเป็นการทดลองขึ้นที่จังหวัดเชียงใหม่
 นครสวรรค์ อุตรธานี และหาดใหญ่ก่อน โดยให้ใช้ระเบียบวิธีการปฏิบัติตามที่สถานธนา
 เคราะห์ กรมประชาสงเคราะห์ถือปฏิบัติอยู่ ซึ่งที่ประชุมเห็นชอบด้วยกับความเห็นดังกล่าว ผล
 จากมติที่ประชุมกระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2503 เทศบาลนครเชียงใหม่จึงได้
 จัดตั้งสถานธนานุบาลขึ้นเป็นแห่งแรก เมื่อวันที่ 22 ธันวาคม 2503 หลังจากนั้นเทศบาลนคร
 นครสวรรค์ เทศบาลนครอุตรธานี และเทศบาลนครหาดใหญ่ก็ได้จัดตั้งสถานธนานุบาลขึ้น
 ตามลำดับในปี พ.ศ. 2504 ซึ่งต่อมาในสมัยรัฐบาลที่มีนายสัญญา ธรรมศักดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรี
 ได้พิจารณาเห็นว่าสถานธนานุบาลเป็นกิจการที่อำนวยความสะดวกต่อประชาชนในกรณีที่มี ความ
 จำเป็นเกี่ยวกับการเงินเพื่อยืมชีพของครอบครัวได้เป็นอย่างดี แต่พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.
 2496 ซึ่งเป็นกฎหมายที่กำหนดหน้าที่ที่เทศบาลต้องจัดทำภายในเขตเทศบาลมิได้กำหนดให้เป็น
 หน้าที่ของเทศบาล ต้องจัดทำกิจการสถานธนานุบาล จึงได้ตราพระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่
 7) พ.ศ. 2517 กำหนดหน้าที่ให้เทศบาลเมืองและเทศบาลนครดำเนินการสถานสินเชื่อท้องถิ่น
 ขึ้นภายในกำหนด 3 ปี นับแต่วันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2517 และจัดตั้งเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ และ
 ปัจจุบัน มีสถานธนานุบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งสิ้น 252 แห่ง ใน 75 จังหวัด

สถานธนานุบาล สังกัดสำนักงานเทศบาลนครนครสวรรค์ ทั้ง 3 แห่ง จัดตั้งสถานธ
 นานุบาลแห่งที่ 1 ขึ้นเมื่อวันที่ 21 มกราคม 2504 สถานธนานุบาลแห่งที่ 2 เมื่อวันที่ 6
 มกราคม 2531 และสถานธนานุบาลแห่งที่ 3 เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2543 ในการดำเนินการกิจการ

สถานธนานุบาลทั้ง 3 แห่งได้รับความนิยมาจกประชาชนมากขึ้น เพราะเป็นหน่วยงานที่อำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในการกู้ยืมเงินโดยเสียดอกเบี้ยต่ำแล้ว ยังสามารถนำผลกำไรจากการดำเนินการส่วนหนึ่งหนุนให้แก่เทศบาลเพื่อนำไปใช้จ่ายในการทำนุบำรุงท้องถิ่นให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองนับเป็นการคืนกำไรสู่ประชาชนโดยตรงอีกทางหนึ่ง สำหรับการคิดอัตราดอกเบี้ยรับจํานำแยกออกเป็น 3 ช่วง ดังนี้

1. เงินต้นไม่เกิน 5,000 บาท คิดดอกเบี้ยร้อยละ 50 สตางค์ต่อเดือน
2. เงินต้นเกิน 5,000 บาท คิดดอกเบี้ยร้อยละ 1 บาทต่อเดือน
3. เงินต้นเกินกว่า 5,000 บาท คิดดอกเบี้ยร้อยละ 1.25 บาทต่อเดือน

การคิดดอกเบี้ย ถ้าไม่เกิน 15 วันคิดเป็นครั้งเดือน ถ้าเกิน 15 วันคิดเป็นหนึ่งเดือน โดยมีกำหนดระยะเวลา 4 เดือนกับอีก 30 วัน เมื่อครบกำหนดแล้วยังไม่ประสงค์จะไถ่ถอนคืนก็ยังสามารถต่อดอกเบี้ยได้ทุกคร้้ง นอกจากนี้ยังผ่อนส่งเงินต้นให้น้อยลงเรื่อย ๆ ก็ได้ หรือจะขอเพิ่มเงินต้นอีกก็ได้ถ้าราคาที่ยังไม่เต็มการผ่อนหรือเพิ่มทำได้ทุกวัน วันละกี่คร้้งก็ได้ ส่วนดอกเบี้ยก็จะลดหรือเพิ่มตามเงินต้นทุกคร้้ง บรรดาทรัพย์รับจํานำที่ครบกำหนด 4 เดือน หากผู้จํานำไม่มาไถ่ถอนหรือส่งดอกเบี้ยเกินกว่า 30 วันนับจากวันที่สถานธนานุบาลจัดส่งบัญชีทรัพย์รับจํานำที่ผู้จํานำขาดส่งดอกเบี้ยเป็นเวลาเกินกว่า 4 เดือน (แบบ จ.6) ต่อผู้ว่าราชการจังหวัด ในฐานะเจ้าพนักงานผู้ออกใบอนุญาต และปิดประกาศ ณ ที่เปิดเผย ในสถานธนานุบาลตามแบบและวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวงหรือเจ้าพนักงานผู้ออกใบอนุญาตมิได้ส่งอายุทรัพย์ดังกล่าวจะหลุดเป็นสิทธิ์แก่สถานธนานุบาล

เมื่อสถานธนานุบาลได้ปฏิบัติการถูกต้องครบถ้วนตามความในวรรคก่อนแล้ว สถานธนานุบาลจะนำทรัพย์ที่หลุดเป็นสิทธิ์ออกประมูลจำหน่ายทุก ๆ วันเสาร์ สำหรับสัปดาห์แรกของเดือนเป็นสถานธนานุบาลแห่งที่ 1 (ตั้งอยู่ในตลาดสดเทศบาล) สัปดาห์ที่สองของเดือนเป็นสถานธนานุบาลแห่งที่ 2 (ตั้งอยู่ด้านหน้าโรงพยาบาลสวรรค์ประชารักษ์) และสัปดาห์ที่สามของเดือนเป็นสถานธนานุบาลแห่งที่ 3 (ตั้งอยู่หลังศูนย์ท่ารถ บขส.) ให้บริการช่วยเหลือประชาชนด้านบริการ มีการปรับลดดอกเบี้ยตามช่วงระยะเวลาต้อนรับเปิดเทอม ช่วงปีใหม่ ช่วงสถานการณ์น้ำท่วม สถานการณ์โควิด ทรัพย์ส่วนใหญ่ที่ประชาชนนำมาจำพวกทองรูปพรรณ นาก เครื่องประดับเพชรพลอย เครื่องใช้ไฟฟ้า เครื่องมือช่าง ฯลฯ โดยมีประชาชนมาใช้บริการจากสถิติย้อนหลัง 3 ปี ดังนี้ ช่วงปี 2563 ผู้ใช้บริการทั้งสิ้น 66,200 ราย มีทุนหมุนเวียน 1,440

ล้านบาท (เทศบาลนครนครสวรรค์, 2563) ช่วงปี 2564 ผู้ใช้บริการทั้งสิ้น 55,880 ราย มีทุนหมุนเวียน 1,320 ล้านบาท (เทศบาลนครนครสวรรค์, 2564) และช่วงปี 2565 ผู้ใช้บริการทั้งสิ้น 52,900 ราย มีทุนหมุนเวียน 1,317 ล้านบาท (เทศบาลนครนครสวรรค์, 2565)

เนื่องจากกิจการของสถานธนานุบาลเป็นสถาบันการเงินที่นิยมของประชาชนเป็นอันมาก เพื่อเป็นการช่วยเหลือประชาชนผู้เดือดร้อนขาดสันทนาการเงิน ดอกเบี้ยถูก โดยไม่ต้องกู้ยืมเงินเอกชน การให้บริการโรงรับจำนำของรัฐ ให้บริการประเภทรับจำนำ ส่งดอกเบี้ย ขอเพิ่มเงินต้น ขอลดเงินต้น ใถ่ถอน จำหน่ายทรัพย์สินหลุดจำนำ มีประเภท ทองคำแท่ง ทองคำรูปพรรณ เครื่องประดับเพชรพลอย เครื่องใช้ไฟฟ้า เครื่องมือช่าง ฯลฯ ปัจจุบันยอดผู้ใช้บริการลดลงเรื่อยๆ เนื่องจากมีโรงรับจำนำเอกชน ร้านทอง เกิดขึ้นจำนวนมากเพราะประชาชนบางคนต้องการจำนวนเงินเยอะโดยไม่คำนึงถึงดอกเบี้ย ทำให้ไปใช้บริการกับเอกชน

ปัญหาเนื่องจากอัตราการรับจำนำของสถานธนานุบาลมีการประเมินมูลค่าทรัพย์สินที่น้อยกว่าโรงรับจำนำเอกชน ทั้งนี้เนื่องจากมีระเบียบทางราชการอนุมัติให้การรับจำนำประเภททองรูปพรรณรับจำนำได้ไม่เกิน 80% และเครื่องใช้ไฟฟ้าไม่สามารถประเมินมูลค่าในอัตราที่สูงเนื่องจากเครื่องใช้ไฟฟ้าที่ผ่านการใช้งานแล้วจะมีอายุการใช้งานสั้นลงจึงไม่สามารถประเมินมูลค่าตามที่ผู้มาใช้บริการคาดหวังได้ จึงทำให้ประชาชนหันไปใช้บริการกับโรงรับจำนำเอกชน และอีกปัญหาสำคัญก็คือสถานธนานุบาลของเทศบาลนครนครสวรรค์ มีที่จอดรถสำหรับบริการลูกค้าน้อย เนื่องจากเป็นย่านการค้า บางแห่งอยู่ในพื้นที่ตลาดสด และบางแห่งตั้งอยู่ในพื้นที่ชุมชนเมืองซึ่งมีข้อจำกัดในเรื่องสถานที่จอดรถเป็นปกติอยู่แล้ว

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาคุณภาพการให้บริการของสถานธนานุบาลในสังกัดเทศบาลนครนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถามคุณภาพการให้บริการของสถานธนานุบาลในสังกัดเทศบาลนครนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ที่จากผู้มารับบริการที่สถานธนานุบาล ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2563-2565 จำนวนทั้งสิ้น 58,327 ราย และกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ Taro Yamane จำนวน 398 คน แต่คณะผู้วิจัยขอ

ใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 399 คน เพื่อความเท่าเทียมในการแจกแบบสอบถามคุณภาพการให้บริการของสถานธนาอนุบาล ในสังกัดเทศบาลนครนครสวรรค์ จำนวน 3 แห่ง แห่งละ 133 คน ซึ่งใช้เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์หาความพึงพอใจคุณภาพการให้บริการ คือ ค่าร้อยละ

สรุปผลการวิจัย

คุณภาพการให้บริการของสถานธนาอนุบาลในสังกัดเทศบาลนครนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า

1. ด้านการให้บริการอย่างเท่าเทียมกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า
 - 1.1 รู้สึกปลอดภัยทุกครั้งที่เข้ารับบริการ คิดเป็นร้อยละ 34.84
 - 1.2 ด้านการให้บริการเป็นไปตามระบบตามขั้นตอน คิดเป็นร้อยละ 35.08
 - 1.3 ด้านให้บริการด้วยความเต็มใจของเจ้าหน้าที่ คิดเป็นร้อยละ 40.10
 - 1.4 ด้านการให้บริการไม่เลือกปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ คิดเป็นร้อยละ 37.59
2. การให้บริการอย่างรวดเร็วทันเวลา เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า
 - 2.1 ด้านการติดต่อสะดวกสบายไม่ยุ่งยากซับซ้อน คิดเป็นร้อยละ 37.59
 - 2.2 ด้านการตอบข้อสงสัยได้อย่างถูกต้องและชัดเจนของเจ้าหน้าที่ คิดเป็นร้อยละ 48.12
 - 2.3 ด้านระยะเวลาการให้บริการมีความรวดเร็วเหมาะสม คิดเป็นร้อยละ 42.60
 - 2.4 เจ้าหน้าที่มีความชำนาญในการให้บริการ คิดเป็นร้อยละ 45.11
3. การให้บริการอย่างเพียงพอ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า
 - 3.1 การเดินทางมีความสะดวกสบาย มีที่จอดรถ คิดเป็นร้อยละ 37.59
 - 3.2 มีสถานที่กว้างขวางเพียงพอกับสัดส่วนผู้รับบริการ คิดเป็นร้อยละ 55.13
 - 3.3 มีป้ายสัญลักษณ์ต่าง ๆ แสดงให้เห็นอย่างชัดเจน คิดเป็นร้อยละ 33.58
 - 3.4 เจ้าหน้าที่มีการให้บริการอย่างเพียงพอ คิดเป็นร้อยละ 50.12
4. การให้บริการอย่างต่อเนื่อง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า
 - 4.1 เจ้าหน้าที่แต่งกายเรียบร้อยสะอาด คิดเป็นร้อยละ 42.60

- 4.2 เจ้าหน้าที่ที่มีการแนะนำโปรโมชันการลดอัตราดอกเบี้ยได้ชัดเจน คิดเป็นร้อยละ 45.11
- 4.3 เจ้าหน้าที่ที่มีความพร้อมให้บริการตลอดเวลา คิดเป็นร้อยละ 38.09
- 4.4 ท่านมีความพึงพอใจในความสะดวก สะอาดของพื้นที่ คิดเป็นร้อยละ 50.12
- 5. การให้บริการอย่างก้าวหน้า เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า
 - 5.1 มีเครื่องมืออุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ครบครันทันสมัย คิดเป็นร้อยละ 47.36
 - 5.2 เจ้าหน้าที่ให้บริการทั่วถึงแม้ไม่มีการร้องขอ คิดเป็นร้อยละ 37.84
 - 5.3 มีช่องทางที่ง่ายและสะดวก คิดเป็นร้อยละ 35.08
 - 5.4 มีช่องทางการติดต่อสื่อสารที่ง่ายและสะดวก คิดเป็นร้อยละ 40.10

อภิปรายผลการวิจัย

คุณภาพการให้บริการของสถานธนาณูปการในสังกัดเทศบาลนครนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ผู้มารับบริการที่ตอบแบบสอบถาม มีความพึงพอใจด้านให้บริการด้วยความเต็มใจของเจ้าหน้าที่ การให้บริการไม่เลือกปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ ด้านการตอบข้อสงสัยได้อย่างถูกต้องและชัดเจนของเจ้าหน้าที่ เจ้าหน้าที่ที่มีความชำนาญในการให้บริการ เจ้าหน้าที่ที่มีการแนะนำ โปรโมชันการลดอัตราดอกเบี้ยได้ชัดเจน เจ้าหน้าที่ให้บริการทั่วถึงแม้ไม่มีการร้องขอ มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับดีมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของน้ำลิน เทียมแก้ว (2560) พบว่า ความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการของสำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับมากและด้านที่ได้รับความพึงพอใจเป็นลำดับแรก คือ ด้านบุคลากรผู้ให้บริการ ทั้งนี้ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของธมน เครือเนตร และคณะ (2562) พบว่า ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการรู้จักและเข้าใจลูกค้า

องค์ความรู้ใหม่

ผู้ใช้บริการของสถานธนาณูปการของเทศบาลมีความพึงพอใจด้านให้บริการด้วยความเต็มใจของเจ้าหน้าที่ มีความชำนาญในการให้บริการ และการแนะนำโปรโมชันการลดอัตราดอกเบี้ยได้ชัดเจน มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับดีมาก ส่งผลให้สถานธนาณูปการในสังกัด

เทศบาลนครนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่จังหวัดนครสวรรค์ได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

เทศบาลนครนครสวรรค์ควรสนับสนุนการให้บริการของสถานธนานุบาลในสังกัด ดังนี้

- จัดหาสถานที่สำหรับจอดรถให้เพียงพอกับผู้มารับบริการของสถานธนานุบาลทั้ง 3 แห่ง
- จัดให้มีการประชาสัมพันธ์ผ่านเสียงตามสายและสื่อโซเชียลมีเดียต่างๆของเทศบาลนครนครสวรรค์เกี่ยวกับการรับจำนำ ใถ่ถอน การปรับลดดอกเบี้ย และวันจำหน่ายทรัพย์สินหลุดของสถานธนานุบาลทั้ง 3 แห่ง

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

สำนักงานจัดการสถานธนานุบาลเทศบาลควรมีการซักซ้อมการให้ราคารับจำนำ ลดอัตราดอกเบี้ย ขยายวงเงิน และระยะเวลาการใถ่ถอน และการจัดโครงการสัมมนาเชิงปฏิบัติการสำหรับพนักงานทุกตำแหน่งเพื่อให้พนักงานทุกตำแหน่งได้พัฒนาเรียนรู้ ข้อกฎหมาย ระเบียบ และหนังสือสั่งการ

เอกสารอ้างอิง

เทศบาลนครนครสวรรค์. (2563). ผลการดำเนินงานกิจการสถานธนานุบาลเทศบาลนครนครสวรรค์ ประจำปี 2563. (อัตสำเนา)

เทศบาลนครนครสวรรค์. (2564). ผลการดำเนินงานกิจการสถานธนานุบาลเทศบาลนครนครสวรรค์ ประจำปี 2564. (อัตสำเนา)

เทศบาลนครนครสวรรค์. (2565). ผลการดำเนินงานกิจการสถานธนานุบาลเทศบาลนครนครสวรรค์ ประจำปี 2565. (อัตสำเนา)

เทศบาลเมืองลำตาเสา. (2565). *ประวัติสถานธนานุบาล*. เข้าถึงได้จาก <https://lamtasao.go.th/public/list/data/index/menu/1163>

ธมน เครือเนตร และคณะ (2562). คุณภาพการให้บริการของสถานธนานุบาลเทศบาลเมืองปากช่อง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*, 9(1), 26-35.

น้ำลิน เทียมแก้ว. (2561). *การศึกษาความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการ สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ประจำปีการศึกษา 2560*. (รายงานการวิจัย). สำนักวิทยบริการ: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

Saving and Living Expense Behaviors of the Elderly in Ban Tak District, Tak Province

Yuphin Meechaicharoen¹ and Sarinya Supattranon²

Received: December 18, 2022

Revised: February 19, 2023

Accepted: March 25, 2023

Abstract

The purposes of this research article were 1) to study saving behavior and saving reasons; 2) to study the relationship between saving behavior and saving reasons; and 3) to study the living spending behavior of the elderly in Ban Tak District, Tak Province. Data were collected by questionnaires from a sample of 361 elderly people in Ban Tak District, Tak Province, using a systematic random sampling method. The statistics used in data analysis were descriptive statistics and correlation statistics. The results of the research revealed that 1) the saving behaviors of the elderly were deposits in cooperatives and agricultural banks (BAAC) at the highest with an average of 4.02, followed by policy savings at a high level with an average of 3.66. The purchase of lottery tickets was moderate with an average of 2.90 and real estate savings had an average of 2.67, respectively; 2) reasons for selecting saving behavior for living of the elderly were, namely it had no risk and quickly converted to cash with an average of 3.76 and 3.76 respectively, including receiving a very high return with an average of 3.49 and being moderately tax deductible with an average of 2.85.; 3) the relationship

¹⁻² Rajamangala University of Technology Lanna Tak

Corresponding author, e-mail: yuphin1250@gmail.com, Tel. 093-2959612

between saving behaviors and saving reasons had a high level of correlation and they were in the same direction at the statistical significance level of 0.01; and 4) living spending behaviors found that the elderly had expenses for emergency expenses and for taking care of their families at the highest level of 4.31 and 4.22, respectively, including medical expenses at the high level with an average of 3.23. In addition, expenses for general use were moderate with an average of 2.95, and expenses related to the purchase of low-level properties were at an average of 2.25.

Keywords: Savings, the Elderly, Cost of Living

พฤติกรรมการออมและการใช้จ่ายเพื่อการดำรงชีพของผู้สูงอายุในอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก

ยุพิน มีใจเจริญ¹ และสรินยา สุภัทรานนท์²

Received: December 18, 2022

Revised: February 19, 2023

Accepted: March 25, 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพฤติกรรมการออมและเหตุผลการออม 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการออมและเหตุผลการออม และ 3) ศึกษาพฤติกรรมการใช้จ่ายเพื่อการดำรงชีพของผู้สูงอายุในอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก จำนวน 361 คน ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบมีระบบ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา และ สถิติสหสัมพันธ์ ผลการวิจัย พบว่า 1) ผู้สูงอายุมีพฤติกรรมการออมได้แก่ การฝากสหกรณ์และฝากธนาคารเพื่อการเกษตร (ธกส.) ระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.02 รองลงมาคือ การออมกรรมธรรม์ระดับมากมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.66 การซื้อสลากระดับปานกลางมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.90 และการออมอสังหาริมทรัพย์มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.67 ตามลำดับ 2) เหตุผลการเลือกพฤติกรรมการออมเพื่อการดำรงชีพของผู้สูงอายุได้แก่ ไม่มีความเสี่ยงและเปลี่ยนเป็นเงินสดได้เร็วระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.76 และ 3.76 ตามลำดับ รวมถึงได้รับผลตอบแทนสูงระดับมากมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.49 และสามารถลดหย่อนภาษีได้ระดับปานกลางมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.85 3) ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการออมและเหตุผลการออม มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับมากและเป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 4) พฤติกรรมการใช้จ่ายเพื่อการดำรงชีพ พบว่า ผู้สูงอายุมีค่าใช้จ่ายเพื่อใช้จ่ายยามฉุกเฉินและเพื่อดูแลครอบครัว

²⁻² มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ตาก

Corresponding author, e-mail: yuphin1250@gmail.com, Tel. 093-2959612

ระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.31 และ 4.22 ตามลำดับ รวมถึงค่ารักษาพยาบาลระดับมากมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.23 นอกจากนั้นแล้วยังมีค่าใช้จ่ายเพื่อใช้สอยทั่วไประดับปานกลางมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.95 และค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการซื้อทรัพย์สินระดับน้อยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.25

คำสำคัญ: การออม, ผู้สูงอายุ, ค่าใช้จ่ายดำรงชีพ

บทนำ

การสูงวัยของประชากรมีอายุสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทั่วโลก ในปีค.ศ. 2021 ประเทศที่มีอัตราผู้สูงอายุสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ญี่ปุ่น อิตาลี และโปรตุเกส สำหรับทวีปยุโรปและอเมริกาเหนือเป็นสังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์แล้ว รวมถึงประเทศสมาชิกอาเซียน 7 ประเทศได้เป็นสังคมสูงอายุแล้วเช่นเดียวกัน อันดับสูงสุดคือสิงคโปร์ รองลงมาคือไทย เวียดนาม มาเลเซียและอินโดนีเซียตามลำดับ (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2565) สำหรับประเทศไทยได้เตรียมความพร้อมที่จะรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วนี้เห็นได้จากหลายฝ่ายทั้งภาครัฐและเอกชนได้ศึกษาวิจัยเตรียมพร้อมด้านสาธารณสุข ด้านสังคมเพื่อรับมือกับการดูแลผู้สูงอายุมากขึ้น รวมถึงผู้สูงอายุก็ตระหนักถึงการปรับตัวเพื่อเข้าสู่วัยชรา (ลลดา ลวนะลาภานนท์, 2558) ที่สามารถพึ่งพาตนเองไม่ว่าจะด้านสุขภาพกาย สุขภาพใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสุขภาพทางการเงินที่ผู้สูงอายุหลายคนมีความกังวลกับรายได้ที่อาจไม่พอกับค่าใช้จ่าย ทำให้ผู้สูงอายุต้องปรับพฤติกรรมการบริหารการเงินเนื่องจากรายได้ อาจลดลง เช่น การบริหารการออม การบริหารค่าใช้จ่าย อันจะส่งผลให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีพอยู่ได้ไม่เป็นภาระของสังคม

ตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ระบุว่าผู้สูงอายุหมายถึงบุคคลซึ่งมีอายุเกิน 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปและมีสัญชาติไทย (อุไรวรรณ รุ่งไทรณ์, 2559; สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็กเยาวชนผู้ด้อยโอกาสและผู้สูงอายุ, 2553) เป็นกลุ่มบุคคลตามกฎหมายพระราชบัญญัติฉบับนี้ที่กำหนดให้ผู้สูงอายุได้รับการสนับสนุนดูแลจากภาครัฐ ในขณะเดียวกันกลุ่มผู้สูงอายุก็ตระหนักได้และดูแลตัวเองโดยเฉพาะด้านการบริหารเงินออม การออมในที่นี้ไม่ได้หมายถึงการออมเพื่อนำมาใช้จ่ายในวัยเกษียณแต่เป็นการนำเงินที่เก็บไว้แล้วมาบริหารหาช่องทาง การออมเพื่อไว้ใช้ในการฉุกเฉินของช่วงชีวิตที่ยังเหลืออยู่ จึงเป็นการออมในลักษณะที่

สามารถนำเงินกลับมาใช้ได้อย่างรวดเร็วหรือมีสภาพคล่องทางการเงินสูงเมื่อต้องการใช้ การออมในที่นี้จึงหมายถึง การเก็บเงินเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ได้รับผลตอบแทน นำเงินที่มีอยู่เก็บไว้ในรูปของเงินฝากธนาคารพาณิชย์ หุ้นสหกรณ์ ประกันชีวิต การซื้อพันธบัตร สลากออมทรัพย์ การซื้อทองคำ (ธนาวุฒิ ธิริกิติกรและสมศรี เวินทอง, 2563) ถือเป็นเทคนิคการบริหารการเงินหลังเกษียณที่ชาญฉลาดด้วยการบริหารรายจ่าย ลดภาระหนี้สิน จัดสรรเงินก้อนสุดท้ายที่ก่อเกิดรายได้ งานวิจัยเกี่ยวกับการออมของผู้สูงอายุมีนักวิจัยหลายรายได้ให้ความสนใจศึกษาไว้เช่น สุขมาศ อังศุโชติ (2558) ศึกษาอิทธิพลของลักษณะชุมชนต่อโมเดลการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรีตามหลักปรัชญาพบว่าสภาพทางการเงินและลักษณะส่วนบุคคลมีอิทธิพลทางบวกต่อการออมของผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ รวมถึง ญภัทรา ภูรภัทเกียรติกุล และธีรเดช สอนองทวีพร (2562); พูนทรัพย์ เกตุวีระพงศ์ (2563) ศึกษาศักยภาพการออมและการประกอบอาชีพของผู้สูงวัยเพื่อการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืนในภาคเหนือตอนบนพบว่าในพื้นที่จังหวัดแพร่และจังหวัดน่าน โรงเรียนผู้สูงอายุมิมีบทบาทการส่งเสริมผู้สูงวัยในการออมและการพัฒนาอาชีพสำหรับผู้สูงวัยโดยส่งเสริมอาชีพที่ไม่ต้องใช้แรงงานมากสามารถทำที่บ้านได้ เช่น ฝึกทำขนมพื้นบ้าน ข้าวแต่น ข้าวแคบ การจักสาน การจัดตุ๊ก การทำดอกไม้ การทำดอกไม้จากผ้าและกระดาษ การทำตุ๊กกระดาษเศรษฐกิจพอเพียง ส่วนใหญ่ผู้สูงอายุไม่มีรายได้และรายได้ต่ำมากไม่คงที่ไม่เพียงพอต่อการออม นักเรียนผู้สูงอายุไปโรงเรียน เพราะมีความสุขที่ได้ร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ได้พัฒนาการทางกาย ใจอารมณ์และสังคมรวมถึงการได้พบผู้สูงวัยกลุ่มเดียวกันไม่เหงา ซึ่งจากการทบทวนงานวิจัยบางส่วนผู้วิจัยเห็นว่ายังมีการศึกษาการศึกษาพฤติกรรมกรรมการออมในช่วงสูงวัยหรือวัยหลังเกษียณในชุมชนชนบทมีไม่มาก

สำหรับผู้สูงอายุอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก เป็นผู้สูงอายุที่อยู่ในสภาพสังคมชนบท อยู่ภายใต้การดูแลของเทศบาลตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล ลักษณะการดำรงชีวิตที่มีผู้สูงอายุอาศัยอยู่ลำพังคนเดียวและอยู่ลำพังกับผู้สูงอายุด้วยกันเพิ่มสูงขึ้นเพราะลูกหลานไปทำงานต่างจังหวัดเป็นส่วนมาก ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจจะศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการออมและการใช้จ่ายของผู้สูงอายุอำเภอบ้านตาก เพื่อได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์สนับสนุนให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุได้นำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหรือการวางนโยบายส่งเสริมการออมและการใช้จ่ายของผู้สูงอายุให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการออมและเหตุผลการออมเพื่อการดำรงชีพของผู้สูงอายุในอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการออมและเหตุผลการออมเพื่อการดำรงชีพของผู้สูงอายุในอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก
3. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้จ่ายเพื่อการดำรงชีพของผู้สูงอายุในอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อศึกษาพฤติกรรมการออมและการใช้จ่ายเพื่อการดำรงชีพของผู้สูงอายุในอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ประชากรในการวิจัยคือ ผู้สูงอายุในอำเภอบ้านตาก จังหวัดตากจำนวน 6,078 คน (สาธารณสุขอำเภอบ้านตาก, 2565) ใช้ตาราง Krejcie and Mogan (พระนิทัศน์ ธีรปญโญ (วงศ์วังเพิ่ม), พระวุฒิพงษ์ แก้วแกมตา และปรัชญา มีโนนทองมหาศาล, 2565) กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง 361 คน ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบมีระบบ (Systematic Sampling) ตามสัดส่วนจำนวนประชากรผู้สูงอายุแต่ละหมู่บ้าน เก็บข้อมูลด้วยการใช้แบบสอบถาม ลักษณะของแบบสอบถามที่ใช้ในการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม (ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา) และแบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการออมและการใช้จ่ายเพื่อการดำรงชีพผู้สูงอายุพัฒนาจากความหมายของการออมเพื่อไว้ใช้ในการฉุกเฉินของช่วงชีวิตที่ยังเหลืออยู่ จึงเป็นการออมในลักษณะที่สามารถนำเงินกลับมาใช้ได้อย่างรวดเร็วหรือมีสภาพคล่องทางการเงินสูงเมื่อต้องการใช้ การออมในที่นี้จึงหมายถึง การเก็บเงินเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ได้รับผลตอบแทน เช่นเงินฝาก ธนาคารพาณิชย์ ประกันชีวิต การซื้อสลากออมทรัพย์ (ธนาวุฒิ ธีรกิติกรและสมศรี เว็นทอง, 2563) ดังนั้นแบบสอบถามจึงประกอบด้วย พฤติกรรมการออม (ได้แก่ การฝาก ธกส., การออมสลาก, การออมกรมธรรม์, การออมอสังหาริมทรัพย์, การออมแชร์) เหตุผลการออม (ได้แก่ ไม่มีความเสี่ยง, ผลตอบแทนสูง, ลดหย่อนภาษี, เปลี่ยนเป็นเงินสดเร็ว) และพฤติกรรมการใช้จ่ายเพื่อการดำรงชีพ (ได้แก่ ใช้จ่ายยามฉุกเฉิน, ค่ารักษาพยาบาล, ซื้อทรัพย์สิน, ดูแลครอบครัว, เพื่อใช้จ่ายใช้สอย) ซึ่งแบบสอบถามประเมินด้วยผู้เชี่ยวชาญ 3 รายมีค่าดัชนีความสอดคล้อง

ระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย: IOC) เท่ากับ 0.97 ซึ่งอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 กรณีผู้เชี่ยวชาญ 3 ราย และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) Cronbach's Alpha ของแบบสอบถามทั้งหมด เท่ากับ 0.98 รวมถึงสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา และสถิติสหสัมพันธ์ Correlation เพื่อดูทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องพฤติกรรมกรรมการออมและการใช้จ่ายเพื่อการดำรงชีพของผู้สูงอายุในอำเภอบ้านตากจังหวัดตาก เกิดจากการเก็บข้อมูลผู้สูงอายุในอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก กลุ่มตัวอย่าง 361 คน ได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามดังนี้

ตารางที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้สูงอายุในอำเภอบ้านตาก

(N=361)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	73	20
หญิง	288	80
อายุ		
60 - 70 ปี	206	57
71 - 80 ปี	119	33
81 ปีขึ้นไป	36	10
สถานะ		
โสด	79	22
สมรส	203	56
หม้ายหย่าร้าง	79	22
การศึกษา		
ปริญญาตรี	-	-
อนุปริญญา	22	6
ม.1-6	36	10
ต่ำกว่า ป.6	303	84

ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้สูงอายุในอำเภอบ้านตากจำแนกตามเพศชายจำนวน 73 คนหรือร้อยละ 20 และหญิงจำนวน 288 คนหรือร้อยละ 80 จำแนกตามอายุ 60-70 ปีมีจำนวน 206 คนหรือร้อยละ 57 อายุ 71-80 ปีมีจำนวน 119 คนหรือร้อยละ 33 และอายุ 81 ปีขึ้นไปมีจำนวน 36 คนหรือร้อยละ 10 จำแนกตามสถานะโสดมีจำนวน 79 คนหรือร้อยละ 22 สถานะสมรสมีจำนวน 203 คนหรือร้อยละ 56 และสถานะหม้ายหย่าร้างมีจำนวน 79 คนหรือร้อยละ 22 จำแนกตามการศึกษาระดับอนุปริญญาตรีมีจำนวน 22 คนหรือร้อยละ 6 ระดับม.1-ม.6 มีจำนวน 36 คนหรือร้อยละ 10 และต่ำกว่า ป.6 มีจำนวน 303 คนหรือร้อยละ 84 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 พฤติกรรมการออมเพื่อการดำรงชีพของผู้สูงอายุในอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก

พฤติกรรมการออม	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน	
		มาตรฐาน	การแปลผล
การฝาก ธกส.	4.02	1.04	มากที่สุด
การออมสลาก	2.90	1.27	ปานกลาง
การออมกรมธรรม์	3.66	1.11	มาก
การออมอสังหาริมทรัพย์	2.67	1.28	ปานกลาง
การออมแชร์	2.36	1.15	น้อย

พฤติกรรมการออมหรือวิธีการออมเพื่อการดำรงชีพของผู้สูงอายุในอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการออมในรูปแบบของการฝากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรหรือ ธกส. อยู่ในระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.02 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.04 รองลงมาคือ การออมกรมธรรม์อยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.66 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.11 ส่วนการออมสลากและการออมอสังหาริมทรัพย์อยู่ในระดับปานกลางมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.90 และ 2.67 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.27 และ 1.28 ตามลำดับ และการออมแชร์อยู่ในระดับน้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.36 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.15

ตารางที่ 3 เหตุผลการเลือกพฤติกรรมการออมเพื่อการดำรงชีพของผู้สูงอายุในอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก

เหตุผลการเลือกพฤติกรรมการออม	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	การแปลผล
ไม่มีความเสี่ยง	3.76	0.97	มากที่สุด
ผลตอบแทนสูง	3.49	1.00	มาก
ลดหย่อนภาษี	2.85	1.36	ปานกลาง
เปลี่ยนเป็นเงินสดเร็ว	3.76	1.02	มากที่สุด

เหตุผลในการเลือกพฤติกรรมการออมหรือวิธีการออมของผู้สูงอายุในอำเภอบ้านตาก พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เห็นว่าการไม่มีความเสี่ยง และการเปลี่ยนเป็นเงินสดได้เร็วอยู่ในระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.76 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.97 และมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.76 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.02 ตามลำดับ และการได้รับผลตอบแทนสูงอยู่ในระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.49 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.00 และสามารถลดหย่อนภาษีได้อยู่ในระดับปานกลางมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.85 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.36

ตารางที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการออมและเหตุผลการออมเพื่อการดำรงชีพของผู้สูงอายุในอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก

พฤติกรรมการออม	เหตุผลการเลือกพฤติกรรมการออม			
	ไม่มีความเสี่ยง	ผลตอบแทนสูง	ลดหย่อนภาษี	เปลี่ยนเป็นเงินสดเร็ว
การฝาก ธกส.	0.887**	0.861**	0.871**	0.680**
การออมสลาก	0.914**	0.926**	0.971**	0.574**
การออมกรมธรรม์	0.939**	0.905**	0.902**	0.642**
การออมอสังหาริมทรัพย์	0.893**	0.935**	0.953**	0.479**
การออมแชร์	0.861**	0.916**	0.933**	0.489**

**Sig<0.01

ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกรรมการออมและเหตุผลในการเลือกพฤติกรรมกรรมการออม พบว่า การฝาก ธกส. การออมสลาก การออมกรมธรรม์ การออมสังฆาริมทรัพย์ และการออม แשרกับเหตุผลในการเลือกพฤติกรรมกรรมการออม (ได้แก่ ไม่มีความเสี่ยง, ผลตอบแทนสูง, อดหย่อน ภาษี) อยู่ในระดับมากและเป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สำหรับการฝาก ธกส. การออมสลาก การออมกรมธรรม์ การออมสังฆาริมทรัพย์ และการออม แשרกับเหตุผลในการเลือกพฤติกรรมกรรมการออม (ได้แก่ เปลี่ยนเป็นเงินสดเร็ว) อยู่ในระดับปาน กลางและเป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ตารางที่ 5 พฤติกรรมการใช้จ่ายเพื่อการดำรงชีพของผู้สูงอายุในอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก

ค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพ	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	การแปลผล
ใช้จ่ายยามฉุกเฉิน	4.31	0.93	มากที่สุด
ค่ารักษาพยาบาล	3.23	1.05	มาก
ซื้อทรัพย์สิน	2.25	1.27	น้อย
ดูแลครอบครัว	4.22	0.99	มากที่สุด
เพื่อใช้จับจ่ายใช้สอย	2.95	1.02	ปานกลาง

พฤติกรรมกรรมการใช้จ่ายเพื่อการดำรงชีพของผู้สูงอายุในอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก พบว่า ผู้สูงอายุจะมีค่าใช้จ่ายเพื่อใช้จ่ายยามฉุกเฉินในระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.31 ค่า เบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.93 ค่าใช้จ่ายเพื่อดูแลครอบครัวในระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.22 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.99 ค่าใช้จ่ายเพื่อรักษาพยาบาลในระดับมากมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.23 ค่า เบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.05 ค่าใช้จ่ายเพื่อใช้จับจ่ายใช้สอยในระดับปานกลางมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.95 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.02 และค่าใช้จ่ายเพื่อซื้อทรัพย์สินในระดับน้อยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.25 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.27 ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษากลุ่มตัวอย่างของผู้สูงอายุในอำเภอบ้านตาก จังหวัดตากส่วนใหญ่แล้ว เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย มีสถานะสมรสและมีบางส่วนมีสถานะหม้ายหย่าร้างและมี

การศึกษาต่ำกว่า ป.6 พฤติกรรมการออมเพื่อการดำรงชีพของผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะฝากเงินไว้กับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรหรือ ธกส. รวมถึงการออมสลากซึ่งต้องออมผ่านธนาคารเช่นกัน นอกจากนี้แล้วยังออมในรูปของกรมธรรม์และการออมอสังหาริมทรัพย์ มีผู้สูงอายุส่วนน้อยที่ยังมีการออมในรูปแบบแชร์ และมีเหตุผลในการเลือกวิธีการออมหรือพฤติกรรมการออมเพราะไม่มีความเสี่ยงที่เงินจะสูญหาย สามารถเปลี่ยนเป็นเงินสดได้เร็วพร้อมใช้เพื่อเกิดเหตุฉุกเฉินในชีวิตรวมถึงได้รับผลตอบแทนที่สูงและยังสามารถลดหย่อนภาษีได้ ซึ่งพฤติกรรมการออมและเหตุผลการออมของผู้สูงอายุในอำเภอบ้านตากมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติแสดงให้เห็นได้ว่าผู้สูงอายุมีเหตุผลในการเลือกวิธีการออม ทั้งนี้พฤติกรรมการใช้จ่ายเพื่อการดำรงชีพของผู้สูงอายุในอำเภอบ้านตากยังแสดงให้เห็นว่าให้ความสำคัญกับการใช้จ่ายยามฉุกเฉิน การใช้จ่ายเพื่อดูแลครอบครัวและการรักษาพยาบาลมากที่สุด รองลงมาจึงเป็นการใช้จ่ายใช้สอยในครอบครัวและการซื้อทรัพย์สิน

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าผู้สูงอายุในอำเภอบ้านตาก จังหวัดตากให้ความสำคัญเชื่อถือในการออมเงิน การซื้อสลากกับธนาคาร และนิยมที่จะทำประกันชีวิต การออมอสังหาริมทรัพย์เพื่อให้ลูกหลานยามไม่มีชีวิตแล้ว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวิโรจน์ เจริญลักษณ์ และธนภรณ์ เนื่องพลี (2561) พบว่า มีการออมในรูปแบบทรัพย์สินทางการเงิน เช่น เงินฝากในธนาคาร การซื้อสลากออมสิน การทำประกันชีวิต ปัจจัยที่มีผลต่อการออมของผู้สูงอายุพบว่า สถาบันการเงินมีความมั่นคง เชื่อถือได้ ส่วนการทำประกันชีวิตจะได้รับความคุ้มครองหรือผลประโยชน์ตามกรมธรรม์เพราะต้องการให้ลูกหลานสบายแม้ว่าจะเสียชีวิตไป และออมไว้ใช้จ่ายยามฉุกเฉินหรือเจ็บป่วยเพื่อให้ตนสามารถใช้ชีวิตบั้นปลายได้อย่างมีความสุข โดยที่ไม่ต้องพึ่งพาลูกหลาน รวมถึงวินดา อินทสาร (2564) ศึกษารูปแบบการออมเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนวัยสูงอายุของประชาชนในจังหวัดชุมพร พบว่า รูปแบบการออม 3 อันดับแรก คือ เงินฝากประจำ, สลากธนาคาร และเงินฝากออมทรัพย์ ตามลำดับ

องค์ความรู้ใหม่

จากการได้ทำการสำรวจพฤติกรรมการออมของผู้สูงอายุในอำเภอบ้านตากจังหวัดตากซึ่งถือเป็นพื้นที่ชุมชนชนบททำให้ได้ทราบถึงพฤติกรรมเกี่ยวกับการออมและการใช้จ่ายดำรงชีพของผู้สูงอายุ เนื่องจากผู้สูงอายุในชนบทจะมีอัตราการเพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ เห็นได้ว่าผู้สูงอายุใน

อำเภอบ้านตากให้ความเชื่อถือในการออมกับสถาบันการเงินของรัฐโดยเฉพาะธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์สูงมากเพราะเชื่อว่าไม่มีความเสี่ยงให้ผลตอบแทนสูงและเปลี่ยนเป็นเงินสดได้เร็วและพร้อมนำไปใช้จ่ายเพื่อครอบครัวและเพื่อสุขภาพ ซึ่งงานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุ เช่น การให้ความรู้เกี่ยวกับช่องทางการออมอื่น ๆ เพื่อผู้สูงอายุจะมีรายได้เพิ่มขึ้นหากมีช่องทางการออมที่มากกว่าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ผลการวิจัยที่ได้สามารถนำไปขยายผลกับผู้สูงอายุในชุมชนชนบทอื่น ๆ ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการพัฒนาผู้สูงอายุควรให้ได้รับความรู้เกี่ยวกับการลงทุนในหลายรูปแบบเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุมีรายได้เพิ่มมากขึ้น เช่น การลงทุนในตราสารหนี้ หรือกองทุนรวม เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ เนื่องจากในการวิจัยครั้งนี้เป็นเพียงการวิจัยสภาพการเบื้องต้นเท่านั้น ดังนั้นหากมีการศึกษาต่อไปควรศึกษาด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิการทางการเงินการใช้จ่ายเงินของผู้สูงอายุเพื่อเป็นประโยชน์ที่จะช่วยส่งเสริมผู้สูงอายุต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ญภัทรา ภูรภัทเกียรติกุลและธีระเดช สอนองทวีพร. (2562). สภาพะการการออมของ ประชาชน เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนวัยผู้สูงอายุ. *วารสารวิชาการและวิจัย มทร.พระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 4(2), 1-14.
- ธนาวุฒิ ธีระกิติกรและสมศรี เวินทอง. (2563). แนวทางการออมเงินเพื่อเตรียมความพร้อมในการเกษียณการทำงานของประชากรในภาคกลาง. *วารสารบริหารธุรกิจอุตสาหกรรม*, 2(2), 40-58.
- พระนิทัศน์ ธีระปญโญ (วงศ์วังเพิ่ม), พระวุฒิพงษ์ แก้วแกมตาและปรัชญา มีโนนทองมหาศาล. (2565). การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัย. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, 18(83), 1-9.

- พูนทรัพย์ เกตุวีระพงศ์. (2020). การพัฒนาศักยภาพของการออมและการประกอบอาชีพ ของผู้สูงวัยเพื่อการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืนในภาคเหนือตอนบน. *วารสารธรรมวัตร*, 1(1), 39-48.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. (2565). *สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2564*. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ลลดา ลวนะลาภานนท์. (2558). *คุณภาพชีวิตและการปรับตัวของผู้สูงอายุในตำบลคลองรี อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา*. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- วนิดา อินทสาร. (2564). ปัจจัยเชิงประจักษ์ที่ส่งผลต่อการบริหารเงินออมเพื่อเตรียมความพร้อม ก่อนวัยสูงอายุของประชาชนในจังหวัดชุมพร. *วารสาร Journal of KMITL Business school*, 11(2), 46-56.
- วิโรจน์ เจษฎาลักษณ์และธนภรณ์ เนื่องพลี. (2561). พฤติกรรมและปัจจัยที่มีผลต่อการออมของผู้สูงอายุในอำเภอเมืองจังหวัดนนทบุรี. *วารสาร Veridian E-Journal มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 11(1), 3061-3074.
- สาธารณสุขอำเภอบ้านตาก. (2565). *จากหมอรู้อัจฉริยะ*. เข้าถึงได้จาก https://3doctor.hss.moph.go.th/main/rp_tambon?region/บ้านตาก
- สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็กเยาวชนผู้ด้อยโอกาสและผู้สูงอายุ. *พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ 2546ปรับปรุง 2553*. (2553). กรุงเทพฯ: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- สุภมาส อังคุโชติ. (2558). อิทธิพลของลักษณะชุมชนต่อโมเดลการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุ ในจังหวัดนนทบุรีตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง: โมเดลสมการโครงสร้างกลุ่มพหุ. *วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร*, 10(2), 1-16.
- อุไรวรรณ รุ่งไธรัญ. (2559). ทศนคติของผู้สูงอายุที่มีต่อสิทธิผู้สูงอายุตามพระราชบัญญัติ ผู้สูงอายุพ.ศ. 2546 ในการร่วมกิจกรรม ณ สวนสาธารณะของ กรุงเทพมหานคร. *วารสารปัญญาภิวัฒน์*, 8(1), 122-136.

Conservation of Yiap Cha Local Wisdom of Wat Koh Hong, Mueang District, Nakhon Sawan Province on the Basis of Participation

Chatchai Rungjirarat¹ Wannipa Piamsook² Nasid Daengchantuk³ Kandis Phumon⁴
and Nattha TongNgern⁵

Received: January 15, 2023

Revised: March 04, 2023

Accepted: March 25, 2023

Abstract

This research article aimed to study the conservation of Yiap Cha local wisdom of Wat Koh Hong, Muang District, Nakhon Sawan Province on the basis of participation. It was a qualitative research. Data were collected by in-depth interviews with 20 key informants divided into 4 groups: villagers, local leaders, government officials and a group of local sages which was a group of indigenous healers, a group of people who had knowledge related to the wisdom of Yiap Cha and a group of experienced people related to the Yiap Cha wisdom from Wat Koh Hong, Nakhon Sawan Province. Data were analyzed by in-depth interviews and participant observation with 20 key informants divided into 4 groups: villagers, local leaders, and villagers. government officials and a group of local sages which was a group of indigenous healers, a group of people who had knowledge related to the wisdom of Yiap Cha and a group of experienced people. Content analysis was conducted. The results of the research revealed that 1) in terms of economy, there were enterprises in the community. Local sages and most people tended

¹⁻⁵ Independent Scholar

Corresponding author, e-mail: Chatchai.baitong@gmail.com, Tel. 095-6393622

to think of knowledge or wisdom as knowledge Inherited from ancestors. It was caused by the process of learning, adapting through accumulated experiences, developing and inheriting to generate income either as the main income or extra income in some families; 2) in the social aspect, local government organizations had formulated plans, policies and supporting projects to promote Yiap Cha wisdom to remain with the community a long with supporting the budget to build a multi-purpose building for the treatment of Yiap Cha for community sages and those who came to use the service. Wat Koh Hong had supported basic utilities; 3) in terms of health, Takhian Luean Health Promoting Hospital had come to play a role in educating the local sages who worked Yiap Cha on keeping clean and orderliness; and 4) in the aspect of environment, Yiap Cha local wisdom had made local people interested in applying medicinal plants for healing purposes. It was considered to live in harmony with the environment. Herbs grown at home can be used to make medicines and can also generate income. As a result, many families in the community had expanded the area for planting medicinal plants.

Keywords: Conservation of Local Wisdom, Yiap Cha, Participation

การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นเหยียบฉ่า วัดเกาะหงษ์อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์บนฐานการมีส่วนร่วม

ฉัตรชัย รุ่งจิรารัตน์¹ วรณนิภา เปี่ยมสุก² ณาติส แดงจันทิก³ กันติศ พุ่มอัน⁴
และณัฐภา ทองเงิน⁵

Received: January 15, 2023

Revised: March 04, 2023

Accepted: March 25, 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นเหยียบฉ่า วัดเกาะหงษ์ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์บนฐานการมีส่วนร่วม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดย วิธีสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 รูป/คน แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มชาวบ้าน กลุ่มผู้นำท้องถิ่น กลุ่มข้าราชการ และกลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน ซึ่งเป็นกลุ่มหมอพื้นบ้าน กลุ่มผู้ที่มีความรู้เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาการเหยียบฉ่า และกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการเหยียบฉ่า จากวัดเกาะหงษ์ จังหวัดนครสวรรค์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกการสังเกตแบบมีส่วนร่วมโดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 20 รูป/คน แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มชาวบ้าน กลุ่มผู้นำท้องถิ่น กลุ่มข้าราชการและกลุ่มปราชญ์ชาวบ้านซึ่งเป็นกลุ่มหมอพื้นบ้าน กลุ่มผู้ที่มีความรู้เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาการเหยียบฉ่าและกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง การวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า 1) ด้านเศรษฐกิจมีผู้ประกอบการวิสาหกิจในชุมชน ปราชญ์ชาวบ้านคนส่วนใหญ่จะคิดถึงองค์ความรู้หรือภูมิปัญญาที่เป็นความรู้ที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษเกิดจากกระบวนการเรียนรู้ปรับตัวผ่านประสบการณ์ที่สั่งสม พัฒนา และสืบทอดกันต่อ ๆ มาเพื่อสร้างรายได้ทั้งในรูปแบบรายได้หลักหรือรายได้เสริมในบางครอบครัว 2) ด้านสังคม องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นได้กำหนดแผน นโยบาย และโครงการสนับสนุน

¹⁻⁵ นักวิชาการอิสระ

ส่งเสริมภูมิปัญญาเหี้ยบฉ่าให้คงอยู่คู่กับชุมชน พร้อมทั้งมีการสนับสนุนงบประมาณสร้างอาคารอเนกประสงค์ในการบำบัดรักษาเหี้ยบฉ่าให้กับปราชญ์ชุมชนและผู้ที่มาใช้บริการ ส่วนวัดเกาะหงษ์ได้สนับสนุนสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน 3) ด้านสุขภาพ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลตะเคียนเลื่อน ได้เข้ามามีบทบาทในการให้ความรู้ปราชญ์ชาวบ้านที่ทำการเหี้ยบฉ่าถึงเรื่องการรักษาความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย และ 4) ด้านสิ่งแวดล้อม ภูมิปัญญาท้องถิ่นเหี้ยบฉ่าทำให้คนในท้องถิ่นให้ความสนใจในการประยุกต์ใช้พืชสมุนไพรเพื่อการบำบัดรักษา ถือว่าเป็นการดำรงชีวิตด้วยความกลมกลืนกับสิ่งแวดล้อม สามารถนำสมุนไพรที่เพาะปลูกในครัวเรือนมาใช้ในการทำยารักษาโรคและยังสามารถสร้างรายได้ ส่งผลให้หลายครอบครัวในชุมชนมีการขยายพื้นที่เพาะปลูกพืชสมุนไพร

คำสำคัญ: การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น, การเหี้ยบฉ่า, การมีส่วนร่วม

บทนำ

ในสมัยก่อนเป็นวัดที่มีชื่อเสียงเรื่องการ “เหี้ยบฉ่า” คำว่าเหี้ยบฉ่า คือ การนวดโดยใช้เท้าแตะน้ำมันสมุนไพรแล้วไปแตะแผ่นเหล็กที่ร้อนจัดบนเตาไฟจะมีเสียงดังฉ่า จึงเรียกวิธีการรักษานี้ว่าการเหี้ยบฉ่า เพื่อรักษาโรคอัมพฤกษ์ อัมพาต ปวดเมื่อยแขนขาหรือตามร่างกาย เดิมมีการรักษาที่วัดพระพรามค์เหลือง ต.น้ำอ้อย อ.พยุหะคีรี จ.นครสวรรค์ นับตั้งแต่หลวงพ่อดำ หลวงพ่อสี จนถึงหลวงพ่อเงิน เป็นพระเกจิชื่อดังในสมัยนั้น ทั้งนี้พระพุทธรเจ้าหลวง (รัชกาลที่ 5) เสด็จฯ มาถึงวัดพระพรามค์เหลือง ถึง 3 ครั้ง ในการเสด็จประพาสต้นทางภาคเหนือ ครั้งที่ 1 เมื่อ ร.ศ.120 ตรงกับวันที่ 2 พฤศจิกายน 2444 ในเวลา 4 โมงเย็น ทอดพระเนตรพระอุโบสถ และกุฏิที่เป็นฝีมือช่างชาวจีนสร้างไว้ และทรงสนพระราชหฤทัยการ “เหี้ยบฉ่า” โดยหมोजิน ครั้งที่ 2 ใน ร.ศ.125 ซึ่งตรงกับวันที่ 11 สิงหาคม 2449

หลังจากหลวงพ่อเงินมรณภาพ ไม่มีพระเกจิอาจารย์รูปใดสืบทอดวิชาอาคมนี้ ในที่สุดการเหี้ยบฉ่าก็สูญไปจากวัดท่าพระพรามค์เหลือง แต่วิชานี้ไม่ได้สูญหายไปเสียเลยทีเดียว เพราะมีผู้รับการสืบทอดโดยหลวงพ่ออินทร์ อดีตเจ้าอาวาสวัดเกาะหงษ์ ซึ่งเรียนวิชาจากหลวงพ่อกัน สหธรรมิกของหลวงพ่อเงิน วัดพระพรามค์เหลือง จากนั้นก็ถ่ายทอดมาถึงหลวงพ่อบุญชู

เจ้าอาวาสวัดเกาะหงษ์รูปปัจจุบันและการเหยียบฉ่าที่วัดเกาะหงษ์ ก็จะมีสภาพเดียวกับที่วัดพระ
ปรารงค์เหลืออง ด้วยเหตุว่า

“ไม่มีพระรูปใดที่จะสืบทอดแพทย์แผนพระจากหลวงพ่อบุญชู”

“อย่าว่าแต่พระที่บวชในพรรษาที่ผ่านมาเลย เอาเป็นว่าพระที่วัดแห่งนี้
ตั้งแต่เอาตมาเหยียบฉ่ารักษาโรคไม่มีพระรูปใดที่จะสนใจเรียนเลย มีแต่พระจาก
ต่างวัด จากต่างจังหวัด รวมทั้งชาวบ้านจากต่างถิ่นมาเรียนวิชานี้ อย่างกับสุภาชิต
ไทยที่ยังคงใช้ได้อยู่เสมอ คือ ไกล่ไกล่กีนด่าง”

นี่คือคำบอกเล่าของหลวงพ่อบุญชู กว่า 40 ปี ที่หลวงพ่อบุญชูรักษาโรคอัมพฤกษ์
อัมพาตเหยียบฉ่า มีผู้ป่วยนับหมื่น ๆ คนที่ผ่านเท้าหลวงพ่อกันแล้ว หลวงพ่อก็ได้รักษาฟรี ไม่เคย
เรียกร้อยสักบาท ไม่มีแม้กระทั่งค่าชันบูชาครู แต่เมื่อใครหายก็กลับมาทำบุญเอง ทั้งทอดกฐิน
และถวายผ้าป่า ปัจจัยที่ได้จากกฐินมนต์ จากไปเทศน์ก็นำไปซื้อสมุนไพรมารุงเป็นตัวยา เพราะ
ท่านคิดอยู่เสมอว่า อโรคยา ปรมา ลาภา หมายถึง ความไม่มีโรคเป็นลาภอันประเสริฐ ซึ่งเป็น
ความปรารถนาของทุกคน เมื่อเป็นโรคก็เป็นทุกข์เหมือนกับตกนรกทั้งเป็น เมื่อพ้นจากโรคก็เป็น
สุขเหมือนได้ขึ้นสวรรค์ทั้งเป็น ขณะเดียวกัน ผู้ที่มาให้หลวงพ่อยเหยียบฉ่าไม่ต้องนัดวันล่วงหน้า
ไม่ต้องเข้าคิว มาเมื่อไรก็เจอเมื่อนั้น ด้วยเหตุที่ว่า หลวงพ่อบุญชูจะทิ้งวัดไปไหนไม่เกินชั่วโมง ไม่
เคยปล่อยให้คนไขรอ เพราะท่านให้ความสำคัญต่อการรักษาเป็นอันดับแรก ส่วนกฐินมนต์เป็น
อันดับรอง ๆ ลงมา ถ้านิมนต์ไปเหยียบนอกสถานที่ ท่านจะตอบปฏิเสธ ด้วยเหตุเดียว คือ
“เดี๋ยวคนมาวัดรอเก้อ”

ส่วนประเด็นที่มีคนบอกว่า การรักษาโรคไม่ใช่หน้าที่ของพระ เพราะการแพทย์แผน
ปัจจุบันเจริญแล้ว” หลวงพ่อบุญชูตอบสวนมาว่า คนที่พูดคือ คนไม่รู้จักพระ ไม่ได้ศึกษา
ประวัติศาสตร์ศาสนา สมัยก่อนอะไรก็อยู่และเกิดจากวัดทั้งนั้น ไม่ว่าจะเป็นการเรียนหนังสือ
วิชาช่าง งานศิลปะ รวมทั้งการรักษาโรค ตั้งแต่เกิดไปจนตายก็ว่าได้ พอการแพทย์แผนปัจจุบัน
รุ่งเรือง ก็ล้มการแพทย์แผนโบราณ แต่เมื่อการแพทย์แผนปัจจุบันใช้ไม่ได้ผล ก็กลับมาพึ่ง
การแพทย์แผนโบราณ อย่างนี้เขาเรียกว่า อยู่กับทองคำ อยู่กับเพชรแต่กลับไม่รู้คุณค่าของมัน

เลย มันสมควรที่จะปล่อยให้ทองคำและเพชรหายไป ระหว่างเหยียบผ้า อาตมาจะสอดแทรกธรรมะให้แก่ผู้มาปรึกษาด้วย โดยเฉพาะธรรมข้อที่ว่า “อโรคยา ปรมา ลาภา”

สำหรับแนวทางการถ่ายทอดวิชาเหยียบผ้าของหลวงพ่อบุญชูนั้น ท่านยึดแนวของหลวงปู่อินทร์ คือถ่ายทอดให้ผู้สนใจใคร่อยากรู้ทุกอย่าง โดยไม่ปิดบังเลยสักอย่าง เพราะท่านเชื่อว่า คนเราอยู่ได้ไม่เกินร้อยปีก็ตายกันหมด ส่วนที่เกินร้อยก็มีอยู่ไม่เท่าไร วิชาเหล่านี้มีค่ามหาศาลยิ่งนัก มันสมควรอยู่เป็นสมบัติของมนุษยชาติ ถ้าปิดหรือเก็บไว้มันก็ตายตามตัวเราไปเท่านั้นเอง ทั้งนี้ หลวงปู่อินทร์มักสอนเสมอ ๆ ว่า ใครอยากเล็กให้หามาใส่ ใครอยากใหญ่ให้ถ่ายออก ธรรมะของพระพุทธเจ้าที่ตกทอดมาถึงรุ่นเรา เพราะพระพุทธองค์ทรงถ่ายทอดให้สาวกลงมาตามลำดับชั้น ซึ่งเป็นเครื่องยืนยันว่า ถ้าอยากให้อะไรคงอยู่บนพื้นโลกต้องบอก ต้องประกาศให้คนหมู่มากรู้ เพื่อจะได้ช่วยรักษาสมบัติอันล้ำค่าไว้ หลวงพ่อบุญชูพูดทิ้งท้าย วัดเกาะหงษ์ (ทวีศักดิ์ ชูมาและคณะ, 2560) ไว้ว่า

“ถ้าหลวงพ่อมรณภาพไป การเหยียบผ้าที่วัดนี้อาจจะสูญไป แต่ที่วัดอื่น อาตมาเชื่อว่าจะต้องมีแน่ เพราะก่อนหน้านี้ การเหยียบผ้ามีเฉพาะที่วัดพระปรารักษ์เหลือเท่านั้น แต่ปัจจุบันนี้เหลือที่วัดเกาะหงษ์ ส่วนที่วัดพระปรารักษ์เหลือไม่มีต่อไปอาจจะไปตั้ง หรือทำชื่อเสียงให้วัดอื่น ก็ไม่เป็นไร เพราะถือว่าวิชายังอยู่ เช่นที่ จันทบุรี กาญจนบุรี กำแพงเพชร และปทุมธานี ด้วยเหตุนี้ อาตมาจึงอยากฝากบอกถึงพระทูลกระพรวิน พระที่จะไปตั้งจะมีชื่อเสียงโดยไม่มีความรู้ทางเปรียญธรรม หรือมีสมณศักดิ์ทางการปกครอง ต้องมีวิชาที่เกี่ยวข้องกับการใช้คาถาต่าง ๆ ซึ่งไม่เกินวิสัยของพระ”

“ก่อนหน้านี้ การเหยียบผ้ามีเฉพาะที่วัดพระปรารักษ์เหลือเท่านั้น แต่ปัจจุบันนี้เหลือที่วัดเกาะหงษ์ ส่วนที่วัดพระปรารักษ์เหลือไม่มีต่อไปอาจจะไปตั้ง หรือทำชื่อเสียงให้วัดอื่น อย่างกับสุภาชาติไทยที่ยังคงใช้ได้อยู่เสมอ คือ ไกล่เกลือกินต่าง”

ปัจจุบันชุมชนวัดเกาะหงษ์ จังหวัดนครสวรรค์ เป็นชุมชนที่มีวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และมีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีคุณค่าของตนเองอยู่หลายอย่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งภูมิปัญญาในสาขาที่โดดเด่นซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างอาชีพ สร้างงานให้แก่คนในชุมชน การเหยียบผ้า เป็น

องค์ความรู้ที่มีเอกลักษณ์และมีชื่อเสียงมานาน ถือเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมของชุมชนอย่างหนึ่ง ที่สร้างรายได้และชื่อเสียงให้กับกลุ่มผู้ผลิต ซึ่งมีความเหมาะสม แต่ปัจจุบันจำนวนผู้ที่มาสืบทอด ลดลงเพราะกลุ่มผู้สูงอายุที่เริ่มแก่ชรามากขึ้น ประกอบกับคนรุ่นใหม่หลังขาดความรู้ความเข้าใจที่จะ สืบทอดภูมิปัญญา โดยยุภาพร เจริญวัฒนมณีชัยและคณะ (2559) ได้กล่าวว่า แนวทางการ อนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ การเสริมสร้างปราชญ์ชาวบ้านให้เป็นผู้นำในการอนุรักษ์ภูมิ ปัญญาท้องถิ่น การส่งเสริมการสืบสานสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น การปลูกจิตสำนึกของคนใน ชุมชนให้เห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น การส่งเสริมกิจกรรมร่วมกันเพื่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญา ท้องถิ่น การจัดการความรู้และการศึกษาวิจัยเพื่อการพัฒนาให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ดำรงอยู่ ขณะที่หากคาดการณ์ในอนาคตของภูมิปัญญาการเหยียบฉ่า นั้น ภูมิปัญญานี้อาจสูญหายได้หาก ขาดแนวทางการอนุรักษ์ที่เป็นรูปธรรม ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงมีความเห็นร่วมกันว่า ประเด็น ปัญหานี้ควรได้รับการศึกษาในฐานะงานวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่และคาดหวังว่า ภายหลังจากการวิจัยแล้ว คนในชุมชนจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์นวดแผนโบราณโดยวิธีการเหยียบฉ่าที่ ถูกรวบรวม จัดเก็บอย่างเป็นระบบและมีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร เป็นฐานข้อมูลของ ชุมชน แล้วสามารถนำความรู้เหล่านั้นมาใช้ประโยชน์

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นเหยียบฉ่า วัดเกาะหงษ์อำเภอมือง จังหวัด นครสวรรค์บนฐานการมีส่วนร่วม

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก การ สังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 รูป/คน แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มชาวบ้าน กลุ่มผู้นำท้องถิ่น กลุ่มข้าราชการ และกลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน ซึ่งเป็นกลุ่มหมอพื้นบ้าน กลุ่มผู้ที่มีความรู้เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาการเหยียบฉ่า และกลุ่มผู้มีประสบการณ์ที่ เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาการเหยียบฉ่า จากวัดเกาะหงษ์ จังหวัดนครสวรรค์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบมีโครงสร้างและไม่มี โครงสร้าง ประกอบด้วย โดยผู้วิจัยนำแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาเป็นแนวทางในการสร้าง แบบสอบถามในการสัมภาษณ์ มีด้วยกัน 3 ตอน ดังนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคล
2. ความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาการเหยียบฉ่า วัดเกาะหงษ์ จังหวัดนครสวรรค์
3. แนวทางในส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการเหยียบฉ่า วัดเกาะหงษ์ จังหวัดนครสวรรค์

การจัดเก็บข้อมูลโดยการสังเกตและการสัมภาษณ์ จากนั้นทำการจดบันทึกประเด็นที่ศึกษา แล้วนำมาเรียบเรียง การสัมภาษณ์เชิงลึกการสังเกตแบบมีส่วนร่วมโดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 20 รูป/คน แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มชาวบ้าน กลุ่มผู้นำท้องถิ่น กลุ่มข้าราชการ และกลุ่มปราชญ์ชาวบ้านซึ่งเป็นกลุ่มหมอพื้นบ้าน กลุ่มผู้ที่มีความรู้เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาการเหยียบฉ่าและกลุ่มผู้มีประสบการณ์แล้ววิเคราะห์ข้อมูล เมื่อคณะผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสังเกตเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ได้จัดทำข้อมูลให้เป็นระเบียบ จัดเป็นหมวดหมู่ตามประเด็นที่ศึกษา โดยพิจารณาจากวัตถุประสงค์ของการวิจัย และนำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อประกอบการสรุปและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นเหยียบฉ่า วัดเกาะหงษ์ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์บนฐานการมีส่วนร่วม พบว่า ในมุมมองด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสุขภาพ และด้านสิ่งแวดล้อมที่มาจากการสัมภาษณ์กลุ่มชาวบ้าน กลุ่มผู้นำท้องถิ่น กลุ่มข้าราชการ และกลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน พบว่า แต่ละกลุ่มมีบทบาทในแต่ละด้านและมีการขับเคลื่อนเพื่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาข้างต้น เป็นต้นว่า

1. ด้านเศรษฐกิจมีผู้ประกอบการวิสาหกิจในชุมชน ปราชญ์ชาวบ้านคนส่วนใหญ่ มักจะคิดถึงองค์ความรู้หรือภูมิปัญญาที่เป็นความรู้ ที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษเกิดจากกระบวนการเรียนรู้ปรับตัวผ่านประสบการณ์ที่สั่งสม พัฒนา และสืบทอดกันต่อ ๆ มาเพื่อสร้างรายได้ทั้งในรูปแบบรายได้หลักหรือรายได้เสริมในบางครอบครัว และยังส่งผลให้เกิดรายได้หลักหรือรายได้เสริมในบางครอบครัวและยังส่งผลให้เกิดรายได้จากการเพาะปลูกพืชสมุนไพร เป็นต้นว่า ไพรสด มะกรูด ตะไคร้ และการเพาะปลูกมะพร้าวเพื่อไปสกัดเป็นน้ำมันมะพร้าวมาประกอบในการบำบัดรักษาตามกระบวนการเหยียบฉ่า ปัจจุบันมีกลุ่มปราชญ์ชาวบ้านชุมชนวัด

เกาะหงษ์ มีรายได้จากการที่มีลูกค้าเข้ามาเหยียบฉ่ำมากขึ้น แต่ก็ยังจับจ่ายซื้อของกินของภายในบริเวณวัด ทำให้ชาวบ้านมีรายได้หมุนเวียนจนเจือในครอบครัวและยังกระตุ้นเศรษฐกิจชุมชนให้มีการหมุนเวียน ขณะเดียวกันยังมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคอยประชาสัมพันธ์ให้คนที่สนใจมาใช้บริการ และมีหน่วยงานราชการด้านสาธารณสุขเข้ามาดูแลและให้ความรู้เรื่องสมุนไพรและการรักษาแบบแพทย์ทางเลือก

2. *ด้านสังคม* องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้กำหนดแผน นโยบาย และโครงการสนับสนุน ส่งเสริมภูมิปัญญาเหยียบฉ่ำให้คงอยู่คู่กับชุมชน พร้อมทั้งมีการสนับสนุนงบประมาณสร้างอาคารอเนกประสงค์ในการบำบัดรักษาเหยียบฉ่ำให้กับประชาชนและผู้ที่มาใช้บริการ ส่วนวัดเกาะหงษ์ได้สนับสนุนสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน เป็นต้นว่า ค่าน้ำ ค่าไฟ สำหรับกิจกรรมเหยียบฉ่ำที่มีคนมาใช้บริการตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ขณะที่ชาวบ้านยังใช้อาคารอเนกประสงค์เป็นที่พบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยนเรียนรู้เคล็ดลับวิชาเหยียบฉ่ำ ซึ่งถือเป็นการสืบสานสืบทอดภูมิปัญญาเหยียบฉ่ำทางอ้อม

3. *ด้านสุขภาพ* โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบลตะเคียนเลื่อน ได้เข้ามามีบทบาทในการให้ความรู้ประชาชนชาวบ้านที่ทำการเหยียบฉ่ำถึงเรื่องการรักษาความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย โดยเฉพาะในช่วงที่มีการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา (Covid -19) ทั้งนี้เพื่อความปลอดภัยของประชาชนในพื้นที่และผู้ที่มาบริการบำบัดรักษา ขณะที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครสวรรค์ได้เข้าไปมีส่วนร่วมโดยการลงพื้นที่เพื่อดูแลและประสานงานให้หน่วยงานที่ใกล้เคียงเข้าไปติดตาม ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการรักษาของภูมิปัญญาท้องถิ่นเหยียบฉ่ำ วัดเกาะหงษ์ โดยเน้นในเรื่องการบริการที่ดีและมีคุณภาพ และกำลังใจให้กับประชาชนชาวบ้านที่ได้อนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นเหยียบฉ่ำโดยการสืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

4. *ด้านสิ่งแวดล้อม* ภูมิปัญญาท้องถิ่นเหยียบฉ่ำทำให้คนในท้องถิ่นให้ความสนใจในการประยุกต์ใช้พืชสมุนไพรเพื่อการบำบัดรักษาถือว่าการดำรงชีวิตด้วยความกลมกลืนกับสิ่งแวดล้อม สามารถนำสมุนไพรที่เพาะปลูกในครัวเรือนมาใช้ในการทำยารักษาโรคและยังสามารถสร้างรายได้ ส่งผลให้หลายครอบครัวในชุมชนมีการขยายพื้นที่เพาะปลูกพืชสมุนไพร เป็นต้นว่า ไพรสด มะกรูด ตะไคร้ และมะพร้าว ขณะเดียวกันยังมีส่วนงานราชการเข้าไปส่งเสริมและอนุรักษ์การปลูกพืชสมุนไพรในชุมชน จะเห็นได้ว่าภูมิปัญญาของคนในชุมชนในการปลูก

สมุนไพรเพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับวิถีชีวิตโดยเฉพาะในการเหยียบฉ่าที่มีการสืบสานต่อกันมา ถือเป็น การสร้างประโยชน์ในการประกอบอาชีพบนพื้นฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น

อภิปรายผลการวิจัย

การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นเหยียบฉ่า วัดเกาะหงษ์ อำเภอมือง จังหวัด นครสวรรค์บนฐานการมีส่วนร่วม จึงนำข้อค้นพบที่สำคัญมาอภิปรายผล ดังนี้ 1) ด้านเศรษฐกิจมี ผู้ประกอบการวิสาหกิจในชุมชน ปราชญ์ชาวบ้านคนส่วนใหญ่มักจะคิดถึงองค์ความรู้หรือภูมิ ปัญญาที่เกิดความรู้ ที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษเกิดจากกระบวนการเรียนรู้ปรับตัวผ่าน ประสบการณ์ที่สั่งสม พัฒนา และสืบทอดกันต่อ ๆ มาเพื่อสร้างรายได้ทั้งในรูปแบบรายได้หลัก หรือรายได้เสริมในบางครอบครัว สอดคล้องกับงานวิจัยของสุนิตย์ เหมนิล (2562) พบว่า การ เหยียบเหล็กแดงก็ยังมิได้สูญหายไปจากสังคมบ้านหินตั้งแต่อย่างใด สะท้อนให้เห็นว่า การรักษา ในรูปแบบดังกล่าว ยังมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของผู้คน ถือได้ว่าเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีคุณค่า ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของปิยนุช ยอดสมสวยและคณะ (2552) ส่วนใหญ่จะได้รับการปลูกฝัง เจตคติความเชื่อ และองค์ความรู้ในการรักษาจากญาติพี่น้อง บรรพบุรุษให้ปฏิบัติสืบทอดกัน ต่อไป โดยมีพื้นฐานทางจิตใจที่ต้องการช่วยเหลือผู้อื่นให้หายจากอาการเจ็บป่วย 2) ด้านสังคม องค์การบริหารส่วนตำบลตะเคียนเลื่อนได้สนับสนุน การประชาสัมพันธ์ผ่านเสียงตามสายและ สื่อโซเชียลต่าง ๆ พร้อมกำหนดแผนนโยบายและโครงการสนับสนุนส่งเสริมภูมิปัญญาเหยียบฉ่า วัดเกาะหงส์ให้คงอยู่กับชุมชนและจังหวัดนครสวรรค์สืบต่อไป ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพระ สมัคร สิริปัญญา (วงศ์ประเทศ) (2558) พบว่า หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนให้มีการจัดการความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีความชัดเจน และเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ส่วน วัดเกาะหงษ์ได้สนับสนุนสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน 3) ด้านสุขภาพ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบลตะเคียนเลื่อน ได้เข้ามามีบทบาทในการให้ความรู้ปราชญ์ชาวบ้านที่ทำการเหยียบฉ่าถึง เรื่องการรักษาความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย และ 4) ด้านสิ่งแวดล้อม ภูมิปัญญา ท้องถิ่นเหยียบฉ่าทำให้คนในท้องถิ่นให้ความสนใจในการประยุกต์ใช้พืชสมุนไพรเพื่อการ บำบัดรักษา ถือว่าเป็นการดำรงชีวิตด้วยความกลมกลืนกับสิ่งแวดล้อม สามารถนำสมุนไพรที่ เพาะปลูกในครัวเรือนมาใช้ในการทำยารักษาโรคและยังสามารถสร้างรายได้ ส่งผลให้หลาย ครอบครัวในชุมชนมีการขยายพื้นที่เพาะปลูกพืชสมุนไพรเพื่อเพิ่มรายได้

องค์ความรู้ใหม่

ภูมิปัญญาที่เป็นความรู้ที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษเกิดจากกระบวนการเรียนรู้ปรับตัวผ่านประสบการณ์ที่สั่งสมพัฒนาและสืบทอดกันต่อ ๆ มา เพื่อสร้างรายได้เสริมให้กับครอบครัวโดยการปลูกพืชสมุนไพร เช่น โพรสโต มะกรูด ตะไคร้ ขมิ้นและ มะพร้าว ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์โดยการทำยาหม่อง ยาตมสมุนไพร นวดผ่อนคลายและนวดเพื่อการรักษา โดยองค์การบริหารส่วนตำบลตะเคียนเลื่อน ให้การสนับสนุน การประชาสัมพันธ์ผ่านเสียงตามสาย และสื่อโซเชียลต่าง ๆ ซึ่งมีการจัดให้ครอบครัวในชุมชนที่มีความถนัดเกี่ยวกับสมุนไพรว่าครอบครัวนี้มีความถนัดด้านใด เช่น ปลูกสมุนไพร นวด หรือปรุงสมุนไพร เป็นผลิตภัณฑ์ให้กับนักท่องเที่ยวทั้งในและนอกชุมชนวัดเกาะหงษ์เพื่อให้คนในชุมชนมีรายได้เพิ่มเข้ามาให้แก่ครอบครัว

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง “การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นเหยียบฉ่า วัดเกาะหงษ์อำเภอเมืองจังหวัดนครสวรรค์บนฐานการมีส่วนร่วม” คณะผู้วิจัยเห็นสภาพการอนุรักษ์

1. ข้อจำกัดมากมายเกี่ยวกับประสิทธิภาพและคุณภาพในการปฏิบัติงานของคนในท้องถิ่นและหน่วยงานราชการ ซึ่งประกอบ
2. กระบวนการอนุรักษ์ และแนวทางในการการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงทำให้ผู้วิจัยได้นำหลักการบริหารจัดการที่ดีมาประกอบเพื่อนำเสนอการอนุรักษ์
3. สืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นที่พึงประสงค์ให้สามารถยกระดับที่สอดคล้องกับความต้องการได้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

จากการวิจัยเรื่อง “การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นเหยียบฉ่า วัดเกาะหงษ์อำเภอเมืองจังหวัดนครสวรรค์บนฐานการมีส่วนร่วม” คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้อยากให้หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชน” ควรมีการพัฒนาเครือข่ายและเปิดโอกาสให้องค์กรวิชาการและองค์วิชาชีพ เข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนา และมีการจัดอบรมหลักสูตรระยะสั้นเพื่อสร้างอาชีพเสริมให้ประชาชนทั่วไป และจัดออกแบบหลักสูตรเพื่อการศึกษาตามอัธยาศัยโดยใช้แหล่ง

เรียนรู้ในชุมชนที่มีลักษณะส่งเสริมทักษะทั้งวิชาชีพและวิชาชีพ และขยายผลการวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับแนวทางการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

เนื่องจากยังไม่มีงานวิจัยที่แน่ชัดถึงความปลอดภัยและประสิทธิภาพในการรักษาข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และมีการรณรงค์ปลูกสมุนไพรมะพร้าวและมีการสนับสนุนพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้เป็นการจัดให้มีการศึกษาที่เกื้อหนุนให้บุคคลในชุมชนสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง และมีการให้ความรู้จากนักปราชญ์ชาวบ้านจากศูนย์เรียนรู้ ฯลฯ โดยมุ่งหวังให้เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงในลักษณะของการศึกษานอกระบบหรือการศึกษาตามอัธยาศัยที่ไม่เน้นการเรียนรู้เฉพาะในห้องเรียน

เอกสารอ้างอิง

- ทวีศักดิ์ ชูมาและคณะ. (2560). *การสร้างคลังคำศัพท์ภาษาอังกฤษภายในแหล่งโบราณสถานที่ได้รับบริการขึ้นทะเบียนในจังหวัดนครสวรรค์*. (รายงานการวิจัย). สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.): มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ปิยนุช ยอดสมสวยและคณะ. (2552). *การศึกษาภูมิปัญญาของหมอพื้นบ้านในอำเภอองรักษ์จังหวัดนครนายก* (รายงานการวิจัย). คณะสหเวชศาสตร์: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พระสมักร สิริปณฺโญ (วงศ์ประเทศ). (2558). *การดำรงอยู่ของภูมิปัญญาท้องถิ่นท่ามกลางการแข่งขันในระบบตลาดเสรี: กรณีศึกษางานหัตถกรรมทอผ้ากาบบัว ตำบลนาเรืองอำเภอนาเยี่ย จังหวัดอุบลราชธานี*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาสังคม). คณะพัฒนาสังคม: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ยุภาพร เจริญวัฒนมณีชัยและคณะ. (2559). *แนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าไหมมัดหมี่กรณีศึกษา ผ้าไหมมัดหมี่ตำบลบ้านเขว้า อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ*. (สารนิพนธ์พัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน). คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุนิตย์ เหมนิล. (2562). “เหยียบเหล็กแดง”: ภูมิปัญญาท้องถิ่นในสังคมชนวนาอีสานบ้านหินตั้ง ตำบลข้าวสาร อำเภอบ้านฝ้อ จังหวัดอุดรธานี. *Journal of Language and Culture*, 38(2), 26-45.

Development of Safe Agricultural Products of Santi Suk District, Nan Province

Somkid Nunta¹ Kanongnat Runnawut² and Piyashat Desesai³

Received: December 21, 2022

Revised: March 02, 2023

Accepted: March 25, 2023

Abstract

The purposes of this research article were 1) to study the safe agricultural products of Santi Suk District, Nan Province; 2) to develop safe agricultural products of Santi Suk District, Nan Province; 3) to study ways to raise the level of safe agricultural products of Santi Suk District, Nan Province for a guideline to promote for the community to benefit in the future. The population and sample of study focused on the target group of Wat Pong Kham community enterprises and a group of experts, a group of manufacturers and a group of buyers. The results showed that 1) agricultural products of Santi Suk District were divided into 3 forms: 1.1) agricultural products were wax gourd, pumpkin, garlic, sticky rice, riceberry, banana, ginger, galangal, lemongrass, kale, etc.; 1.2) wicker basketry products were agricultural tools such as baskets, round bamboo basket, etc., household tools such as sticky rice baskets etc., animal catching tools such as fish traps (lob), bamboo fish traps (sai), coop-like trap for catching fish (sum), etc.; 1.3) processing products were sweet banana crisps, baked bananas with herbs, rice crackers, three flavours of ginger, bamboo green soap, etc.; 2) in terms

¹⁻³ Nakhon Nan Buddhist College

Corresponding author, e-mail: kidty_129@hotmail.com, Tel. 089-9534129

of agricultural product development process, it was found that farmers participated in the establishment of a community enterprise group covering all 3 sub-districts, namely the animal husbandry group, fruit and vegetable group and processing group. For sale, farmers brought their products to sell to the group with the Wat Pong Kham Community Learning Foundation as a model of management; and 3) in terms of guidelines for upgrading agricultural products, it was found that community enterprises should raise knowledge and create new knowledge from experiments and research, integrate with the practice of new agricultural theory, process agricultural products according to market demand, upgrade products with innovation and food production technology that had product development guidelines consisting of 3.1) having a story or origin of the product; 3.2) standardized production process; 3.3) having a product quality certification mark; 3.4) having a production process that was environmentally friendly, focusing on organic agriculture, integrating the group's "truth" principle, and 3.5) having a main market to support product orders regularly that was not a market fair or event provided by the agency.

Keywords: Product Development, Safe Agriculture, Product Upgrading

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรปลอดภัย อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน

สมคิด นันตะ¹ คณงนาฏ รุณวุฒิ² และปิยะฉัตร ดีสีใส³

Received: December 21, 2022

Revised: March 02, 2023

Accepted: March 25, 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาผลิตภัณฑ์สินค้าทางการเกษตรปลอดภัย อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน 2) พัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าทางการเกษตรปลอดภัย อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน และ 3) ศึกษาแนวทางการยกระดับผลิตภัณฑ์สินค้าทางการเกษตรปลอดภัย อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน สำหรับเป็นแนวทางส่งเสริมเพื่อให้ชุมชนนำไปใช้ประโยชน์ในอนาคต ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเน้นกลุ่มเป้าหมายวิสาหกิจชุมชนวัดโป่งคำ และกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ กลุ่มผู้ผลิต และกลุ่มลูกค้าซื้อ ผลการวิจัย พบว่า 1) ผลิตภัณฑ์สินค้าทางการเกษตรของอำเภอสันติสุข แบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ ได้แก่ 1.1) ผลิตภัณฑ์ด้านการเกษตร เช่น พักเขียว พักทอง กระเทียม ข้าวเหนียว ข้าวไรซ์เบอร์รี่ กล้วย ชিং ข่า ตะไคร้ ค่ะน้า เป็นต้น 1.2) ผลิตภัณฑ์เครื่องจักสาน ได้แก่ เครื่องมือในการเกษตรกรรม เช่น กระบุง ตระกล้า ชะลอม เป็นต้น เครื่องมือในครัวเรือน เช่น กระจับปี่ข้าวหรือ แอบข้าว เป็นต้น เครื่องมือจับสัตว์ เช่น ลอบ ไช ข้อง สุ่ม เป็นต้น 1.3) ผลิตภัณฑ์ด้านการแปรรูป ได้แก่ กล้วยฉาบ กล้วยอบสมุนไพร ข้าวแตน ชิงสามรส สบู่ผ้าไหม เป็นต้น 2) กระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร พบว่า เกษตรกรสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ครอบคลุมทั้ง 3 ตำบลได้แก่ กลุ่มเลี้ยงสัตว์ กลุ่มพืชผักผลไม้ และกลุ่มแปรรูป การจำหน่ายเกษตรกรนำผลิตผลของตนจำหน่ายให้แก่กลุ่ม โดยมีมูลนิธิส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนวัดโป่งคำเป็นต้นแบบของการบริหารจัดการ และ 3) แนวทางในการยกระดับผลิตภัณฑ์สินค้าทางการเกษตร พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนควรยกระดับ

²⁻³ วิทยาลัยสงฆ์นครน่าน เฉลิมพระเกียรติฯ

Corresponding author, e-mail: kidty_129@hotmail.com, Tel. 089-9534129

ความรู้และสร้างองค์ความรู้ใหม่จากการทดลองและวิจัย บูรณาการร่วมกับการฝึกปฏิบัติตาม การเกษตรทฤษฎีใหม่ แปรรูปผลิตภัณฑ์ด้านการเกษตรตามความต้องการของตลาด ยกระดับ ผลิตภัณฑ์ด้วยนวัตกรรมและเทคโนโลยีผลิตอาหาร แนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ประกอบด้วย 3.1) มีเรื่องราวหรือที่มาของผลิตภัณฑ์ 3.2) กระบวนการผลิตที่ได้มาตรฐาน 3.3) มีเครื่องหมายรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ 3.4) มีกระบวนการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เน้น เกษตรอินทรีย์ บูรณาการหลัก “สัจจะ” ของกลุ่ม และ 3.5) มีตลาดหลักรองรับสั่งซื้อผลิตภัณฑ์ อย่างสม่ำเสมอ ไม่ใช่ตลาดที่เป็นงานแสดงสินค้า หรืองานที่หน่วยงานจัดให้

คำสำคัญ: การพัฒนาผลิตภัณฑ์, เกษตรปลอดภัย, การยกระดับสินค้า

บทนำ

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ถือว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ การที่มีผลิตภัณฑ์ที่ดีและมี คุณภาพสามารถช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์รวมไปจนถึงท้องถิ่น ด้วยการเพิ่ม ศักยภาพของชุมชนและใช้จุดแข็งของชุมชนทางด้านวัฒนธรรมวิถีชีวิตและภูมิปัญญาเพื่อ เชื่อมโยงสู่ภาคการผลิตและบริการเพื่อจะ สามารถสร้างเอกลักษณ์ของตนเองและขยายโอกาส ทางการตลาดมากยิ่งขึ้น ฉันทมัย เจียรกุล (2557) การพัฒนาชุมชนต้องเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนปัจจุบันสภาพทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมกำลังเป็นจุดอ่อนสำคัญต่อการรักษาฐานการผลิตและการให้บริการรวมทั้งการ ดำรงชีวิตของคนไทยซึ่งปัญหาดังกล่าวเกิดจากการลดลงของพื้นที่ป่าไม้ ทรัพยากรดินเสื่อมโทรม ความหลากหลายทางชีวภาพถูกคุกคาม ความเสี่ยงในการขาดแคลนทรัพยากรน้ำในอนาคต ปัญหาสิ่งแวดล้อมเพิ่มสูงขึ้นตามการขยายตัวของเศรษฐกิจและชุมชนเมืองการเปลี่ยนแปลง สภาพภูมิอากาศและภัยพิบัติทางธรรมชาติมีความผันผวนและรุนแรงมากขึ้นและข้อตกลง ระหว่างประเทศเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศทวีความเข้มข้นซึ่งจะส่งผลต่อแนว ทางการพัฒนาประเทศในอนาคต

การปรับปรุงกระบวนการผลิตเป็นหัวใจสำคัญของการเพิ่มผลผลิต ลดต้นทุน เพิ่ม คุณภาพผลผลิต ที่ผ่านมามีประเทศไทยมีงานวิจัยด้านเกษตรมากมาย แต่น่าเสียดายที่ผลงาน เกือบทั้งหมดไม่ถูกนำไปปฏิบัติจริงในแปลงของเกษตรกร ทั้งนี้อาจเกิดได้จากหลายสาเหตุ อาทิ

เกษตรกรเข้าไม่ถึงงานวิจัยดังกล่าว เกษตรกรมีพฤติกรรมเคยชินกับการผลิตในรูปแบบเดิม หรือเกษตรกร มีข้อจำกัดด้านการเงิน เราสามารถก้าวข้ามข้อจำกัดเหล่านี้ได้ด้วยความร่วมมือของหน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาสังคม และเอกชน การพัฒนาในระยะต่อไปจึงมุ่งเน้นการรักษาและฟื้นฟูฐานทรัพยากรธรรมชาติการสร้างควมมั่นคงด้านน้ำ และการบริหารจัดการทรัพยากรให้มีประสิทธิภาพการสร้างคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดีลดมลพิษ ลดผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน และระบบนิเวศการเพิ่มประสิทธิภาพการลดก๊าซเรือนกระจก และขีดความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ และการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ เพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติและลดความสูญเสียในชีวิตและทรัพย์สินที่เกิดจากสาธารณภัย

การพัฒนาผลิตภัณฑ์เป็นการปรับปรุง หรือเปลี่ยนแปลงกระบวนการผลิตภัณฑ์ให้ตรงตามความต้องการของผู้บริโภค โดยรูปแบบในการพัฒนาอาจเป็นด้านบรรจุภัณฑ์ หรือตัวผลิตภัณฑ์ งานพัฒนาผลิตภัณฑ์เป็นเครื่องมือที่มีความจำเป็น จะต้องอาศัยทั้งระบบและกลยุทธ์ก่อให้เกิดผลิตภัณฑ์ในเชิงพาณิชย์ การสร้างแนวความคิดผลิตภัณฑ์เป็นขั้นตอนเริ่มต้นสำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยอาศัยการเข้าถึงความต้องการหรือความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์อย่างแท้จริง การค้นหาความต้องการของผู้บริโภคจำเป็นต้องอาศัยเทคนิคต่าง ๆ การเลือกใช้เทคนิคใดนั้นขึ้นกับการพิจารณาความเหมาะสม ปัญหาของการเกษตรที่ผ่านไ่มักจะได้ยินคำว่าทำมากได้น้อย ราคาขึ้นอยู่กับผันผวนการตลาดของพ่อค้าคนกลาง หากกลุ่มเกษตรกรได้หันมาศึกษาและนำหลักทางการเกษตรแบบพุทธก็จะทำให้การผลิตผลทางการเกษตรแบบการยั่งยืน ต่อเนื่อง รู้การบริการจัดการแบบพึ่งพา การประกอบอาชีพทางการเกษตรให้ยั่งยืนเกษตรกรพึ่งนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาประกอบ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (2554) ได้ให้ความหมายของสัมมาอาชีวะว่า หมายถึง การเลี้ยงชีวิตชอบ คือ เว้นจากเลี้ยงชีวิตโดยทางที่ผิด สัมมาอาชีวะ หมายถึง การเว้นจากมิถิชาชีพทุกชนิดประกอบแต่การงานที่สุจริต ไม่ผิดกฎหมายไม่ผิดศีลธรรม ไม่ก่อความเดือดร้อนทั้งแก่ตนเองและบุคคลอื่น ดำเนินชีวิตด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้ถูกต้องตามตัวบทกฎหมาย เคารพกฎกติกาของสังคมประกอบอาชีพที่สุจริตตรงไปตรงมา ไม่ทุจริตคอร์รัปชัน ไม่ว่าจะเป็สิ่งเล็กสิ่งน้อยใด ๆ ก็ตามเพื่อการประกอบอาชีพสัมมาอาชีวะจะได้ถูกต้องตามหลักของพระพุทธศาสนาทำให้ผู้ที่ปฏิบัติตามมีวิถีชีวิตและจริยธรรม ในตนเองได้เป็นอย่างดี การ

ประกอบอาชีพทางการเกษตรปัจจุบันของเกษตรกร พบว่า ผลิตและจำหน่ายในกลุ่มชุมชนขนาดย่อม ย่อมได้รับการเอาใจเอาเปรียบดั่งนั้นจึงควรสร้างระบบและกลไกสำหรับการต่อรองทางการตลาด ได้แก่ การร่วมวิสาหกิจชุมชนเป็นการประกอบการของคนในชุมชนที่รวมกลุ่มกันทำงานโดยกลุ่มคนจำนวนหนึ่งที่มีปัญหา ความต้องการ ภูมิปัญญา ภูมิรู้ ฐานทรัพยากรที่เป็นไปในลักษณะเดียวกัน มีจุดประสงค์ร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นการประกอบการเพื่อบริโภคของตนเอง ทดแทนการนำเข้า ลดการพึ่งพาทภายนอก สร้างรายได้เพิ่มโดยใช้กระบวนการเรียนรู้เป็นตัวขับเคลื่อน มีการพึ่งตนเองเป็นเป้าหมาย เพื่อให้สามารถจัดการกับปัญหาหนี้สินความยากจนหรืออื่น ๆ ได้อย่างยั่งยืน

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรปลอดภัย อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน ในพื้นที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนอำเภอสันติสุข ได้แก่ ตำบลป่าเลาหลวง ตำบลพงษ์ และตำบลทุ่งพงษ์ โดยเน้นกลุ่มเป้าหมายวิสาหกิจชุมชนวัดโป่งคำ เป็นศูนย์สำรวจ วิเคราะห์ ออกแบบพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ร่วมศึกษาและพัฒนา ผลกระทบของการดำเนินโครงการวิจัย จะก่อให้เกิดการสร้างธุรกิจชุมชนภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่ควบคู่กับการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่ เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิตทางการเกษตรปลอดภัยทั้งในด้านการผลิต การซื้อ-ขายผลผลิตการแปรรูป และการบริโภคของคนในชุมชนอย่างมีส่วนร่วม โดยใช้ทรัพยากรของชุมชนมีการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเกื้อกูลและเป็นธรรมจะส่งผลให้คนในชุมชนและภาคีเครือข่ายได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและสังคมอันจะนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้มีความเข้มแข็งและการพัฒนาอาชีพที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและคนในชุมชน มีรายได้ควบคู่กับการร่วมดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมของชุมชนเพื่อนำไปสู่สร้างมูลค่าเพิ่มผลผลิต ช่วยสร้างงาน สร้างรายได้ในชุมชน และสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบเศรษฐกิจในชุมชนสืบไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาผลิตภัณฑ์สินค้าทางการเกษตรปลอดภัย อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน
2. เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าทางการเกษตรปลอดภัย อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน
3. เพื่อศึกษาแนวทางการยกระดับผลิตภัณฑ์สินค้าทางการเกษตรปลอดภัย อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานของการวิจัย 3 ประเภท คือ การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) โดยทีมวิจัยจากวิทยาลัยสงฆ์นครน่านเป็นผู้ออกแบบกระบวนการร่วมกันกำหนดกิจกรรมการวิจัย แล้วดำเนินงานวิจัยตามแผนที่จัดทำไว้ โดยมีคณบดีนักวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดน่านให้การสนับสนุนการดำเนินงานวิจัย ซึ่งมีวิธีการดำเนินงานโดยมีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

1. การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูล จากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง หนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม เอกสารแสดงความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศเป็นรากฐานของการสร้างความมั่นคงทางอาหาร การพัฒนาคุณภาพมาตรฐานตรงตามความต้องการของตลาด และการยกระดับเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์สินค้าทางเกษตรปลอดภัย

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีขั้นตอนดังนี้

2.1 การลงพื้นที่ชุมชนเป้าหมายเพื่อสนทนากลุ่ม สัมภาษณ์ และรวบรวมข้อมูลจากพระสงฆ์ ผู้นำชุมชนในพื้นที่พัฒนาอาชีพที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและคนในชุมชนมีรายได้และวิเคราะห์รูปแบบ กระบวนการ องค์ประกอบ การบริหารจัดการ การดำเนินงาน และปัญหาในพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรปลอดภัยสู่การยกระดับสินค้าทางการเกษตรเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์สินค้าทางการเกษตรปลอดภัย

2.2 การสัมภาษณ์ สนทนากลุ่มกับตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ เพื่อการสร้างเครือข่ายและสร้างการมีส่วนร่วมส่งเสริมและพัฒนาผลผลิตการเกษตรสู่เกษตรปลอดภัย

2.3 การพูดคุยกับกลุ่มเกษตรกร และกลุ่มจิตอาสาที่ทำงานในพื้นที่ชุมชนเกษตรปลอดภัยวัดโป่งคำ อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน เพื่อสำรวจและสอบถามผลิตภัณฑ์สินค้าทางการเกษตรปลอดภัย อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน

3. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลภาคสนาม (Field Study) โดยการคัดเลือกชุมชนเป้าหมายแบบเจาะจงเพื่อหาข้อมูลเกี่ยวกับองค์การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนเกษตร

ปลอดภัยวัดโป่งคำ อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน โดยเน้นการทำงานวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research-PAR) มีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ร่วมถอดบทเรียน และสรุปองค์ความรู้การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากการเกษตรบนฐานธรรมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสู่ เกษตรปลอดภัย อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน พัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าทางการเกษตรปลอดภัย อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน

ขั้นตอนที่ 2 ส่งเสริมการทำเกษตรปลอดภัย เป็นการส่งเสริมการพัฒนา หลังจากได้ข้อมูลสรุปองค์ความรู้จากกระบวนการถอดบทเรียน เบื้องต้นของชุมชนแล้ว และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ที่พื้นที่ชุมชน โดยการนำมาอภิปรายแสดงความคิดเห็นร่วมกันเพื่อกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการกำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงาน ตลอดจนกำหนดทรัพยากรและแหล่งทรัพยากรที่จะใช้เพื่อการวิจัย

ขั้นตอนที่ 3 ส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรปลอดภัย โดยการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินการพัฒนาหรือเป็นขั้นตอนปฏิบัติการตามแผนการวิจัยที่ได้วางไว้ ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการสร้างมูลค่าทางการเกษตรปลอดภัยโดยเน้นการทำงานวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research-PAR)

ขั้นตอนที่ 4 ส่งเสริมการตลาด จัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์เกษตรปลอดภัย โดยมีช่องทางการสร้างการตลาด 3 ช่องทางคือ 1) นำเสนอผลิตภัณฑ์ต่อผู้มีบทบาทของจังหวัดเพื่อให้เห็นความสำคัญและการพัฒนา อาทิเช่น ผู้ว่าราชการจังหวัด นายกองค้การบริหารส่วนจังหวัด พัฒนาชุมชนเป็นต้นสำหรับจัดนิทรรศการและบูทจำหน่ายสินค้า 2) จัดจำหน่ายด้วยตนเอง ด้วยการฝากร้านจำหน่ายต่าง ๆ ในจังหวัด 3) หาช่องทางการทำตลาดแบบออนไลน์ เป็นต้น โดยกลุ่มวิสาหกิจชุมชนต้องมีส่วนร่วมในกิจกรรม

ขั้นตอนที่ 5 เป็นการมีส่วนร่วมติดตามประเมินผลการดำเนินงานวิจัย และผลของการพัฒนาจากการดำเนินการไปแล้วว่าสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือไม่ มีปัญหาอุปสรรคและข้อจำกัดอย่างไร เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นได้ทันที และนำข้อผิดพลาดไปเป็นบทเรียนในการดำเนินการต่อไป การเปิดโอกาสเข้าร่วมในพื้นที่ในชุมชนทั้งในด้านการใช้ทรัพยากรของชุมชนมีการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเกื้อกูลและเป็นธรรม

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหวังให้เกิดการสร้างธุรกิจชุมชนภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่ควบคู่กับการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่ เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิตทางการเกษตรปลอดภัยทั้งในด้านการผลิต การซื้อ-ขายผลผลิตการแปรรูป และการบริโภคของคนในชุมชนอย่างมีส่วนร่วม โดยใช้ทรัพยากรของชุมชนมีการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเกื้อกูลและเป็นธรรมจะส่งผลให้คนในชุมชนและภาคีเครือข่ายได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและสังคมอันจะนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้มีความเข้มแข็งและการพัฒนาอาชีพที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและคนในชุมชน มีรายได้ ควบคู่กับการร่วมดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมของชุมชนเพื่อนำไปสู่สร้างมูลค่าเพิ่มผลผลิต ช่วยสร้างงาน สร้างรายได้ในชุมชน และสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบเศรษฐกิจในชุมชน

สรุปผลการวิจัย

1. ผลิตรัถส์สินค้าทางการเกษตรปลอดภัย อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน พบว่าผลิตรัถส์ทางการเกษตรแบ่งเป็น 3 ตำบลดังนี้

กลุ่มเกษตรกรตำบลป่าแลวหลวง ได้มีการรวมกลุ่มเกษตรกรผลิตได้แก่ไม้ เช่น ไม้ซางหม่น ไม้รวก ยังไม่ปรากฏผลิตรัถส์สินค้าจากไม้ที่ชัดเจนเนื่องจากอยู่ในช่วงไม้กำลังให้ผลผลิต และพบว่ามีการพัฒนาแนวคิดทางการเกษตรจากพื้นที่ใช้สอยหลังบ้านปลูกผักจำหน่ายแบบเกษตรอินทรีย์

กลุ่มเกษตรกรตำบลพงษ์ และตำบลทุ่งพงษ์ พบว่า มีพื้นที่ราบมากกว่าตำบลป่าแลวหลวง ผลิตรัถส์ทางการเกษตรที่พบได้แก่ กลุ่มเกษตรกรที่ปลูกผักปลอดสารพิษ ข้าวไรซ์เบอร์รี่ ฟักทอง ถั่วฝักยาว ชิม ข่า ตะไคร้ ผักกาดขาว คื่นช่าย ฯ ที่บริโภคประจำวัน โดยมีแหล่งน้ำที่นำมาใช้ได้แก่ อ่างเก็บน้ำพงษ์ ทำให้เกษตรกรมีโอกาสในการพัฒนาเกษตรอินทรีย์อย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ยังพบว่า เกษตรกรควรเพิ่มประสิทธิภาพกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตรัถส์สินค้าเกษตรที่สำคัญของเกษตรกร ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3 แนวทางได้แก่

1) เกษตรกรควรประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านเทคนิคการจัดการด้านดิน โดยภาคีเครือข่ายได้มีส่วนร่วมและช่วยเป็นที่ปรึกษาให้แก่กลุ่มเกษตรกร เนื่องจากปัจจุบันเกษตรกรหรือผู้บริโภคหันมาใส่ใจต่อสุขภาพ

2) เทคนิคการผลิตเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต โดยต้องเพิ่มต้นทุนมากนักร และพยายามใช้ทรัพยากรในชุมชนให้มากที่สุด

3) ด้านการลดต้นทุนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต โดยวิเคราะห์เปรียบเทียบกับต้นทุนการผลิตกับผลผลิตที่ผลิตได้จากปีก่อน ๆ

นอกจากนี้ยังพบว่า ปัจจัยที่ทำให้เกษตรกรสามารถพึ่งตนเองได้นั้นเกิดจากการที่ พระสงฆ์เป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง ได้แก่ พระครูสุจริณันทรธรรม เจ้าคณะอำเภอ สันติสุข เจ้าอาวาสวัดโป่งคำ นำแนวคิดของการใส่หมวกให้ภูเขา ใส่รองเท้าให้ตีนดอย เป็นแนวคิดของการฟื้นฟูป่าต้นน้ำสันติสุข สืบเนื่องจากพื้นที่ป่าลดลง จำนวนประชากรเพิ่มขึ้น เพื่อให้ประชาชนทราบและเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาภัยแล้ง การจัดการขยะ น้ำเสีย การอนุรักษ์ดิน น้ำและการเพิ่มพื้นที่สีเขียว โดยเฉพาะพระสงฆ์ในสังคมไทยเป็นผู้นำที่ชุมชนให้ความศรัทธามากกว่านโยบายภาครัฐ หลายจังหวัดพระสงฆ์ได้มีการประยุกต์แนวคิดการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมาดำเนินกิจกรรมทางสังคม เช่น การบวชป่า การอนุรักษ์ ป่าต้นน้ำป่าชุมชน การสืบชะตาแม่น้ำ ล้วนเป็นกุศโลบายของการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมและส่งผลกระทบต่อ ปัจจัยของสุขภาพมนุษย์ที่บริโภคอาหารที่มาจากป่า หรือกลุ่มเกษตรกรพื้นฐาน

โดยสรุปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรอำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน แบ่งออกเป็น ผลิตภัณฑ์ด้านการเกษตร ผลิตภัณฑ์เครื่องจักสาน และผลิตภัณฑ์แปรรูป ได้แก่

1) ผลิตภัณฑ์ด้านการเกษตรนิยมปลูกพืชผัก ผลไม้ตามฤดูกาล เช่น พริกเขียว พริกทอง กระเทียม ข้าวไรซ์เบอร์รี่ กล้วย ชিং ข่า ตะไคร้ ผักกาดขาว คენห่า ไข่ขางหม่น ไข่รวก ถั่วเหลือง ยาสูบ มะม่วง ส้ม เสาวรส ฯลฯ ใช้พื้นที่ปลูกตามในแหล่งชุมชนหรือในครัวเรือน

2) ผลิตภัณฑ์เครื่องจักสาน ได้แก่ เครื่องมือในการเกษตรกรรม เช่น วี (กาอี) กระบุง ตระกล้า ชะลอม เป็นต้น เครื่องมือในครัวเรือน เช่น กระซอนกรองกะทิ กระตืบข้าวหรือ แอบข้าว (แอบข้าว) เป็นต้น เครื่องมือจับสัตว์ เช่น ลอบ ไช ข้อง ชนาง สุ่ม เป็นต้น

3) ผลิตภัณฑ์ด้านการแปรรูป ได้แก่ กล้วยฉาบ กล้วยอบสมุนไพร กล้วยไข่แปรรูป กล้วยหอมทองแปรรูป กล้วยน้ำว่าแปรรูป ข้าวแต่น น้ำเสาวรส ชิงสามรส สบู่ผ้าใฝ่ ฯลฯ

2. การพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าทางการเกษตรปลอดภัย อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน กระบวนการพัฒนาสินค้าทางการเกษตรอำเภอสันติสุข พบว่า เกษตรกรมีการร่วมกลุ่มวิสาหกิจ ชุมชนจำนวน 56 กลุ่ม บางกลุ่มไม่พร้อมที่จะผลักดันสู่กลุ่มเกษตรกรการคุณภาพเพราะขาด

คุณสมบัติสำคัญคือองค์ความรู้ทางเทคโนโลยีการเกษตร ขาดข้อมูลประกอบการในการตัดสินใจ ไม่สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลของภาครัฐ และขาดกระบวนการต่อยอด ผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องอย่างน้อย 3 กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ ตำบลสันติสุข ได้แก่ วิสาหกิจไม่รวม วิสาหกิจการแปรรูปกล้วย วิสาหกิจชุมชนป่าแลวผักดีดี ตำบลพงษ์ ได้แก่ กลุ่มวิสาหกิจข้าวแต่น กลุ่มวิสาหกิจเกษตรอินทรีย์ วิสาหกิจชุมชนตำบลคูพงษ์ ได้แก่ กลุ่มวิสาหกิจเกษตรอินทรีย์ กลุ่มวิสาหกิจเกษตรกรเลี้ยงวัวบ้านน่านมั่นคง เกษตรอินทรีย์พอเพียงร่วมใจสันติสุข เป็นต้น และนอกจากนี้ยังมีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนเข้ามาช่วยเหลืออย่างต่อเนื่อง เกษตรกรอำเภอสันติสุขควรพัฒนาและส่งเสริมให้ผู้ประกอบการ แรงงานวิสาหกิจชุมชน สมาชิกกลุ่ม OTOP กลุ่มอาชีพต่าง ๆ ได้รับความรู้และทักษะฝีมือ ผลักดันให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการทำธุรกิจแนวใหม่ และประยุกต์ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยี นวัตกรรมแปลกใหม่ และพัฒนาปรับปรุงแบบการทำธุรกิจรองรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต เพื่อสร้างความเข้มแข็งและมั่นคงให้แก่เศรษฐกิจฐานรากในระดับชุมชนของประเทศ โดยนำเครือข่ายพระสงฆ์ที่มีบทบาทเป็นผู้นำ ได้แก่ เครือข่ายวัดโป่งคำ อ.สันติสุข จ.น่าน เป็นผู้นำในการพัฒนา และผู้วิจัยเห็นว่าควรส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรที่มีความหลากหลาย ได้แก่ กลุ่มแปรรูปไม้ไผ่, กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์พอเพียงร่วมใจสันติสุข, กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์น่าน, กลุ่มเกษตรอินทรีย์พัฒนาบ้านดอนกลาง, กลุ่มวิสาหกิจแปรรูปเกษตรเมืองโพง เป็นต้น ให้ได้รับการพัฒนาต่อไป สินค้าเกษตรที่เน้นเกษตรอินทรีย์นั้นมีอุปสรรคปัญหาที่สำคัญ ๆ 2 ด้าน คือ ด้านการเตรียมตัวของเกษตรกรที่ต้องการเปลี่ยนจากการทำเกษตรอุตสาหกรรม เกษตรเชิงเดี่ยวหรือเกษตรเคมีมาเป็นเกษตรอินทรีย์ และด้านเครื่องหมายรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ในส่วนของด้านเครื่องหมายรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์นั้นมีขั้นตอนที่ซับซ้อน และไม่ใช่ออกภาพ ในขณะที่เดียวกันด้านการส่งออกในปัจจุบันก็ยังไม่มีความมาตรฐานเกษตรอินทรีย์กลางที่ใช้ได้ทุกประเทศซึ่งเป็นอุปสรรคทางการค้าที่สำคัญของผู้ค้าเกษตรอินทรีย์ แต่ปัญหาที่สำคัญมากที่สุด 2 ด้านนี้ก็คือ ปัญหาการเตรียมตัวของเกษตรกร เนื่องจากเกษตรกรจะต้องเว้นช่วงการผลิตระหว่างเกษตรเคมีและเกษตรอินทรีย์อย่างน้อย 2-5 ปี ซึ่งในความเป็นจริงนั้นส่งผลกระทบต่อการทำเกษตรของเกษตรกรเป็นอย่างมาก ทำให้เกษตรกรที่ต้องการปรับเปลี่ยนพื้นที่การเกษตรจากเกษตรเคมี หรือการปลูกพืชเชิงเดี่ยว มาเป็นเกษตรอินทรีย์นั้นจะต้องผันตัวเองมาเป็นการผลิตแบบเกษตรปลอดภัยก่อน เพื่อไม่ให้เสียประโยชน์จากการเว้นช่วงการผลิต เมื่อ

เกษตรกรพร้อมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ปัจจุบันเน้นกระบวนการผลิตในครัวเรือนเป็นหลัก เช่น ผลิตผักจำหน่ายจากพื้นที่ไม่ได้ใช้ ผลิตข้าวแต๋นราคาถูกเปลี่ยนเป็นผลิตภัณฑ์ข้าวแต๋นรสชาติต่าง ๆ เป็นต้น

3. การยกระดับผลิตภัณฑ์สินค้าทางการเกษตรปลอดภัย อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน จากการสัมภาษณ์และพูดคุยคณะกรรมการบริหารกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวัดโป่งคำ พบว่า แนวทางการยกระดับผลิตภัณฑ์สินค้าทางการเกษตรแบบปลอดภัย สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนได้ นอกเหนือจากการให้ความรู้และสร้างองค์ความรู้เชิงบูรณาการร่วมกับเครือข่ายด้านการเกษตรทั้งภาครัฐ วิสาหกิจ หรือชุมชนเครือข่ายด้านการเกษตร สร้างโอกาสในการแปรรูปผลิตทางการเกษตรให้มากขึ้น เน้นการตลาดที่คาดว่าจะเพิ่มมากขึ้นในอนาคต ความต้องการผลิตภัณฑ์ที่ปลอดภัยต่อผู้บริโภค สะดวกในการใช้ชีวิตของผู้บริโภคยุคใหม่ นอกจากนี้จุดเด่นของการเกษตรอำเภอสันติสุขเป็นแบบวิสาหกิจมีลักษณะการบริหารงานแบบผู้นำ กล่าวคือ สมาชิกจะนำผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร (เกษตรปลอดภัย) มาขายให้กับกลุ่มฯ และประธานกลุ่มฯ จะเป็นตัวแทนกลุ่มในการจำหน่ายผลผลิตต่อไป สินค้าทางการเกษตรที่ได้รับการยกระดับสู่การจำหน่ายได้แก่ กลุ่มโดยในปี 2565 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนฯ สามารถจำหน่ายผลผลิตได้ประมาณ 5,500 กิโลกรัม/ปี โดยส่วนใหญ่เป็นผลิตภัณฑ์ฟักทอง ซึ่งและเพื่อให้กลุ่มค้าทางการเกษตรที่เป็นอาหารนั้นจะมีเทคนิคในการเพิ่มมูลค่าโดยการแปรรูปหรือการถนอมอาหารเพื่อเพิ่มมูลค่าแก่สินค้าให้มีราคาที่สูงขึ้นกว่าเดิม เช่นการแปรรูปน้ำใ้เป็นสบู่ใ้ การแปรรูปขิงสามรส ชาสมุนไพร เป็นต้น ซึ่งหากมีการทำอย่างเป็นระบบ จะช่วยส่งผลให้ผลผลิตสินค้าทางการเกษตรมีปริมาณไม่ล้นตลาด ทำให้ไม่เกิดสงครามราคาที่จะทำให้ราคาสินค้าลดลง อีกทั้งยังเสริมสร้างอาชีพใหม่ ๆ ในชุมชน และยังสามารถลดต้นทุนการผลิตสินค้าได้อีกด้วย เนื่องจากผลผลิตทางการเกษตรที่ได้ผ่านกระบวนการแปรรูปมาแล้วนั้นโดยส่วนใหญ่จะมีขนาดที่เล็กกว่าขนาดปกติ ทำให้ค่าใช้จ่ายในการขนส่งสินค้าจากแหล่งผลิตไปยังแหล่งจัดจำหน่ายลดลง

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลิตภัณฑ์สินค้าทางการเกษตรปลอดภัย อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน มีข้อจำกัดด้านพื้นที่ ทั้งนี้เพราะเนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นเขา ด้วยบริบทของพื้นที่อำเภอสันติสุข จังหวัด

น่าน ทางภูมิศาสตร์เป็นอำเภอที่ตั้งขึ้นบนพื้นที่โอบล้อมด้วยภูเขา มีแม่น้ำสายหลักผ่าน คือ แม่น้ำมวบ น้ำโซ้ง การประกอบอาชีพของประชาชนในอำเภอสันติสุขส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรม ไร่ไร่นาดอยเพราะพื้นที่ราบลุ่มมีน้อย ประกอบด้วย จำนวนประชากรมีจำนวนไม่มากนัก ระยะทางการเดินทางจากตัวเมืองน่านเข้าสู่อำเภอสันติสุข เป็นระยะทางราวประมาณ 32 กิโลเมตร จึงทำให้ประชาชนบางส่วนจะออกมารับจ้างทำงาน และศึกษาเล่าเรียนในตัวอำเภอน่าน ข้าวนา ข้าวไร่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ทำให้เกษตรกรมีปัญหารายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพและมีหนี้สิน และยังมีการใช้สารเคมีจำนวนมากเพื่อกำจัดวัชพืช โดยมีพ่อค้าคนกลางปัจจัยการผลิตให้ก่อน และหักเงินคืนเมื่อรับซื้อผลผลิต สำหรับทางเลือกในการปลูกพืชอื่น ๆ ยังจำกัด ดังนั้นจึงแบ่งสินค้าทางการเกษตรอำเภอสันติสุข ดังนี้ 1) ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตตามฤดูกาล เช่น ข้าว ข้าวโพด มันสำปะหลัง และถ่านอัดแท่งจากซังข้าวโพด 2) ผลิตภัณฑ์จากการปลูกไม้ยืนต้น ได้แก่ มะม่วง เงาะ มะม่วงหิมพานต์ 3) ผลิตภัณฑ์จากต้น ได้แก่ ไม้สัก ยางพารา ใฝ่รวก เป็นต้น 4) ผลิตภัณฑ์ใช้สอยและครุภัณฑ์ ได้แก่ ไม้กวาดดอกหญ้า ผ้าทอย้อมสีธรรมชาติ ตระกร้า เป็นต้น 5) ผลิตภัณฑ์ด้านอาหาร ได้แก่ การแปรรูปชาสมุนไพร 6) สินค้าด้านปศุสัตว์ ได้แก่ เกษตรกรมีการเลี้ยงสุกรขุน การเลี้ยงไก่ เพื่อจำหน่ายและบริโภคในครัวเรือน และ 7) ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ได้แก่ ผักคะน้า ผักกาดขาว ฟักทอง แตงกวา ชিং เป็นต้น

การเกษตรจะยั่งยืนของอำเภอสันติสุขเกิดจากการตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน การรวมกลุ่มผลิตสินค้าทางการเกษตรชนิดเดียวกันเพื่อการต่อรองขายทุน สอดคล้องกับแนวคิดของ Erwin, W. (1978) กล่าวว่า กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินการพัฒนา ร่วมคิด ตัดสินใจ แก้ปัญหาของตนเอง เน้นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแข็งขันของประชาชน ใช้ความคิดสร้างสรรค์ และความชำนาญของประชาชนแก้ไขปัญหา ร่วมกับการใช้วิทยากร หรือการที่ผู้ได้รับผลประโยชน์หรือมีส่วนได้เสียในการพัฒนาได้ใช้ความพยายามร่วมกันในขั้นตอนต่าง ๆ ของกระบวนการพัฒนา ด้วยความรู้สึกผูกพันในความเป็นเจ้าของหรือหุ้นส่วน เพื่อทำให้งานหรือโครงการนั้นบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ทุกฝ่ายได้รับประโยชน์ร่วมกัน การทำเกษตรของชุมชนต้องพึ่งตนเองเป็นหลักถึงแม้จะมีปัญหาอุปสรรคอย่างไรก็ตามสอดคล้องกับงานวิจัยของยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2537) ได้กล่าวว่า การพึ่งตนเองหมายถึง การที่ชุมชนมีความสามารถที่จะดำเนินโครงการและลงทุนดำเนินกิจการได้ด้วยตนเอง เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ท้องถิ่น และยังหมายถึงสมาชิกของชุมชน หรือชาวบ้านสามารถ

ช่วยเหลือตนเองและมีขีดความสามารถที่จะแก้ปัญหา หรือสนองความต้องการของตนเองและชุมชนได้มากขึ้น รวมทั้งสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองได้อย่างเหมาะสม ดังนั้นการเกษตรสินค้าทางการเกษตรอำเภอสันติสุขจึงมีไม่มาก และการจัดจำหน่ายในตลาดชุมชนเป็นหลัก ได้แก่อสินค้าด้านอาหารเป็นหลัก และต้องจำหน่ายให้หมดหากไม่หมดก็เป็นสินค้าที่แจกจ่ายให้แก่ญาติพี่น้องเช่นผักกาด ต้นหอม ผักชี เป็นต้น

2. เกษตรกรมีการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจำนวน 56 กลุ่ม แต่ละกลุ่มมีการพัฒนาต่อเนื่อง ทั้งนี้เพราะกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ได้รับความรู้และทักษะฝีมือ ผลักดันให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการทำธุรกิจแนวใหม่ และประยุกต์ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยี นวัตกรรมแปลกใหม่ และพัฒนาปรับปรุงแบบการทำธุรกิจรองรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต เพื่อสร้างความเข้มแข็งและมั่นคงให้แก่เศรษฐกิจฐานรากในระดับชุมชนของประเทศ เกษตรกรจะอยู่ได้เกิดจากการรวมกลุ่มการค้าหรือวิสาหกิจชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดของดวงเดือน สมวัฒน์ศักดิ์ (2548) การแบ่งตามลักษณะการประกอบการเป็นหลัก สามารถแบ่งออกได้ 2 ประเภท ดังนี้ 1) วิสาหกิจชุมชนพื้นฐาน เป็นการผลิตเพื่อการใช้ในท้องถิ่นเป็นหลัก ซึ่งมีอยู่ 5 อย่าง คือ ข้าว อาหาร สมุนไพร ของใช้ปุ๋ย ซึ่งอยู่ในขีดความสามารถของชาวบ้านทั่วไปจะทำได้เป็นของต้องกินต้องใช้ประจำวัน มีมูลค่ามากกว่าครึ่งของค่าใช้จ่ายทั้งปีของแต่ละครัวเรือน แต่ชาวบ้านทั่วไปไม่ได้อยู่ไกลเมือง หรือไกลเมืองต่างก็ซื้อกินซื้อใช้ 2) วิสาหกิจชุมชนก้าวหน้า เป็นวิสาหกิจชุมชนที่สามารถนำออกสู่ตลาดใหญ่ได้ เพราะมีลักษณะเฉพาะตัว มีเอกลักษณ์ท้องถิ่น บางอย่างอาจมีสูตรเด็ดเคล็ดลับหรือคุณภาพดี ในระดับมาตรฐาน สามารถแข่งขันกับผลิตภัณฑ์หรือสินค้าทั่วไปได้ หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ก็คือ หนึ่งในวิสาหกิจชุมชนก้าวหน้า สอดคล้องกับงานวิจัยของชยานิชฐ์ บุญมา (2551) พบว่า ข้อมูลของวิสาหกิจชุมชน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 31-40 ปี ระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย มีรายได้ 10,001-15,000 บาท ต่อเดือนสถานภาพสมรส ประเภทสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) โดยส่วนใหญ่เป็นประเภทอาหารจำนวนสมาชิกในกลุ่มมี 25 คนขึ้นไป ซึ่งมีสัดส่วนในการจัดจำหน่ายสินค้าในประเทศ 100 เปอร์เซ็นต์ ลักษณะเป็นแบบขายปลีกโดยผลิตสินค้าเองทั้งหมดระยะเวลาดำเนินธุรกิจจนถึงปัจจุบันรวม 3 ปี แต่ไม่เกิน 6 ปี ลักษณะเงินทุนโดยส่วนใหญ่เป็นงบประมาณของตนเองทั้งหมดไม่ได้กู้เงินจากหน่วยงาน/สถาบันการเงิน นอกจากนั้นขีดความสามารถของผู้ประกอบวิสาหกิจชุมชนด้านองค์กรและพนักงานด้านการตลาดและลูกค้าด้านการผลิตและบริการด้านบัญชีและการเงินด้าน

ปรับปรุงและพัฒนาธุรกิจชุมชนสู่ความยั่งยืน คือ ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนประเภทเครื่องดื่มมีขีดความสามารถในระดับปานกลาง โดยมีความต้องการฝึกอบรมด้านการบริหารการตลาดในระดับมากส่วนผู้ประกอบการประเภทอาหาร ผ้า เครื่องแต่งกาย ของใช้ และของประดับตกแต่งศิลปะประดิษฐ์และของที่ระลึกและสมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร มีขีดความสามารถในห้าด้านหลักอยู่ในระดับน้อยหรือน้อยที่สุดโดยมีความต้องการฝึกอบรมด้านการบริหารการตลาดในระดับปานกลาง

3. กระบวนการยกระดับผลิตภัณฑ์สินค้าทางการเกษตรปลอดภัย อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน การบริหารวิสาหกิจโดยมีลักษณะการบริหารงานแบบผู้นำ ทั้งนี้เพราะเพื่อให้ตรงกับความต้องการของตลาด ผู้ผลิตและผู้วิจัยจึงมีแนวคิดร่วมกันว่าจะออกแบบผลิตภัณฑ์ที่เน้นไปที่ตราสินค้า รูปแบบของบรรจุภัณฑ์ และสร้างต้อบสินค้าด้วยพลังงานแสงอาทิตย์ เช่น ต้อบขิงเป็นต้น อย่างไรก็ตาม กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในอำเภอสันติสุข ควรมีความเชื่อมโยงเครือข่าย และสามารถขับเคลื่อนและร่วมพัฒนาเครือข่ายตามขีดจำกัดและความสามารถ คือการสร้างมูลค่าเพิ่มผลผลิตโดย 1) การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ 2) การตลาดออนไลน์ 3) ผลิตภัณฑ์นวัตกรรมมีการวิจัยพัฒนา คิดสร้างสรรค์ออกมา เช่น น้ำไผ่, สบู่ไผ่, ขิง 3 รส, ข้าวแต่น, ผลิตภัณฑ์จากไผ่, นำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนา เพื่อช่วยให้ชุมชนมีความสามารถผลิตสินค้าได้รวดเร็วมากยิ่งขึ้น และส่งเสริมการพัฒนามาตรฐานของสถานที่ที่ใช้ในการผลิตและอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ ให้มาตรฐาน อุตสาหกรรม และเป็นมาตรฐานสากล รวมถึงการเพิ่มคุณค่าเข้าไปในแต่ละขั้นตอนของ Value Chain สอดคล้องกับงานวิจัยของดวงสมร พฤษพิบูล (2549); วีระศักดิ์ สมยานะ (2561) พบว่า เกษตรกรยังขาดความสามารถในการผลิตสินค้าให้ได้ปริมาณที่เพียงพอ รวมถึงคุณภาพผลผลิตในแต่ละรอบการผลิต โอกาส คือ กลุ่มเกษตรกรมีหน่วยงานที่คอยให้ความช่วยเหลือทั้งด้านความรู้และเงินทุน แต่อุปสรรคที่ต้องเผชิญ คือ มีการแข่งขันของสินค้าเกษตรในตลาดสูง ทั้งด้านราคาและปริมาณ แนวทางในการพัฒนากลุ่มเกษตรกร 6 มิติตามลำดับความสำคัญ เริ่มจากมิติการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต โดยใช้ทรัพยากรของชุมชนอย่างคุ้มค่าตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากนั้นกำหนดมิติของเป้าหมายของการพัฒนาศักยภาพขึ้นโดยกำหนดกลยุทธ์โครงสร้างและการแข่งขันสู่ระดับอาเซียนด้วยการจัดการความรู้ (KM) จากภูมิปัญญาของเกษตรกรชุมชนให้เกิดการต่อยอดของการสร้างมูลค่าเพิ่ม และนำไปใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์ให้ได้ เพื่อนำไปสู่มิติด้านการตลาด ซึ่งต้องพัฒนาแบบบูรณาการกับมิติ

ภาครัฐบาล สุดท้ายต้องเข้าถึงมิติของการพัฒนาระดับอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุนภาคการเกษตรชุมชนให้สามารถแข่งขันระดับอาเซียนได้ ทั้งนี้การวิจัยสามารถเพิ่มศักยภาพของชุมชนซึ่งได้ผลลัพธ์ของการพัฒนา 9 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาการตลาดสินค้าเกษตร และด้านการตรวจสอบความพึงพอใจของลูกค้า สอดคล้องกับงานวิจัยของพรธนิภา ชาวคำ และคณะ (2561) พบว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อเข้าสู่ตลาดธุรกิจโรงแรม จังหวัดเชียงราย พบว่า จากผลความพึงพอใจในด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์เข้าสู่ธุรกิจโรงแรม ด้านคุณภาพผลิตภัณฑ์ พบว่า มีความพึงพอใจเฉลี่ยสูงที่สุด ผลการศึกษาในการประเมินความพึงพอใจผลิตภัณฑ์เข้าสู่ธุรกิจโรงแรมพบว่า การส่งเสริมการตลาดและบรรยากาศของแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์สร้างความพึงพอใจต่อนักท่องเที่ยวในระดับมาก นอกจากนี้ผู้วิจัยเห็นว่าแนวทางการเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร คือ การแปรรูปให้สินค้าเกษตรที่สามารถต่อยอดไปสู่เชิงพาณิชย์ได้ จนได้รับมาตรฐานและเป็นที่ยอมรับ และจะพัฒนาต่อยอดได้ดีขึ้น ในรูปแบบบรรจุภัณฑ์ สมัยใหม่เหมาะแก่ผู้บริโภค และกลุ่มลูกค้าต่างประเทศในเชิงสร้างสรรค์

องค์ความรู้ใหม่

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรปลอดภัย อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน เกิดขึ้นจากความต้องการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเล็ก ๆ ที่ต้องการให้ชุมชนหรือเครือข่ายเกิดการเรียนรู้มุ่งพัฒนาสินค้าทางการเกษตรอินทรีย์ที่มีคุณค่า มุ่งเน้นที่รวมกลุ่มกันทำงานโดยทุกคนมีต้นทุนด้านการเกษตรแบบภูมิปัญญา ภูมิรู้ ฐานทรัพยากรที่เป็นไปในลักษณะเดียวกัน มีจุดประสงค์ร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นการประกอบการเพื่อบริโภคของตนเอง ทดแทนการนำเข้า ลดการพึ่งพาภายนอก สร้างรายได้เพิ่มโดยใช้กระบวนการเรียนรู้เป็นตัวขับเคลื่อน มีการพึ่งตนเองเป็นเป้าหมาย เพื่อให้สามารถจัดการกับปัญหาหนี้สินความยากจนหรืออื่น ๆ ได้อย่างยั่งยืน กระบวนการยกระดับสินค้าทางการเกษตรของอำเภอสันติสุขมีปัจจัยที่ควรพัฒนาให้ไปสู่มาตรฐานที่มีเป้าหมายได้แก่คุณสมบัติหรือตัวชี้วัด ของสินค้า

1. มีเรื่องราว (Story) ของผลิตภัณฑ์ หรือที่มาของผลิตภัณฑ์ ไม้ตำบปลาแลหวาง ที่มาจากปัญหาเขาหัวโล้น การทำการเกษตรเชิงเดี่ยวของเกษตรกร กลุ่มโป่งคำที่มาจากผู้นำสงฆ์ที่ต้องการช่วยแก้ปัญหาความยากจน และการรวมกลุ่มชุมชน

2. มีกระบวนการผลิตที่ได้มาตรฐาน มีเครื่องหมายรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ เช่น อย./มผช./มอก./ฮาลาล/สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) เป็นต้น

3. มีกระบวนการผลิตหรือบรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม แนวคิดของกลุ่มเกษตรกรสันติสุขเน้นอาหารปลอดภัยต่อผู้บริโภค เน้นเกษตรอินทรีย์จากการใช้หลักธรรมชาติ เรียกว่า “สัจจะ” จึงทำให้เกษตรกรที่ต้องการจำหน่ายสินค้าของตนเองต้องพัฒนาให้ได้มาตรฐานของกลุ่ม

4. มีตลาดหลักรองรับผลิตภัณฑ์ที่มีการสั่งซื้อผลิตภัณฑ์อย่างสม่ำเสมอ ไม่ใช่ตลาดที่เป็นงานแสดงสินค้า

สิ่งที่ค้นพบเพื่อให้ชุมชน หรือกลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้มีกระบวนการพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรให้ยั่งยืนได้ ผู้เสนอเห็นว่าควรมีกระบวนการพัฒนาดังนี้

ภาพที่ 1 กระบวนการพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรให้ยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานหรือวิสาหกิจชุมชนควรเพิ่มรูปแบบของการจำหน่ายสินค้ารูปแบบออนไลน์ ขึ้นตอนการทดสอบฉลากสินค้าและบรรจุภัณฑ์ของสินค้ากับกลุ่มตลาดว่า

ฉลากสินค้าและบรรจุภัณฑ์ของสินค้ามีความเหมาะสมหรือไม่ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาตามความต้องการของตลาด

2. ชุมชน ภาครัฐควรต่อยอดในประเด็นด้านการท่องเที่ยวด้านการพัฒนาด้านการตลาด รวมถึงการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวในเชิงกิจกรรมการตลาดกับภาคที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทั้งในจังหวัด และต่างจังหวัด

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. วิชาหกิจชุมชนควรนำผลการพัฒนาผลิตภัณฑ์นำไปเป็นแนวทางในการสร้างกระบวนการทางการตลาดให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์สินค้าเริ่มจากผลิตภัณฑ์แรกไปยังผลิตภัณฑ์ต่อไป

2. วิชาหกิจชุมชนควรตระหนักถึงความสำคัญของนโยบายทางการค้าที่เน้นการผลิตปลอดสารพิษ ซึ่งสามารถทำให้ผู้บริโภคเชื่อในแหล่งผลิตที่เน้นคุณธรรมขององค์กรทางพระพุทธศาสนาเป็นหลักเพื่อยึดฐานการค้าทางการตลาด

เอกสารอ้างอิง

ชญาณิชฐ์ บุญมา. (2551). *กลยุทธ์การเพิ่มขีดความสามารถของผู้ประกอบการวิชาหกิจ ชุมชน (OTOP) ในจังหวัดปทุมธานี*. (การค้นคว้าแบบอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทั่วไป). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

ดวงเดือน สมวัฒน์ศักดิ์. (2548). *วิชาหกิจชุมชน*. ชัยนาท: กรมส่งเสริมการเกษตร.

ดวงสมร พฤษภูมิกุล. (2549). *การบริหารจัดการวิชาหกิจชุมชน: กรณีศึกษาวิชาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรหนองรีร่วมพัฒนา*. (รายงานการวิจัย). กรมส่งเสริมการเกษตร: สำนักส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 2 ราชบุรี.

ทวิวงศ์ ศรีบุรี. (2539). *สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และการศึกษา*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธันยมัย เจียรกุล. (2557). *ปัญหาและแนวทางการปรับตัวของ OTOP เพื่อพร้อมรับการเปิด AEC*. วารสารนักบริหาร ที่ 34 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2557

นรินทร์ จงวุฒิเวศย์. (2550). *แนวคิดแนวทางการพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพฯ: บริษัท ไร่ไทยเพรส.

- พรรณนิภา ชาวคำ และคณะ. (2561). *การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อเข้าสู่ตลาดธุรกิจโรงแรม จังหวัดเชียงราย*. (วารสารวารสารวิทยาลัยดุสิตธานี ปีที่ 12 ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม - เมษายน 2561)
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2554). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์*. (พิมพ์ครั้งที่ 16). กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. (2537). *การพัฒนาชุมชนจากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: บางกอกบล็อก.
- วันชัย วัฒนศัพท์. (2552). *คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจของชุมชน*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า และมูลนิธิอาเซีย.
- วีระศักดิ์ สมยานะ. (2561). *การวิจัยและพัฒนาศักยภาพภาคการเกษตรของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ อย่างสร้างสรรค์ เพื่อการแข่งขันในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนบนพื้นฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง*. (รายงานการวิจัย). สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.): มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- Erwin, W. (1976). *Participation Management: Concept, Theory and Implementation*. Atlanta, Ga: Georgia State University Press.

Factors Affecting Health Tourism Logistics Management in the Eastern Economic Corridor Area (EEC)

Kanyathong Horadal¹ Rungnapa Lertpatcharapong² and Prasat Niyom³

Received: January 07, 2023

Revised: March 07, 2023

Accepted: March 25, 2023

Abstract

The objectives of this research article were 1) to study the context and situation of tourism logistics route management in the Eastern Economic Corridor on the basis of health tourism development; and 2) to study factors, problems and supporting factors of tourism logistics route management in the Eastern Economic Corridor on the basis of health tourism development. It was a mixed methods research. For quantitative research, the population used in the study was a group of tourists who traveled for health tourism in the area by using questionnaires. In terms of qualitative research, the population used in the study was personnel in health tourism establishments and groups of tourists who traveled for health tourism in the area using in-depth interviews as a tool used to study and collect. The results of the research revealed that in terms of the context and situation of health tourism logistics route management in that area, most tourists tended to travel during the weekend which was a short-term travel in the area only and traveling to health tourism destinations mixed with other tourist attractions because there was no connection to health tourism. On the

¹⁻³ Suan Dusit University

Corresponding author, e-mail: poppy.horadal@gmail.com, Tel. 06-3718-4598

other hand, the factors of problems and supporting factors of tourism logistics route management in the Eastern Economic Corridor found that Health tourist attractions in the Eastern Economic Corridor area that can attract most tourists needed for improvement in cleanliness, saving for the lives and property of tourists, being ready to prevent infection/ transmit from the outbreak of Coronavirus Disease 2019 (COVID 2019) or other epidemics. In addition, the environment of a health tourism attraction must be beautiful and attractive as well as personnel in the health tourism industry must be able to provide services efficiently. This was in line with the factors that supported and hindered the development of health tourism destinations in the Eastern Economic Corridor in the view of tourism operators and personnel in the health tourism industry which can be used in a concrete way through modern digital media technology. And the analysis results in this research can be extended to create a model to create added value in health tourism logistics management that was in line with the development context of the Eastern Economic Corridor.

Keywords: Tourism Logistics Management, Health Tourism, Eastern Economic Corridor

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการโลจิสติกส์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในพื้นที่เขต ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC)

กัญญาทอง หรดาล¹ รุ่งนภา เลิศพัชรพงศ์² และประศาสน์ นิยม³

Received: January 07, 2023

Revised: March 07, 2023

Accepted: March 25, 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบทและสภาพการณ์ของการจัดการเส้นทางโลจิสติกส์ทางการท่องเที่ยวในเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกบนฐานการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และ 2) ศึกษาปัจจัยสภาพปัญหาและสิ่งสนับสนุนของการจัดการเส้นทางโลจิสติกส์ทางการท่องเที่ยวในเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกบนฐานการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสาน สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ กลุ่มนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในพื้นที่ โดยใช้แบบสอบถาม และการวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ บุคลากรในสถานประกอบการแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในพื้นที่ โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาและรวบรวมผลการศึกษาพบว่า บริบทและสภาพการณ์ของการจัดการเส้นทางโลจิสติกส์ทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในพื้นที่นั้น นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มักจะมาท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์ ซึ่งเป็นการเข้าไปท่องเที่ยวในพื้นที่ในระยะสั้นเท่านั้น และเดินทางไปท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพปะปนไปกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น เนื่องจากยังไม่มีเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ในขณะที่ปัจจัยสภาพปัญหาและสิ่งสนับสนุนของการจัดการเส้นทางโลจิสติกส์ทางการท่องเที่ยวในเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกพบว่า สถานที่ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในพื้นที่เขต

¹⁻³ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

Corresponding author, e-mail: poppy.horadal@gmail.com, Tel. 06-3718-4598

ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกที่สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ได้ จำเป็นต้องมีการพัฒนาในด้านความสะอาด มีความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว มีความพร้อมในการป้องกันการติดเชื้อ/แพร่เชื้อจากการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID 2019) หรือโรคระบาดอื่น ๆ นอกจากนี้สภาพแวดล้อมของสถานที่ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ต้องมีความสวยงามและน่าสนใจ รวมไปถึงบุคลากรในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ต้องสามารถให้บริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับปัจจัยที่สนับสนุนส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในพื้นที่เขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกในมุมมองของผู้ประกอบการท่องเที่ยว และบุคลากรในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ โดยสามารถนำไปใช้ประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรมผ่านสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลที่ทันสมัย และผลการวิเคราะห์ในงานวิจัยนี้สามารถนำไปขยายผลเพื่อสร้างรูปแบบการสร้างมูลค่าเพิ่มด้านการจัดการโลจิสติกส์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่สอดคล้องกับบริบทการพัฒนาพื้นที่เขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก

คำสำคัญ: การจัดการโลจิสติกส์ทางการท่องเที่ยว, การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ, เขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก

บทนำ

รูปแบบการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาตินิยม มีหลากหลายรูปแบบ ทั้งการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ การท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงพักผ่อนหย่อนใจ โดยการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่กำลังได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยว และเป็นเป้าหมายที่สำคัญของรัฐบาลมา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 คือ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism) ซึ่งเป็นการเดินทางท่องเที่ยวในลักษณะการรวมกิจกรรมทางด้านสุขภาพเข้าร่วมด้วย อาทิ การเข้าใช้บริการสุขภาพที่ช่วยฟื้นฟูร่างกายจากการเจ็บป่วย หรือทำให้สุขภาพร่างกายแข็งแรง เน้นการบำบัดรักษาโรค บำรุงสุขภาพกายและสุขภาพจิตเป็นเป้าหมายหลัก (Chantrapornchai, C., & Choksuchat, C., 2016) สำหรับวัตถุประสงค์ของการเดินทางมาท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของนักท่องเที่ยว ได้แก่ ประการแรก นักท่องเที่ยวต้องการที่จะมาเยี่ยมชมและสำรวจสถานที่ท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ และประการที่สอง นักท่องเที่ยว

ต้องการแสวงหาประสบการณ์การบำบัดสุขภาพแบบใหม่ ๆ (Blackwell, R., 2007) นอกจากนี้หนังสือของ Gelbman, A. (2019) ยังแสดงให้เห็นว่า การเดินทางไปท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวจะช่วยบรรเทาความขัดแย้งและสร้างความมั่นคงให้กับพื้นที่นั้น ๆ ได้ และในปัจจุบันกระแสการดูแลสุขภาพกำลังได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก และเป็นแนวโน้มที่สำคัญของโลก ประเทศไทยได้มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวในลักษณะนี้ เพราะประเทศไทยมีความโดดเด่นและมีความหลากหลาย จนเป็นที่รู้จักและยอมรับของนักท่องเที่ยวทั่วโลก มีความได้เปรียบทางความพร้อมและทรัพยากรการท่องเที่ยว การบริการด้านการแพทย์ที่มีค่าใช้จ่ายการให้บริการที่ไม่สูงนักเมื่อเทียบกับประเทศใกล้เคียง รวมถึงการบริการด้านสุขภาพหรือบริการที่เกี่ยวข้องเนื่อง เช่น การแพทย์แผนไทย สปา คลินิก เป็นต้น (Teeranon, K., 2018) สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ทุกระดับ ตั้งแต่นักท่องเที่ยวคุณภาพสูงไปจนถึงนักท่องเที่ยวทั่วไป เนื่องจากการนำภูมิปัญญาตามแนวทางและศาสตร์ในการดูแลสุขภาพดั้งเดิมมาใช้เป็นส่วนหนึ่งในการบริการทางสุขภาพนั่นเอง (Khongharn, R., & Prompanit, P., 2017) ส่งผลให้มียุทธศาสตร์ท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศที่สนใจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพขยายตัวอย่างต่อเนื่อง และกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพยังเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ เนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีกำลังซื้อสูงอีกด้วย รัฐบาลจึงได้มอบหมายให้กระทรวงสาธารณสุขเป็นหน่วยงานหลักในการบริหารให้การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ มีความสอดคล้องกับหลักการของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) โดยประเภทของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภทคือ 1) การท่องเที่ยวเชิงบำบัดรักษาสุขภาพ (Health Healing Tourism หรือ Medical Tourism) เป็นรูปแบบการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ที่ผนวกกับโปรแกรมการทำการบำบัดรักษาสุขภาพ และ 2) การท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ (Health Promotion Tourism) เป็นรูปแบบการเดินทางท่องเที่ยว เพื่อเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เน้นการเรียนรู้วิถีชีวิตทางวัฒนธรรม เพื่อการพักผ่อนและเดินทางไปพักในโรงแรมรีสอร์ทหรือศูนย์สุขภาพ (Health Center) เพื่อทำกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพในพื้นที่นั้น ๆ จัดขึ้น

นอกจากนี้ แผนยุทธศาสตร์ชาติฉบับที่ 20 (พ.ศ. 2560-2579) มุ่งนำประเทศไปสู่การพัฒนาที่สำคัญอย่างมั่นคงใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม โดยแผนยุทธศาสตร์ชาตินี้ได้เสนอประเด็นยุทธศาสตร์ไว้ทั้งหมด 6 ประเด็นในส่วนประเด็นที่มี

บทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวไทยอย่างยั่งยืน ปรากฏอยู่ในประเด็น ยุทธศาสตร์ที่ 2 ได้แก่ การสร้างความสามารถในการแข่งขัน ทางด้านการสร้างความหลากหลาย ด้านการท่องเที่ยว ซึ่งจะมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม การท่องเที่ยว เชิงธุรกิจ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ความงาม และแพทย์แผนไทย การท่องเที่ยวสำราญทางน้ำ และการท่องเที่ยวเชื่อมโยงภูมิภาค (ราชกิจจานุเบกษา, 2561) ซึ่งสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายตาม กรอบแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 โดยคาดหวังว่าประเทศไทยจะมีรายได้ จากการท่องเที่ยวไม่ต่ำกว่า 3 ล้านล้านบาท ถูกจัดให้อยู่ในอันดับที่ 1 ใน 30 ของประเทศที่มี ความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยว (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ, 2564) ดังจะเห็นได้ว่าแผนในระดับประเทศจะพยายามที่จะเสนอแนวทางต่าง ๆ เพื่อ ส่งเสริมและสร้างรายได้ที่ได้จากการท่องเที่ยวผ่านสินค้าและบริการที่มีมูลค่าเพิ่มตามอัตลักษณ์ ความเป็นไทย รวมไปถึงการจัดตั้งกลยุทธ์การตลาดเชิงรุก การบูรณาการการพัฒนาการ ท่องเที่ยวและการตลาดผ่านทางประเทศเพื่อนบ้าน การพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว การ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และการพัฒนาเครือข่ายโทรคมนาคม (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2562) นอกจากนี้ แผนยุทธศาสตร์ชาติ ปีที่ 20 (พ.ศ. 2580) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้บรรลุ วิสัยทัศน์ คือเพื่อให้ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวชั้นนำที่มีคุณภาพตามอัตลักษณ์ความเป็น เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการกระจายรายได้อย่างยั่งยืนให้กับประชาชนทุก ภาคส่วน (ราชกิจจานุเบกษา, 2561) ซึ่งตามแผนปฏิบัติการการพัฒนาและส่งเสริมการ ท่องเที่ยวในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษ ภาคตะวันออก, 2562) เป็นหนึ่งในโครงการภายใต้แผนพัฒนาเขตพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษ ภาคตะวันออก (EEC) เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการยกระดับคุณภาพการท่องเที่ยวให้เป็นการ ท่องเที่ยวระดับโลกอย่างยั่งยืน ซึ่งจะสามารถรองรับนักท่องเที่ยวคุณภาพสูง เพื่อเพิ่มรายได้ ให้กับคนในท้องถิ่นในพื้นที่ดังกล่าว อีกทั้งยังมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมขนส่ง และโลจิสติกส์ เพื่อรองรับการค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวให้สะดวกและปลอดภัยยิ่งขึ้น รวมถึงสร้างความมั่นใจและสร้างภาพลักษณ์ในการคมนาคมขนส่งและการท่องเที่ยวของ นักท่องเที่ยวและนักลงทุนทั้งในและต่างประเทศ แนวคิดของการพัฒนาและส่งเสริมการ ท่องเที่ยวจะประกอบไปด้วยการใช้แนวโน้มการตลาดและการท่องเที่ยวเป็นตัวนำควบคู่ไปกับ

การนำประโยชน์ที่ได้รับจากการพัฒนาเขตพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor; EEC) และความพยายามในการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในแผนงานย่อยภายใต้แผนการพัฒนาเขตพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการยกระดับคุณภาพการท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง ส่งการท่องเที่ยวระดับโลก รองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มรายได้ดี และกลุ่มท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ โดยมีพญา สัตหีบ และระยอง เป็นวงแหวนการท่องเที่ยวหลักขยายสู่ฉะเชิงเทรา ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ และขยายสู่แหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ เพื่อสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวให้ประชาชนในพื้นที่ให้สูงขึ้น โดยมีแผนงานการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว แผนงานการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานคมนาคมและโลจิสติกส์เพื่อเชื่อมโยงระบบขนส่งและสถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่ การอำนวยความสะดวกในการเดินทางได้สะดวกรวดเร็วและปลอดภัย แผนงานการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว และแผนงานการสร้างเชื่อมั่นด้านความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยว ทั้งนี้ เพื่อสร้างภาพลักษณ์ด้านแหล่งท่องเที่ยว การคมนาคมขนส่ง และความปลอดภัยด้านความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยวให้แก่ประชาชน นักท่องเที่ยว และนักลงทุนทั้งในและต่างประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก, 2562)

ดังนั้นการปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการโลจิสติกส์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ในพื้นที่เขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ซึ่งสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2560-2564) จะเป็นแนวทางหนึ่งในการกำหนดรูปแบบของการจัดการโลจิสติกส์ทางการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับเขตพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ผลักดันให้เกิดการสร้างมูลค่าเพิ่มด้านการจัดการโลจิสติกส์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่สอดคล้องกับบริบทการพัฒนาพื้นที่เขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก และการบูรณาการแหล่งท่องเที่ยวซึ่งเป็นการผสมผสานการนำวัฒนธรรมประเพณีสิ่งที่ดีงามของชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่เดิม รวมถึงการรวมกิจกรรมทางด้านสุขภาพเข้าร่วมด้วย มาสร้างสรรค์รูปแบบการท่องเที่ยวแบบใหม่ให้มีความน่าสนใจภายใต้ ความเข้มแข็งของชุมชนที่จะยังคงไว้ซึ่งความเป็นเอกลักษณ์ และอัตลักษณ์การบริการทางสุขภาพของชุมชน ให้เป็นที่ดึงดูดของนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวอย่างยั่งยืน สามารถจัดการเส้นทางทางการท่องเที่ยวได้อย่างคุ้มค่า สร้างมูลค่าเพิ่มบนฐานการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ นำไปสู่รูปแบบของการ

จัดการโลจิสติกส์ทางการท่องเที่ยวในเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) บนฐาน
การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในที่สุด

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาบริบทและสภาพการณ์ของการจัดการเส้นทางโลจิสติกส์ทางการ
ท่องเที่ยวในเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกบนฐานการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิง
สุขภาพ
2. เพื่อศึกษาปัจจัยสภาพปัญหาและสิ่งสนับสนุนของการจัดการเส้นทางโลจิสติกส์
ทางการท่องเที่ยวในเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกบนฐานการพัฒนาการท่องเที่ยว
เชิงสุขภาพ

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงพรรณนา ใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากหลายแหล่ง
หลายวิธีการ เพื่อตรวจสอบและยืนยันความถูกต้องของข้อมูล ข้อมูลของการวิจัยครั้งนี้มีทั้ง
ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) และข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) โดย
ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน กำหนดกรอบความคิดในการวิจัย โดยการศึกษา
เอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการโลจิสติกส์ทางการท่องเที่ยวในเขต
ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) บนฐานการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เพื่อ
นำสาระสำคัญเป็นข้อมูลประกอบการดำเนินการวิจัย เพื่อกำหนดกรอบแนวทางในการสร้าง
แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) โดยได้นำ
แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ โลจิสติกส์สำหรับการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เศรษฐกิจเชิง
สุขภาพ ทฤษฎีสถาบัน และทฤษฎีตามสถานการณ์ เพื่อนำมาใช้เป็นกรอบในการศึกษาปัจจัยที่
ส่งผลกระทบต่อการจัดการโลจิสติกส์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ในพื้นที่เขตระเบียงเศรษฐกิจ
พิเศษภาคตะวันออก (EEC) ซึ่งประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ กลุ่มนักท่องเที่ยวที่เดินทางมา
ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในพื้นที่ จำนวน 1,200 คน โดยแบ่งเป็น จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 400
คน จังหวัดชลบุรีจำนวน 400 คน และจังหวัดระยองจำนวน 400 คน โดยใช้แบบสอบถาม

แบบสอบถามที่จัดทำขึ้นมาเพื่อสอบถามนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยว ต่อการจัดการเส้นทางโลจิสติกส์ทางการท่องเที่ยว ในเขตระยองเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) บนฐานการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในปัจจุบัน โดยในแบบสอบถามแบ่งเป็น 4 ส่วน คือ ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม พฤติกรรมการท่องเที่ยว ปัจจัยทางการบริการที่มีอิทธิพลต่อการเลือกท่องเที่ยว และข้อเสนอแนะอื่น ๆ

การทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยจะหาค่าความเชื่อมั่นโดยการนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดสอบ (Try Out) กับบุคลากรและนักท่องเที่ยวในเขตระยองเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) บนฐานการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ โดยนำเครื่องมือวิจัยไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่างซึ่งไม่น้อยกว่า 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ หาค่าความเชื่อมั่น โดยวิธีการของครอนบาค (Cronbach)

ระยะที่ 2 การวิเคราะห์ปัจจัยเกื้อหนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดการโลจิสติกส์ทางการท่องเที่ยวในเขตระยองเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) บนฐานการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การวิจัยนี้เป็นการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยใช้วิธีเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จังหวัดละ 10 คน จำนวน 3 จังหวัด (ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ระยอง) รวมทั้งสิ้น 30 คน

ในการศึกษาปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดการเส้นทางโลจิสติกส์ทางการท่องเที่ยวในเขตระยองเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) บนฐานการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพครั้งนี้ เพื่อได้มาซึ่งข้อมูลและคำตอบที่เป็นจริง ครอบคลุมประเด็นอย่างสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่มุ่งศึกษา ผู้วิจัยได้ใช้เทคนิคหลายๆ อย่าง เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงในกลุ่มธุรกิจท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่ศึกษา

สรุปผลการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้แบ่งผลการศึกษาออกเป็น 3 ส่วน เป็นการศึกษาเพื่อหาคำตอบตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ได้แก่ ศึกษาบริบทและสภาพการณ์ของการจัดการเส้นทางโลจิสติกส์

ทางการท่องเที่ยว และศึกษาปัจจัยสภาพปัญหาและสิ่งสนับสนุนของการจัดการเส้นทางโลจิสติกส์ทางการท่องเที่ยว

1. บริบทและสภาพการณ์ของการจัดการเส้นทางโลจิสติกส์ทางการท่องเที่ยว ในเขตระยองเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) บนฐานการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ สำหรับการศึกษาบริบทและสภาพการณ์ของการจัดการเส้นทางโลจิสติกส์ทางการท่องเที่ยว ในเขตระยองเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) บนฐานการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในเขตระยองเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) จำนวน 1,242 ราย แสดงรายละเอียดดังนี้

ประเด็นคำถาม	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	แปลผลค่าเฉลี่ย
1. จังหวัด ชลบุรี ระยอง และ ฉะเชิงเทรา ควรเร่งปรับปรุงคุณภาพของถนนหรือเส้นทางเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ	4.55	0.6	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
2. จังหวัด ชลบุรี ระยอง และ ฉะเชิงเทราควรปรับปรุงการจราจรทางถนนให้มีความพร้อมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ	4.53	0.61	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
3. จังหวัด ชลบุรี ระยอง และ ฉะเชิงเทรา ควรเร่งพัฒนาความสะดวกสบายในการเดินทางเข้าสู่สถานที่ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของเขตจังหวัด	4.6	0.59	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
4. จังหวัด ชลบุรี ระยอง และ ฉะเชิงเทรา ควรเร่งพัฒนาความปลอดภัยในการเดินทางรองรับนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ	4.65	0.7	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
5. จังหวัด ชลบุรี ระยอง และ ฉะเชิงเทรา ควรเร่งพัฒนาการบริการรถสาธารณะเพื่อรองรับการเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของเขตจังหวัด	4.63	0.58	เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ประเด็นคำถาม	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	แปลผลค่าเฉลี่ย
6. การกระตุ้นจำนวนนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัด ชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา ยังจำเป็นต้องให้ข่าวสารกับนักท่องเที่ยวผ่านการประชาสัมพันธ์ด้วยแผ่นพับ	4.53	0.72	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
7. การกระตุ้นจำนวนนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัด ชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา ควรต้องให้ข่าวสารกับนักท่องเที่ยวผ่านการประชาสัมพันธ์ด้วยเว็บไซต์แนะนำแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ	4.67	0.57	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
8. การกระตุ้นจำนวนนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัด ชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา ควรต้องให้ข่าวสารเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวตามแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ที่หลากหลาย เช่น อินเทอร์เน็ต วารสารการท่องเที่ยว และอื่น ๆ	4.66	0.62	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
9. การกระตุ้นจำนวนนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัด ชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา ควรต้องให้ข่าวสารกับนักท่องเที่ยวผ่านการประชาสัมพันธ์ด้วยป้ายประชาสัมพันธ์ที่ติดตั้งตามจุดต่าง ๆ รองรับความต้องการของนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ	4.6	0.59	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
10. การกระตุ้นจำนวนนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัด ชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา จำเป็นต้องมีศูนย์ข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ โดยเฉพาะ เพื่อบริการกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ	4.57	0.6	เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ประเด็นคำถาม	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	แปลผลค่าเฉลี่ย
11. การกระตุ้นจำนวนนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัด ชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา ควรต้องเร่งพัฒนาสถานที่รองรับการจอดพักยานพาหนะ เช่น ที่จอดรถให้มีความเพียงพอและปลอดภัย รองรับความต้องการของนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ	4.6	0.72	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
12. การกระตุ้นจำนวนนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัด ชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา ควรต้องเร่งพัฒนาคุณภาพของห้องน้ำให้มีความสะอาดและเพียงพอ รองรับความต้องการของนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ	4.69	0.56	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
13. การกระตุ้นจำนวนนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัด ชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา ควรต้องเร่งพัฒนาคุณภาพสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานในสถานที่ท่องเที่ยว เช่น จำนวนถังขยะ ที่นั่งพักผ่อน มีเพียงพอ รองรับความต้องการของนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ	4.71	0.61	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
14. สถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทราต้องเร่งพัฒนาคุณภาพสินค้า ของที่ระลึกมีความหลากหลาย และเน้นการขายสินค้าจากภูมิปัญญาท้องถิ่น รองรับความต้องการของนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ	4.6	0.59	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
15. สถานที่ท่องเที่ยวสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา ต้องเร่งพัฒนาคุณภาพของเทคโนโลยีที่ทันสมัยภายในสถานที่ท่องเที่ยว เช่น Internet สัญญาณ Wi-Fi สัญญาณโทรศัพท์มือถือ รองรับความต้องการของนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ	4.64	0.64	เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ประเด็นคำถาม	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	แปลผลค่าเฉลี่ย
16. สถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดชลบุรี ระยอง และ ฉะเชิงเทรา ต้องเร่งพัฒนาความปลอดภัยใน สถานที่ท่องเที่ยวรองรับความต้องการของ นักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ	4.78	0.48	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
17. สถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดชลบุรี ระยอง และ ฉะเชิงเทราต้องเร่งพัฒนาความสะอาดของสถานที่ ท่องเที่ยวรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยว เชิงสุขภาพ	4.81	0.51	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
18. สถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดชลบุรี ระยอง และ ฉะเชิงเทราต้องเร่งพัฒนาสภาพแวดล้อมของ สถานที่ท่องเที่ยวให้มีความสวยงาม น่าสนใจ สามารถรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยวเชิง สุขภาพ	4.72	0.6	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
19. สถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดชลบุรี ระยอง และ ฉะเชิงเทราต้องเร่งพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวให้มี ความพร้อมรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยว ด้านสุขภาพ	4.69	0.65	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
20. สถานที่ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทราต้องเร่งพัฒนาสถานที่ ท่องเที่ยวให้มีความพร้อมป้องกันการติดเชื้อ/ แพร์เชื้อจากการระบาดของไวรัสโควิด-19 หรือ โรคระบาดอื่น ๆ อย่างยิ่ง	4.74	0.55	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
21. สถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดชลบุรี ระยอง และ ฉะเชิงเทรา ต้องเร่งพัฒนาสาธารณูปโภคพื้นฐาน ให้มีคุณภาพและใช้การได้เต็มประสิทธิภาพรองรับ ความต้องการของนักท่องเที่ยวด้านสุขภาพ	4.66	0.62	เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ประเด็นคำถาม	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	แปลผลค่าเฉลี่ย
22. บุคลากรในพื้นที่ของสถานที่ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ในจังหวัดชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา ควร ได้รับการพัฒนาให้สามารถบริการด้วยความ สุภาพและเป็นมิตร	4.69	0.57	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
23. บุคลากรในพื้นที่ของสถานที่ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ในจังหวัดชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา ควร ได้รับการพัฒนาให้สามารถบริการอย่างมี ประสิทธิภาพ (รวดเร็ว ถูกต้อง แม่นยำ)	4.71	0.51	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
24. บุคลากรในพื้นที่ของสถานที่ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ในจังหวัดชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา ควร ได้รับการพัฒนาศักยภาพด้านจิตบริการ	4.66	0.58	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
25. บุคลากรในพื้นที่ของสถานที่ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ในจังหวัดชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา ควร ได้รับการพัฒนาให้สามารถให้คำแนะนำหรือตอบ ข้อซักถามอย่างชัดเจน โดยเฉพาะประเด็นของ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ	4.61	0.59	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
26. บุคลากรในพื้นที่ของสถานที่ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ในจังหวัดชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา ควร ได้รับการพัฒนาให้สามารถนำเที่ยวในสถานที่ ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพได้ (มีทักษะในอาชีพ มัคคุเทศก์หรือไกด์ด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ)	4.61	0.59	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
27. บุคลากรในพื้นที่ของสถานที่ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ในจังหวัดชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา ควร ได้รับการพัฒนาให้สามารถให้บริการโดยป้องกัน การเกิดการติดเชื้อไวรัสโควิด-19 หรือ โรคระบาด อื่น ๆ อย่างยิ่ง	4.69	0.61	เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ประเด็นคำถาม	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	แปลผลค่าเฉลี่ย
ทัศนคติเกี่ยวกับการจัดการโลจิสติกส์การท่องเที่ยว เชิงสุขภาพที่สอดคล้องกับบริบทการพัฒนาพื้นที่เขต ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC)	4.60	0.63	เห็นด้วยอย่างยิ่ง

เพื่อสามารถตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ในการศึกษาบริบทและสภาพการณ์ของการจัดการเส้นทางโลจิสติกส์ทางการท่องเที่ยวในเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) บนฐานการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ซึ่งเป็นการศึกษามาจากภาพรวมและความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในเขตพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง พบว่า นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวให้ความสำคัญในเรื่องความปลอดภัยทั้งต่อชีวิตและทรัพย์สิน รวมทั้งยังต้องปลอดภัยและปลอดภัยจากเชื้อโรคระบาดต่าง ๆ ด้วยซึ่งหลังจากทำการสอบถามนักท่องเที่ยวแล้ว คณะผู้วิจัยพบว่าความต้องการของนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ในเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) สอดคล้องกับมาตรฐานความปลอดภัยด้านสุขอนามัย Amazing Thailand Safety & Health Administration (SHA) ซึ่งกำหนดโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ร่วมมือกับกระทรวงสาธารณสุข และหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ดังนั้นในวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ในการศึกษาปัจจัยสภาพปัญหาและสิ่งสนับสนุนของการจัดการเส้นทางโลจิสติกส์ทางการท่องเที่ยว ในเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) บนฐานการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพนั้น คณะผู้วิจัยจึงทำการสัมภาษณ์ร่วมกับการเข้าไปสังเกตการณ์ในสถานประกอบการท่องเที่ยวได้ผ่านการประเมินมาตรฐานความปลอดภัยด้านสุขอนามัย Amazing Thailand Safety & Health Administration (SHA) เป็นที่เรียบร้อยแล้ว

2. ปัจจัยสภาพปัญหาและสิ่งสนับสนุนของการจัดการเส้นทางโลจิสติกส์ทางการท่องเที่ยว ในเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) บนฐานการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในการศึกษาปัจจัยสภาพปัญหาและสิ่งสนับสนุนของการจัดการเส้นทางโลจิสติกส์

ทางการท่องเที่ยว ในเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) บนฐานการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลมาจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการท่องเที่ยวและบุคลากรในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ในเขตพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง พบว่า

2.1 จุดแข็งของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรีและระยอง ได้แก่

1) บุคลากรด้านการท่องเที่ยวที่ประจำอยู่ตามแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ในเขตพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) เป็นกลุ่มบุคคลที่มีความสำคัญต่องานบริการนักท่องเที่ยว ซึ่งควรสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวทุกระดับและทุกคน ซึ่งพื้นฐานของบุคลากรในด้านนี้ควรมีใจรักในงานบริการ (Service Mind)

2) ทางพื้นที่มีการจัดกิจกรรมโดยให้ชุมชนและนักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมเป็นประจำทุกปี เช่น ประเพณีวันไหล งานเทศกาลนมัสการหลวงพ่อโสธร ประเพณีขึ้นเขาเผาข้าวหลาม งานวันสุนทรภู่ และงานเทศกาลเที่ยวทะเลหาดบ้านเพ-เกาะเสม็ด ซึ่งบางกิจกรรมก็จะจัดขึ้นเป็นรายสัปดาห์ เช่น ถนนคนเดินตามพื้นที่ต่าง ๆ เป็นต้น ทั้งนี้รวมไปถึงงานมหกรรมกีฬาระดับนานาชาติที่จัดขึ้นด้วย เช่น การจัดงานวิ่งมาราธอน และปั่นจักรยาน เป็นต้น ซึ่งเป็นกิจกรรมที่สนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในพื้นที่

2.2 จุดอ่อนของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง ได้แก่

1) ภาพลักษณ์และการประชาสัมพันธ์ในเรื่องของการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในพื้นที่ยังไม่ดีเท่าที่ควร

2) ขาดการบริหารจัดการที่ดีในเรื่องของการจราจรบนท้องถนน และความเพียงพอของระบบสาธารณสุขภาค

3) การรักษาความสะอาดของสถานที่ให้ได้มาตรฐาน รวมถึงกลยุทธ์ในการสร้างความมั่นใจให้กับนักท่องเที่ยว

4) ฝุ่นละอองมีปริมาณสูง และส่งผลกระทบต่อผู้อยู่อาศัยและนักท่องเที่ยวในพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นอันตรายถึงระบบการหายใจส่วนล่าง ปัญหาสุขภาพอื่น ๆ ตลอดจนถึงปัญหาการปนเปื้อนในอาหาร

5) บุคลากรด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ขาดทักษะการติดต่อสื่อสารในภาษาต่างประเทศ

6) สถานประกอบการท่องเที่ยวยังขาดความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์ในการบริหารธุรกิจให้ประสบความสำเร็จและยั่งยืน ซึ่งรวมไปถึงการกำหนดนโยบายและกลยุทธ์ของธุรกิจ

7) การประชาสัมพันธ์ในเรื่องของการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวและการเชื่อมต่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

2.3 โอกาสของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง ได้แก่

1) พื้นที่ในเขตพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) มีสิ่งดึงดูดใจที่สวยงามมากมาย ซึ่งทำให้สามารถดึงดูดและโน้มน้าวให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเยี่ยมชมพื้นที่แห่งนี้

2) พื้นที่ในเขตพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) มีความได้เปรียบทางด้านทำเลที่ตั้ง เนื่องจากเขตพื้นที่อยู่ไม่ห่างจากจังหวัดกรุงเทพมหานครมากนัก และยังใกล้กับท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ซึ่งนักท่องเที่ยวต่างชาติสามารถเดินทางมาได้ง่าย

3) ภาครัฐสนับสนุนให้มีมาตรการความปลอดภัยทางด้านสาธารณสุขรวมเข้ากับมาตรฐานการให้บริการที่มีคุณภาพของสถานประกอบการต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อสร้างความมั่นใจและความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว

2.4 อุปสรรคของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง ได้แก่

1) นักท่องเที่ยวชาวไทยยังไม่ตื่นตัวในกระแสการรักสุขภาพ ทำให้นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพส่วนใหญ่ เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติมากกว่าคนไทย เนื่องมาจากการเดินทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพมีค่าใช้จ่ายที่สูงมากกว่าการท่องเที่ยวแบบอื่น

2) ภาพลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับทางด้านการเมือง โดยเฉพาะเหตุการณ์ความวุ่นวายทางการเมือง จะส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวของทั้งนักท่องเที่ยวต่างชาติและชาวไทย

3) ความไม่แน่นอนทางด้านนโยบายของรัฐบาล จึงทำให้ผู้ประกอบการไม่สามารถวางแผนการดำเนินธุรกิจล่วงหน้าได้ และส่งผลให้เกิดปัญหาขึ้นภายในสถานประกอบการอย่างมากมาย เช่น ขาดสภาพคล่องทางการเงิน ลดหรือเลิกจ้างพนักงาน เป็นต้น

4) การประกาศใช้นโยบายของรัฐในเรื่องการควบคุมโรคระบาดที่ไม่เอื้อต่อสถานประกอบการและไม่แน่นอน ทำให้สถานประกอบการไม่สามารถเปิดให้บริการตามปกติได้

5) เศรษฐกิจตกต่ำ จะส่งผลให้นักท่องเที่ยวไม่ค่อยใช้จ่ายเงิน

6) การไม่เปิดประเทศให้นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเข้ามา เนื่องจากกลุ่มนักท่องเที่ยวต่างชาติเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวหลักของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

1. บริบทและสภาพการณ์ของการจัดการเส้นทางโลจิสติกส์ทางการท่องเที่ยว ในเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) บนฐานการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ พบว่า นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ในเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) มีทัศนคติเกี่ยวกับการจัดการโลจิสติกส์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่สอดคล้องกับบริบทการพัฒนาพื้นที่เขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) อยู่ในระดับมากที่สุด และพบว่า การพัฒนาความสะอาดของสถานที่ท่องเที่ยวรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การพัฒนาความปลอดภัยในสถานที่ท่องเที่ยวรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และการยกระดับการเตรียมความพร้อมป้องกันการติดเชื้อ/แพร่เชื้อจากการระบาดของไวรัสโควิด-19 หรือ โรคระบาดอื่น ๆ เป็นสิ่งที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา ควรเร่งพัฒนาอย่างเร่งด่วน ในส่วนของการพัฒนาสภาพแวดล้อมของสถานที่ท่องเที่ยวให้มีความสวยงาม น่าสนใจ สามารถรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และการพัฒนาบุคลากรในพื้นที่ของสถานที่ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา ควรได้รับการพัฒนาให้สามารถบริการอย่างมีประสิทธิภาพ ก็ยังคงเป็นประเด็นที่ทางแหล่งท่องเที่ยวต้องพิจารณาดำเนินการพัฒนาในลำดับต่อไป

2. ปัจจัยสภาพปัญหาและสิ่งสนับสนุนของการจัดการเส้นทางโลจิสติกส์ทางการท่องเที่ยว ในเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) บนฐานการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

2.1 ความสะอาด ถูกสุขอนามัยความปลอดภัยและการให้บริการแบบ New Normal ความสะอาดถือว่าเป็นสิ่งสำคัญมากที่สุดทั้งในแง่ของผู้ให้บริการและนักท่องเที่ยว ผู้รับบริการ เพราะในปัจจุบันนี้ถึงแม้ว่าจะมีจำนวนผู้ติดเชื้อจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID 2019) ลดลง และรัฐบาลก็มีมาตรการผ่อนปรนเป็นระยะ ทำให้การท่องเที่ยวของประเทศไทยได้กลับมาตื่นตัวอีกครั้งหนึ่ง การป้องกันโรคติดต่อความปลอดภัย และการให้บริการที่ถูกสุขลักษณะอนามัยเป็นมาตรการที่สำคัญที่ทุกภาคส่วนด้านการท่องเที่ยวจะต้องใส่ใจ เพราะในช่วงเวลานี้แหล่งท่องเที่ยวทุกที่กำลังเตรียมพร้อมที่จะเปิดรับนักท่องเที่ยวที่จะเดินทางกลับมาท่องเที่ยวอีกครั้ง ดังนั้นจึงจะต้องมีการเตรียมความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวในวิถี New Normal โดยการคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่จะสามารถลดความเสี่ยงของการแพร่โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID 2019) ที่อาจกลับมาแพร่ระบาดได้อีกครั้ง รวมถึงต้องสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักท่องเที่ยวให้เกิดความมั่นใจและรู้สึกว่าคุณภาพสถานที่ท่องเที่ยว นั้น ๆ มีความปลอดภัยยกระดับมาตรการด้านการท่องเที่ยวควบคู่ไปกับด้านสาธารณสุข มีความใส่ใจเรื่องความสะอาด ถูกสุขอนามัย

2.2 โครงสร้างพื้นฐาน มีผลต่อการตัดสินใจการเดินทางมาเที่ยวของนักท่องเที่ยวในพื้นที่เขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) โดยนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวที่นี่ จำเป็นที่จะต้องใช้โครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งหากทางพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) มีโครงสร้างพื้นฐานที่มีคุณภาพได้มาตรฐานที่กำหนด และสามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ก็จะย่อมส่งผลในการสร้างความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยวด้วย ทั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ Latiff, K., & Imm, N. S. (2015) ที่พบว่า นักท่องเที่ยวจะมีความรู้สึกปลอดภัยเมื่อได้เข้ารับบริการในโรงแรมที่มีคุณภาพ มีราคาเหมาะสม รวมไปถึงจนถึงมีระบบอินเทอร์เน็ตที่สามารถเชื่อมต่อได้อย่างรวดเร็ว นอกจากนี้สถานที่ท่องเที่ยวที่มีระบบรถสาธารณะ เช่น รถโดยสาร หรือ รถรับจ้าง ก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้นักท่องเที่ยวมีความรู้สึกปลอดภัย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Mihajlovic, I. (2012); Joewono, T. B., & Kubota, H. (2006) ซึ่งระบุไว้ว่า ระบบรถสาธารณะมีความจำเป็นทั้งต่อคนในชุมชนและนักท่องเที่ยว ซึ่งระบบรถ

สาธารณะที่ดีจะสามารถสร้างความปลอดภัยให้กับคนในชุมชนและนักท่องเที่ยวได้ นอกจากนี้ โรงแรม สถานที่พัก ร้านอาหาร แหล่งท่องเที่ยวที่เพียงพอ และมีการให้บริการในราคาที่เหมาะสม เป็นสิ่งสำคัญมากต่อการตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ นอกจากนี้ความสะดวกสบายของโครงสร้างพื้นฐานแล้ว นักท่องเที่ยวยังต้องการระบบสนับสนุนความปลอดภัยที่จำเป็นและทางพื้นที่ควรมีการจัดสร้างระบบสนับสนุนความปลอดภัยให้เพียงพอ เช่น ความเพียงพอและประสิทธิภาพของกล้องวงจรปิด แสงไฟที่ส่องสว่างบนถนน และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ให้กับนักท่องเที่ยว เช่น ที่จอดรถ ทางสำหรับผู้พิการ ห้องสุขา เป็นต้น เนื่องจากสิ่งอำนวยความสะดวกเหล่านี้จะส่งผลต่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวด้วย ดังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Carli, V. (2008) ที่ระบุว่า กล้องวงจรปิดจะสามารถช่วยป้องกันและปกป้องสังคมจากอาชญากรรมได้ อีกทั้งยังเป็นเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพในการสร้างความมั่นใจในความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยวด้วย นอกจากนี้ในงานวิจัยของ Amir, A. F., et al. (2015) ระบุว่านักท่องเที่ยวเพศหญิงที่เดินทางท่องเที่ยวในเวลากลางคืน จะมีความรู้สึกไม่ปลอดภัยจากอุบัติเหตุและสิ่งต่าง ๆ รอบตัว ทั้งนี้กล้องวงจรปิดจะเป็นสิ่งเดียวที่สามารถสร้างความปลอดภัยในขณะที่เดินทางตอนกลางคืนได้

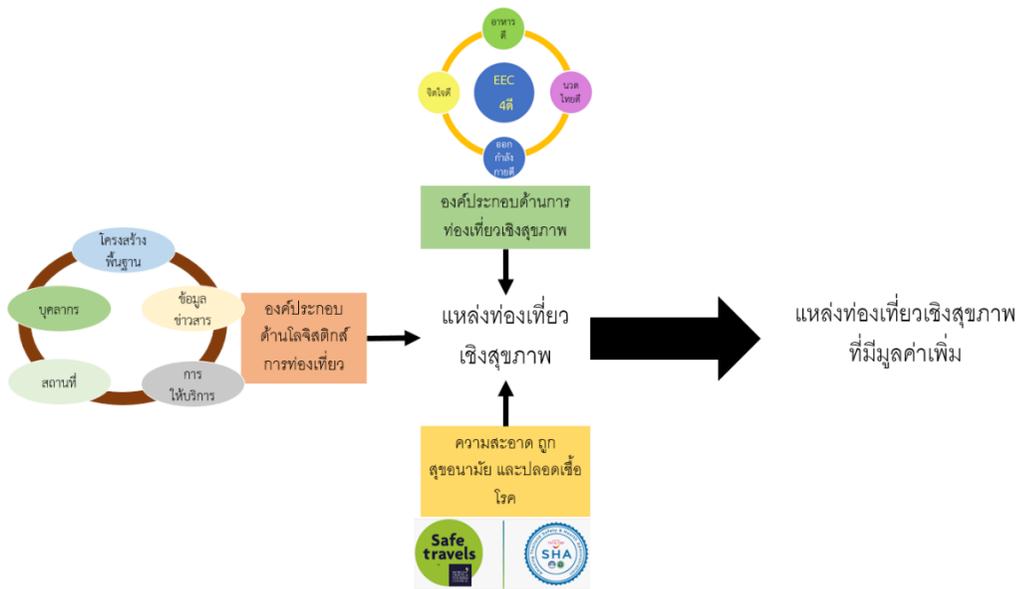
2.3 การพัฒนาทักษะภาษาต่างประเทศ สถานประกอบการแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) มีความเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่า ทักษะภาษาต่างประเทศที่ใช้ถามหรือสนทนากันบ่อย ๆ ส่วนใหญ่จะเป็นในเรื่องการทักทาย การถามทาง การถามราคา การถามข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ การสั่งอาหาร ดังนั้นการอบรมทักษะการสื่อสารภาษาต่างประเทศด้านการท่องเที่ยวที่สะท้อนบริบทของชุมชน เป็นสิ่งหนึ่งที่ต้องจัดฝึกอบรมให้กับบุคลากร เพื่อเพิ่มพูนทักษะภาษาต่างประเทศดังกล่าว ทั้งนี้ควรมีการนำเสนอประโยชน์และคำศัพท์ที่ควรรู้ มีตัวอย่างบทสนทนา เตรียมความพร้อมการฝึกและทำกิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อฝึกใช้ภาษาในสถานการณ์ต่าง ๆ รวมไปถึงการฝึกคิดวิเคราะห์แก้ปัญหา เพื่อให้พร้อมรับมือได้ในสถานการณ์จริง ซึ่งการฝึกทักษะภาษาต่างประเทศนี้ควรเป็นรูปแบบภาษาที่ง่าย สั้น กระชับ และไม่เป็นการ เนื่องจากนักท่องเที่ยวที่สื่อสารด้วยการพูดจะมีความต้องการเข้าใจอย่างรวดเร็ว และได้รับคำตอบในทันทีซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Robbins, S. P., & Coulter, M. (1996) ที่กล่าวถึงวิธีการติดต่อสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ที่อาจจะทำได้หลายวิธีและหนึ่งในนั้น คือการติดต่อสื่อสารด้วยคำพูด ซึ่งมีข้อดี คือ รวดเร็ว และสามารถได้ข้อมูล

ย้อนกลับได้ทันทีอีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kuosuwan, B. (2016) ที่ระบุว่า การปรับปรุงประสิทธิภาพของการสื่อสารทำได้ง่าย โดยการใช้ภาษาที่ง่ายต่อความเข้าใจไม่ซับซ้อน เมื่อบุคลากรแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่เขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) มีความสามารถในการสื่อสารภาษาต่างประเทศกับนักท่องเที่ยวได้จริงแล้วจะทำให้นักท่องเที่ยวได้รับรู้ถึงบริบทของชุมชนหรือสังคมนั้น ๆ เป็นอย่างดี อีกทั้งยังเป็นการช่วยประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ของตน สร้างความประทับใจและสร้างชื่อเสียง อีกทั้งยังดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเยี่ยมชมได้มากขึ้นและจะส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนดีขึ้นตามลำดับด้วย

2.4 เหตุการณ์ทางการเมืองและความปลอดภัย หากในประเทศเกิดความไม่สงบทางการเมือง จะส่งผลให้บรรยากาศในการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวไม่สนุก ไม่สะดวกสบาย และไม่มีความปลอดภัยที่เพียงพอ ซึ่งในบางครั้งหากเกิดสถานการณ์รุนแรงขึ้นก็อาจจะมีการปิดประเทศ ปิดพรมแดน หรือห้ามเดินทางติดต่อกลับประเทศอื่น ๆ จะส่งผลให้นักท่องเที่ยวรู้สึกถึงความไม่ปลอดภัย ไม่เชื่อมั่นในการมาท่องเที่ยว ดังนั้นจึงอาจจะมีการยกเลิกการมาท่องเที่ยวจำนวนมากตามมา ทั้งนี้การท่องเที่ยวของประเทศไทยเริ่มมีความเสี่ยงมากขึ้นจากเหตุการณ์ความวุ่นวายหลาย ๆ ครั้งภายในประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของมิ่งสรรพ ขาวสะอาด (2555) ที่กล่าวว่า เหตุการณ์ความวุ่นวายภายในประเทศจะมีผลกระทบค่อนข้างน้อยในครั้งแรก แต่จะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเมื่อเกิดเหตุการณ์นั้นซ้ำอีก เพราะเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นซ้ำจะเป็นการเพิ่มระดับของความเสี่ยงในการท่องเที่ยว

องค์ความรู้ใหม่

การสร้างมาตรฐานใหม่ทางด้านความปลอดภัยและสร้างความมั่นใจในการท่องเที่ยวปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ในปัจจุบันกระแสการรักสุขภาพก็กำลังเป็นที่พูดถึงกันอย่างกว้างขวาง จึงทำให้แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจำเป็นต้องมีการจัดการองค์ประกอบของเป้าหมาย การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่นักท่องเที่ยวมีความต้องการที่จะได้รับประสบการณ์ที่ดีเกี่ยวกับสุขภาพอีกด้วย ได้แก่ องค์ประกอบทางอาหารสุขภาพ การบำบัดเพื่อสุขภาพ การออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ และการได้ผ่อนคลายจิตใจ ซึ่งเป็นประเด็นที่เพิ่มเติมมาจากการจัดการโลจิสติกส์ทางการท่องเที่ยวที่พูดถึงกันในอดีต

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่า

1. ด้านความปลอดภัย ควรจัดให้มีรักษาความปลอดภัยทางด้านสุขอนามัยและความสะอาด และถูกต้อง ตรงตามนโยบายเรื่องการป้องกันโรคติดต่อ รวมไปถึงจนถึงสถานที่แหล่งท่องเที่ยวควรมีการยื่นขอรับรองมาตรฐานด้านความปลอดภัยและถูกสุขอนามัย ทั้งนี้เพื่อเพิ่มความมั่นใจให้กับนักท่องเที่ยว

2. ด้านการอำนวยความสะดวก ควรจัดให้มีห้องน้ำ ที่จอดรถ และพื้นที่ที่อำนวยความสะดวกอื่น ๆ ให้สมบูรณ์ และควรมีการพัฒนากระบวนสาธารณสุขปลอดภัยขั้นพื้นฐาน เช่น ถนน ไฟฟ้า ระบบโทรศัพท์ รวมไปถึงจนถึงสัญญาณอินเทอร์เน็ตให้มากขึ้นและให้ดีกว่าที่เป็นอยู่ ซึ่งหากโครงสร้างพื้นฐานเหล่านี้ยังไม่ได้การพัฒนา จะทำให้นักท่องเที่ยวไม่ได้รับความสะดวกในการเดินทางทางท่องเที่ยว และอาจจะทำให้ไม่อยากเดินทางมา หรือไม่เดินทางมาท่องเที่ยวซ้ำอีก ทั้งควรมีหน่วยงานผู้รับผิดชอบในระดับท้องถิ่นที่ทำการสำรวจความต้องการของชุมชน

รวมถึงความพร้อมในการปรับปรุงศักยภาพ เพื่อพัฒนาเส้นทางและแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในพื้นที่เขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) เพื่อให้เกิดการพัฒนาาร่วมกัน

3. ด้านบุคลากรผู้ให้บริการ ควรมีการจัดฝึกอบรมบุคลากรให้มีทักษะความรู้ทางด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและทักษะทางด้านภาษาต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อเตรียมพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ รวมไปถึงจนถึงให้บุคลากรตระหนักถึงความสำคัญของการมีจิตบริการ นอกจากนี้ควรมีการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมสำหรับผู้ประกอบการในแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงานแหล่งท่องเที่ยวและเติมเต็มความรู้ความเข้าใจ รวมถึงให้ประสบการณ์ในการบริหารธุรกิจให้แหล่งท่องเที่ยวมีความประสบความสำเร็จและยั่งยืน ทั้งนี้ควรมีการจัดการฝึกอบรมอย่างฟื้นฟูอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากสถานการณ์ต่าง ๆ มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาและมีปัจจัยภายนอกที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้

4. ด้านกิจกรรมและความเชื่อมต่อของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ควรจัดให้มีกิจกรรมที่มีความหลากหลายและมีส่วนร่วมกับชุมชนมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อเป็นตัวเลือกให้กับนักท่องเที่ยว นอกจากนี้อาจจะมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบเป็นกลุ่ม ซึ่งทุกคนสามารถร่วมกิจกรรมได้ เช่น การท่องเที่ยวแบบครอบครัว การท่องเที่ยวกลุ่มเยาวชน การท่องเที่ยวกลุ่มสตรีการท่องเที่ยวกลุ่มนักท่องเที่ยวคุณภาพ เป็นต้น

5. ด้านการประชาสัมพันธ์ ควรส่งเสริมให้มีการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพมากขึ้น ทั้งนี้ควรมุ่งเน้นในเกิดการให้บริการเชิงสุขภาพที่เด่นชัด เพื่อที่จะสามารถนำมาเสนอเป็นจุดขายหรือดึงดูดสายตาออกมาแสดงให้นักท่องเที่ยวได้เห็นมากยิ่งขึ้น รวมทั้งเป็นการเตรียมการในการรองรับนักท่องเที่ยวใหม่ที่จะเกิดขึ้นด้วย

6. ด้านช่องทางการประชาสัมพันธ์ ควรมีการเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ ให้สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตของกลุ่มนักท่องเที่ยวใหม่ในปัจจุบัน เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มีการศึกษาข้อมูลและทำความเข้าใจในแหล่งท่องเที่ยวมากขึ้น โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ พร้อมทั้งมีการนำเสนอกลยุทธ์ทางการตลาดการท่องเที่ยวที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว

7. ด้านการสร้างจิตสำนึก ผู้ประกอบการแหล่งท่องเที่ยวควรมีการสร้างจิตสำนึกหรือให้พนักงานมีส่วนร่วมและรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของ ทั้งนี้เพื่อรักษาคุณภาพและมาตรฐานในการให้บริการซึ่งจะเป็นการสร้างความประทับใจให้กับลูกค้าและทำให้ลูกค้ากลับมาใช้บริการอีก

8. ด้านการป้องกันมลพิษ ฝุ่นละอองในพื้นที่เขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ถึงแม้ว่าจะอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานแต่ก็มีแนวโน้มที่จะสูงขึ้น จากการจราจรที่เพิ่มขึ้น การก่อสร้างที่เพิ่มขึ้น ดังนั้นควรจะต้องมีการเฝ้าระวังอย่างใกล้ชิด ซึ่งอาจจะมีการติดตั้งระบบตรวจคุณภาพอากาศแบบเคลื่อนที่หรือถาวรในพื้นที่ดังกล่าว นอกจากนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับชุมชนท้องถิ่นและภูมิภาคควรมีการกำหนดในเชิงนโยบายเพื่อการป้องกันและแก้ไขมลพิษทางอากาศ นอกจากนี้อาจจะมีการณรงค์เกี่ยวกับการกำหนดความเร็วในการขับขีในพื้นทีต่าง ๆ และให้ประชาชนตระหนักถึงอันตรายจากฝุ่นละออง รวมถึงการหลีกเลี่ยงและป้องกันตัวเองจากฝุ่นละออง

9. ผลกระทบจากด้านการเมืองและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการแหล่งท่องเที่ยวควรมีการชี้แจงถึงสถานการณ์ต่าง ๆ และปรับกลยุทธ์ทางธุรกิจของตนเองให้มีความพร้อมรับมือเมื่อเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบต่าง ๆ ในขณะที่หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องก็ต้องเร่งสร้างภาพลักษณ์เกี่ยวกับการเมือง โดยเฉพาะเหตุการณ์ความวุ่นวายทางการเมือง เพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวต่างชาติ เช่น มีการประเมินสถานการณ์การชุมนุม การควบคุมการชุมนุมให้อยู่ในบริเวณที่กำหนด การห้ามชุมนุมบนเส้นทางการจราจร หรือห้ามชุมนุมในสถานที่ที่มีความสำคัญต่อการเดินทางของนักท่องเที่ยว ทั้งนี้เพื่อสร้างภาพลักษณ์และความมั่นใจเกี่ยวกับเรื่องความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

เอกสารอ้างอิง

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2562). *รายงานประจำปี 2562 (Annual Report 2019)*.

เข้าถึงได้จาก <https://www.mots.go.th/download/TourismEconomicReport/4-TourismEconomicVol4.pdf>.

มิ่งสรรพ์ ขาวสอาด. (2555). *การท่องเที่ยวไทยจากนโยบายสู่รากหญ้า*. เชียงใหม่: สถาบันศึกษานโยบายสาธารณะ.

ราชกิจจานุเบกษา. (2561). *ประกาศ เรื่องยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580)*. เข้าถึงได้จาก <https://doc-00-80-prod-02-apps-viewer.googleusercontent.com/viewer/2/prod-02/pdf/>.

- สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก. (2562). *อุตสาหกรรมเป้าหมายอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวกลุ่มรายได้ดีและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ*. เข้าถึงได้จาก <https://www.eeco.or.th/th/high-value-and-medical-tourism-industries>.
- สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก. (2562). *อุตสาหกรรมเป้าหมาย อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวกลุ่มรายได้ดีและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ*. สืบค้น 13 ธันวาคม 2563, จาก <https://www.eeco.or.th/th/high-value-and-medical-tourism-industries>.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564*. เข้าถึงได้จาก https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6422.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). *กรอบแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 “พลิกโฉมประเทศไทยสู่ เศรษฐกิจสร้างคุณค่า สังคมเดินหน้าอย่างยั่งยืน”*. เข้าถึงได้จาก https://www.nesdc.go.th/download/Plan13/Doc_13.pdf.
- Amir, A. F., et al. (2015). Sustainable tourism development: A study on community resilience for rural tourism in Malaysia. *Procedia-social and behavioral sciences*, 168, 116-122.
- Blackwell, R. (2007). Motivations for religious tourism, pilgrimage, festivals and events. *Religious tourism and pilgrimage management: an international perspective*. *cabi*, 103-117.
- Carli, V. (2008). *Assessing CCTV as an effective safety and management tool for crime-solving, prevention and reduction*. Retrieved from https://cipc-icpc.org/wp-content/uploads/2019/08/Assessing_CCTV_as_an_effective_safety_and_management_tool_ANG.pdf

- Chantrapornchai, C., & Choksuchat, C. (2016). Ontology construction and application in practice case study of health tourism in Thailand. *SpringerPlus*, 5(1), 1-31.
- Gelbman, A. (2019). Tourism, peace, and global stability. In *Handbook of globalisation and tourism*. Edward Elgar Publishing. Retrieved from <https://www.elgaronline.com/display/edcoll/9781786431288/9781786431288.00022.xml>
- Joewono, T. B., & Kubota, H. (2006). Safety and security improvement in public transportation based on public perception in developing countries. *IATSS research*, 30(1), 86-100.
- Khongharn, R., & Prompanit, P. (2017). Driving to the Luxury Tourism. *Journal of Thai Hospitality and Tourism*, 12(2), 94-104.
- Kuosuwan, B. (2016). The Readiness of English Communication Skills of Tourism Employees in Bangkok for Entering the ASEAN Community. *International Journal of Environmental and Science Education*, 11(18), 12903-12907.
- Latiff, K., & Imm, N. S. (2015). The Impact of Tourism Service Quality on Satisfaction. *International Journal of Economics & Management*, 9(5), 67-94.
- Mihajlovic, I. (2012). The impact of information and communication technology (ICT) as a key factor of tourism development on the role of Croatian travel agencies. *International Journal of Business and Social Science*, 3(24), 151-159.
- Robbins, S. P., & Coulter, M. (1996). *Management*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.

Teeranon, K. (2018). Thailand's wellness tourism: Situation and potential towards competition of ASEAN region. *FEU Academic Review*, 12(Supplement), 20-34.